

Rapport 2022:05

Näringslivsfrämjande åtgärder under coronapandemin – erfarenheter och lärdomar

I rapporten presenteras en sammanhållen bild av olika insatser som riktades till näringslivet på lokal, regional, nationell och EU-nivå och vilka erfarenheter och lärdomar som finns inför framtida kriser.

Dnr: 2021/139

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Studentplan 3, 831 40 Östersund

Telefon: 010 447 44 00

E-post: info@tillvaxtanalys.se

www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta: Sara Nordin

Telefon: 010 447 44 70

E-post: sara.nordin@tillvaxtanalys.se

Förord

Tillväxtanalys uppdrag är att utvärdera och analysera effekterna av statens insatser för en hållbar nationell och regional tillväxt. Vi ska också ge underlag och rekommendationer för utveckling, omprövning och effektivisering av politiken.

Det övergripande syftet med den här rapporten är att bidra till en sammanhållen och övergripande bild av de insatser som har riktats till näringslivet för att lindra de ekonomiska effekterna av coronapandemin. Ett delsyfte är också att, där så är möjligt, reflektera kring de erfarenheter och lärdomar som kan dras från dessa insatser till nytta för eventuellt framtida kriser av liknande karaktär. Vi gör det genom nedslag i fyra planeringsnivåer. Exempel presenteras på pandemirelaterade näringslivsinriktade insatser från lokal, regional, nationell och EU-nivå.

Rapporten är skriven av analytikerna Jörgen Lithander, Sara Nordin och Ulf Tynelius. Sara Nordin har varit projektledare. Rapporten är en delstudie i ramprojektet "Vad kan staten göra för att underlätta för regioners omställningsförmåga?".

Projektets referensgrupp har bestått av Ole Magnus Aurdal (Fagdirektør, Kommunal- og distriktsdepartementet, Norge); Åsa Bjelkeby (enhetschef, Tillväxtverket); Bente Boye Lund (Utredningsleder, Kommunal- og distriktsdepartementet, Norge); Markus Grillitsch (docent, Lunds universitet); Örjan Hag (kansliråd, Näringsdepartementet) och Hans Westlund (professor KTH samt Jönköping International Business School).

Vi har även tagit in synpunkter från Argentis AB, Köpings kommun, Sigtuna kommun, Uppsala kommun, Region Jämtland/Härjedalen, Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Svenskt Näringsliv. Vi vill även rikta ett stort tack till alla respondenter i Sveriges kommuner och regioner för värdefulla bidrag.

Förutom ovanstående har vi också i enskilda frågor rådgjort med ett stort antal personer. Ett varmt tack till alla dem som har bidragit med värdefulla inspel.

Östersund, maj 2022

Håkan Gadd, avdelningschef, Tillväxtanalys

Innehållsförteckning

Förord	2
Sammanfattning	5
Summary	9
1. Introduktion	14
1.1 Syfte	14
1.2 Disposition	14
1.3 Metod	15
2. Insatser på kommunnivå	22
2.1 Initierade åtgärder	23
2.2 Åtgärder med mest nytta	30
2.3 Företagsgrupper utifrån antal anställda	31
2.4 Branscher	32
2.5 Viktigaste erfarenheter och lärdomar	33
2.6 Skulle ni ha gjort något annorlunda idag?	34
2.7 Sammanfattande diskussion	34
3. Insatser och arbetssätt på regional nivå	36
3.1 En tudelad bild av effekterna	36
3.2 Krisorganisation eller inte	38
3.3 Vanligen förekommande regionala insatserna	41
3.4 Branscher med behov av extra stödinsatser	44
3.5 Uppföljning och samverkan	46
3.6 Regionernas finansiering av sitt utvecklingsarbete	47
3.7 Lärdomar	47
3.8 Sammanfattande diskussion	50
4. Insatser på nationell nivå	52
4.1 Beslutade och utbetalda ekonomiska stöd till näringslivet	53
4.2 Vad vet vi om effekterna av coronarelaterade stöd till företag	58
4.3 Sammanfattande diskussion	60
5. Insatser på EU-nivå	62
5.1 NextGenerationEU – 800 miljarder euro	62
5.2 Hur stora insatser budgeterar länderna?	64
5.3 Vilka pelare står i fokus, för vilka länder?	65
5.4 Regional dimension	70
5.5 Sveriges återhämtningsplan	73
5.6 Sammanfattande diskussion	74

6. Diskussion	76
6.1 Olika förutsättningar och förmåga hos regionerna	76
6.2 Vissa behov i en tid av akut kris... ..	76
6.3 Flernivåsamverkan och koordination	77
Referenser	79
Bilaga 1: Kommunkategorisering	81

Sammanfattning

Svenskt näringsliv påverkades starkt av coronapandemin. För många branscher blev det en av de värsta kriserna sedan andra världskriget. Covid19- pandemin kom som en total överraskning och konsekvenserna var betydande. För att lindra pandemins ekonomiska och sociala effekter sattes omfattande stödinsatser in.

I den här rapporten ger Tillväxtanalys en sammanhållen och övergripande bild av de insatser som har riktats till näringslivet för att lindra de ekonomiska konsekvenserna av coronapandemin. Syftet är förutom överblicken, att se vilka erfarenheter och kunskaper som kan dras av arbetet inför kommande kriser, där så är möjligt. Dock pågår vissa insatser fortfarande och andra har just startats upp, vilket begränsar möjligheterna något i detta skede. Rapporten tar ett brett fokus och utgår från fyra olika planeringsnivåer – lokal, regional, nationell och EU-nivå.

Syftet är att ge en sammanhållen och övergripande bild av insatser riktade till näringslivet på lokal, regional, nationell och EU-nivå med fokus på:

- Vilka åtgärder som främst har vidtagits och nyttjats
- Hur arbetet har organiserats eller strukturerats
- Vilka lärdomar vi tar med oss

För att få kunskap om insatser på de olika planeringsnivåerna har varierande metoder använts, såsom webbenkät, intervjuer, dokumentstudier och analys av data. Oavsett nivå blir det snabbt tydligt hur olika pandemin slår mot näringslivet. Det är stora skillnader mellan såväl bransch som region, men också inom branscher, kommuner och regioner.

Kommunerna följer pandemin på första parkett

Kommunerna beskrivs många gånger som de aktörer som är närmast företagen och som på "första parkett" följer pandemins effekter på näringslivet. Bland de kommunala åtgärder som är vanligast förekommande hittar vi värdecheckar till kommunanställda för lokal användning, förlängd period för uteservering och/eller förenklad administration av densamma, anstånd med inbetalning, samlad information till företag om regler, stöd och rådgivningsmöjligheter samt inspiration av andra kommuner vid införandet av åtgärder.

På frågan vilka åtgärder aktörerna i kommunerna anser har medfört störst nytta för företagen, lyfts i klart störst utsträckning värdecheck till kommunanställda för lokal användning (57 procent). Även åtgärden utökad kommunikation till företag om regler, stöd, rådgivningsmöjligheter med mera, har angetts i hög grad. Sett till företagsstorlek (antal anställda) är det framför allt mikroföretag (0–9 anställda) och små företag (10–49 anställda) som har utnyttjat åtgärderna. När det gäller branscher har hotell- och restaurangbranschen, handel; reparation av motorfordon och motorcyklar samt kultur, nöje och fritidsbranschen framför allt tagit del av åtgärderna.

Lärdomarna handlar i stor utsträckning om en ökad förståelse för det lokala näringslivet och för företagets situation, samt en större erfarenhet och bättre förberedelse inför en liknande situation i framtiden. Många av de svarande kommunerna är överens om att de riktade insatserna skulle ha satts in i ett tidigare skede. Det är också tydligt att kommunerna har fyllt en viktig funktion genom att bistå företagen så att det kunde ta del av nationella och regionala åtgärder.

Regionerna backar upp och ställer om

På regional nivå mötte regionerna i stor utsträckning först företagens oro och ovisshet med insatser som till exempel företagsjourer och konsulttjänster, för att i nästa steg skapa projekt och åtgärder som var inriktade på omställning. Här finns en stor bedd av insatser med allt från utbildningar, utökad stöd till främjandeaktörer, medel för marknadsföring, matchningssajter, utökad information och koordinering av nätverk. Vissa branscher, som besöksnäring och handel, anses vara extra utsatta och i behov av extra stöd.

Det är tydligt att den regionala nivåns organisation för att hantera pandemins effekter på näringslivet varierar och att de flesta sköter detta inom ordinarie verksamhet och organisation, även om samverkan generellt ökar. Pandemin beskrivs också ofta bidra till stärkta nätverk på såväl kommunal som regional nivå. Lärdomarna säger både att det kan vara klokt att inte ha för bråttom när insatser ska sjösättas, men samtidigt att pandemin har visat att det går att kringgå långdragna processer och snabbt nå konkreta resultat. Ibland upplever regionerna att de tillgängliga medlen och dess förordningar begränsar möjligheterna.

Det är också tydligt att regionerna har olika inställningar till hur flexibla de befintliga regionalpolitiska anslagen egentligen är. Vissa regioner anser att regelverket är relativt generöst när det gäller möjligheterna att anpassa stöden efter regionala behov, andra tolkar regelverket så som att det är svårt att använda stöden mer flexibelt utan att bryta mot gällande stödförordningar.

Att regionerna tolkar och tillämpar stödförordningarna olika visar på att det kan finnas behov för staten att genomföra en översyn av att införa ändringar eller förtydliganden i gällande förordningar. I samband med en sådan översyn är det lämpligt att överväga om det bör införas särskilda bestämmelser för hur stöden får användas under en allvarlig krisituation. Det kan också finnas behov av informations- eller seminarieverksamhet om hur de befintliga stödförordningarna kan tillämpas. Vi noterar dock att givet de tillgängliga resurserna, är insatserna på kommunal och regional nivå omfattande. Det är slående att i princip alla har gjort vad de kan på ett generellt snabbt och aktivt sätt.

De nationella åtgärderna är omfattande och snabbt på plats

På nationell nivå vet vi inte ännu vad den totala slutsumman landar på, men vi kan konstatera att staten har beslutat om omfattande ekonomiska stöd till näringslivet med anledning av coronapandemin. Uppgifter per den sista mars 2022 visar att statens kostnader för direkta stöd och sänkta avgifter uppgår till drygt 136 miljarder kronor. Till det kommer utställda kreditgarantier och lån på 66 miljarder kronor samt anstånd med inbetalning av skatter på cirka 60 miljarder kronor. Som jämförelse uppgick statens extraordinära kostnader för stöd till företag till 15 miljarder kronor under finanskrisen 2008–09.

En viktig principiell fråga är inriktningen av stöden, det vill säga till vilka företagsgrupper de riktar sig till, samt hur länge krisstöden bör ligga kvar. En för kort stödperiod riskerar att bli otillräcklig för att överbrygga en akut kris. Samtidigt ökar risken över tid att ekonomiska stöd hämmar en nödvändig strukturomvandling och håller företag som i grunden inte är livsdugliga under armarna. Risken för att hämma strukturomvandling ökar ju längre stöden ligger kvar. Det är därför viktigt att det tidigt finns en strategi för när och hur stöden ska fasas ut.

Coronakommissionen har gjort bedömningen att den svenska regeringen valt rätt strategi när de prioriterat att snabbt få ut stöden till företag, även om de även konstaterar att stöden också träffat företag som inte drabbats särskilt hårt av pandemin. Kommissionen finner också att stöden till korttidsarbete primärt har tilldelats företag med låg produktivitet. I ett mer långsiktigt perspektiv är det naturligt att rikta företagsstöd och regionalpolitiska stöd tydligare mot omställning, snarare än överlevnad. Ett tydligt sådant område kan till exempel vara omställningen mot ett fossilfritt samhälle.

EU-instrument för att reparera pandemins skador

På EU-nivå tittar vi närmare på "Faciliteten för återhämtning och resiliens" (RRF), som är ett tillfälligt europeiskt återhämtningsinstrument som ska bidra till att reparera akuta ekonomiska och sociala skador som coronapandemin har orsakat. Genom RRF tillgängliggörs 723,8 miljarder euro, varav 385,8 miljarder euro är lån och 338 miljarder euro är bidrag. För att ta del av RRF-finansieringen ska varje medlemsland skicka in en återhämtningsplan till EU-kommissionen. Krav är att minst 37 procent av finansieringen ska bidra till klimatmål och minst 20 procent till digitala mål. RRF finansierar reformer och investeringar som medlemsländerna genomför under perioden februari 2020-december 2026.

Vid studiens genomförande var inte ännu alla medlemsländers återhämtningsplaner inlämnade eller godkända, men en översiktlig bild av återhämtningsplanerna, inklusive de regionala insatser som identifierats, ger intrycket av en avsevärd bredd. Det senare kan exemplifieras med satsningar kopplade till områden som infrastruktur, sjukvård, digitalisering, miljö, naturkatastrofer, turism och avfallshantering.

Sveriges återhämtningsplan består av sammanlagt fem fokusområden och 26 åtgärder. Sveriges budget är i sammanhanget relativt återhållsam med en budgetansökan (enbart bidrag, inga lån) som motsvarar 0,69 procent av BNP. I ekonomiska termer omsluter planen totalt drygt 33 miljarder kronor. 44 procent av budgeten riktas till reformer och investeringar som stödjer klimatmålen. 20 procent av budgeten går till reformer och investeringar som stödjer de digitala målen. Arbetet har i dagsläget inte startat och lärdomar från genomförandet kan därför inte dras i detta skede.

Observationer och reflektioner

Ett antal övergripande observationer och reflektioner presenteras i punktform nedan:

- Olika tillgång till ekonomiska medel – olika förutsättningar att stötta näringslivet
- Avvägningar har gjorts när åtgärder har tagits fram, som balansen mellan att vara snabbfotad och att vara regelrätt samt att nå en hög träffsäkerhet
- Åtgärder bör baseras på behovs- och målgruppsanalyser
- Möjligheten att kunna utvärdera insatserna bör säkerställas och det bör finnas en plan över hur stöden på bästa sätt ska fasas ut
- Viktigt att säkerställa hur vi kan behålla de erfarenheter som har gjorts under pandemin
- Det som behövs i en tid av akut kris är inte nödvändigtvis samma åtgärder som behövs under den mer långsiktiga resan ur krisen mot en ökad resiliens
- Åtgärderna på en nivå påverkar och kan stärka insatserna på en annan
- Effektiviteten kan öka genom flernivåsamverkan och flernivåkoordination
- Ett behov av inter-regionalt och inter-kommunalt lärande

Det framkommer tydligt att det inte bara är pandemins effekter vad gäller geografi och bransch som varierar starkt, utan också möjligheterna att stötta de företag och anställda som har drabbats. Förklaringen beskrivs som flerbottnad, där det största hindret på handlar om tillgången till ekonomiska medel. Flera regioner lyfter till exempel skillnader i 1:1-medel. Kontentan är att möjligheten att nyttja ekonomiska styrmedel ser väldigt olika ut. Men förutsättningarna att stötta näringslivet påverkas också av vilken roll man anser sig ha och hur man i praktiken tolkar och tillämpar kommunallagen och förordningarna. Det har påverkat vilka åtgärder som har tagits fram. Det förefaller som att gråzonen mellan vad man anser sig regelrätt få göra och inte prövas i kristider.

Det är vidare tydligt att ansvariga aktörer har ställts inför olika avvägningar när åtgärder har tagits fram. Den kanske allra största handlar om balansen mellan att vara snabbfotad, detaljerat följa förordningar samt att nå en hög träffsäkerhet med insatserna. Många lyfter hur snabbt det gick att få till åtgärder och hur väl samarbetet fungerade i en tid av akut kris, men att de med facit i hand kanske skulle ha haft mer "is i magen"; ha gjort tydligare behovs- och målgruppsanalyser och i högre grad ha diskuterat och förankrat förslagen med till exempel branschorganisationer. Det är också angeläget att säkra upp möjligheten att kunna utvärdera insatserna och att fundera över hur de så småningom ska fasas ut på bästa sätt.

Det var mycket som var ovisst för de aktörer som skulle försöka lindra krisens ekonomiska effekter. Allt från hur brett pandemin skulle slå mot näringslivet till krisens längd. Det är viktigt att fundera över hur vi kan samla in och behålla de bredare erfarenheter som har gjorts under pandemin – såväl positiva som negativa – hos berörda organisationer och hålla dem à jour. Den kunskap aktörerna har fått, de relationer som har stärkts, beredskapen och förmågan att agera i en tid av ovisshet är viktiga i arbetet framåt.

Det som behövs i en tid av akut kris är emellertid inte nödvändigtvis samma åtgärder som behövs under den mer långsiktiga resan ur krisen mot en ökad resiliens och hållbarhet. En viktig principiell fråga är hur länge krisstöden bör ligga kvar. En för kort stödperiod riskerar att bli otillräcklig för att överbrygga en akut kris. Samtidigt ökar risken för att ekonomiska stöd hämmar en nödvändig strukturomvandling och håller företaget som i grunden inte är livsdugliga under armarna.

Åtgärder för att lindra pandemins effekter har initierats på flera planeringsnivåer. Vi kan se att åtgärderna på en nivå påverkas av insatserna på en annan. Med andra ord kan åtgärder, rätt designade, på olika nivåer öka varandras genomslagskraft och effektivitet. Det kan därför vara fördelaktigt att betrakta pandemistöden till näringslivet ur ett systemperspektiv. Det innebär också att effektiviteten skulle kunna öka genom flernivåsamverkan och flernivåkoordination. Det skulle också underlätta dialogen mellan de olika nivåerna och bidra till en ökad transparens och tydlighet. Flera regioner uttrycker även ett stort behov av inter-regionalt och inter-kommunalt lärande.

Coronapandemin har inneburit en exceptionell ekonomisk chock för stora delar av näringslivet. Av erfarenhet vet vi att större ekonomiska kriser kommer – om än med ojämna mellanrum. Det är därför viktigt att aktivt samla in och analysera lärdomar i syfte att förbättra framtida krishantering. Välgjorda utvärderingar och analyser av de ekonomiska stöden utgör en viktig grund för ett sådant lärande.

Summary

Large sections of the Swedish business community have had their worst fears confirmed and in many cases are experiencing their worst crisis since the Second World War. The COVID-19 pandemic came as a total surprise and the consequences were significant. Extensive support initiatives were put in place to mitigate the economic and social impacts of the pandemic.

In this report, Growth Analysis provides a coherent and comprehensive picture of the efforts that have been made to mitigate the economic consequences of the corona pandemic for the business community. The aim is also to see what insight and knowledge, if any, that can be gained from lessons learned and used to combat future crises. Some efforts are, however, still ongoing, and others have just been launched, which somewhat limits the possibilities at this stage. The report has a broad focus and examines four different planning levels – local, regional, national and EU.

The aim is to provide a coherent and comprehensive picture of efforts targeted at the business community, at local, regional, national and EU level, focusing on:

- Which initiatives have primarily been developed and implemented?
- How the work has been organised or structured
- What lessons can we learn

Various methods have been used to gather knowledge on the efforts of the different planning levels, such as web surveys, interviews, document studies and data analysis. It quickly becomes clear how the pandemic is impacting the business community in different ways, regardless of the level. There are major differences between both sector and region, but also within sectors, municipalities and regions.

When it comes to monitoring the pandemic, the municipalities are in prime position.

The municipalities are often described as the stakeholders closest to companies, monitoring the effects of the pandemic on the business community “from the front row”. Among the most commonly occurring municipal initiatives, we find vouchers given to municipal employees for local use, extended outdoor dining periods and/or the simplified administration of such, deferment of payments, information collated for companies in respect of rules, support and advice facilities, and encouragement from other municipalities when implementing initiatives.

As to which initiatives municipal stakeholders consider to be of the greatest benefit to companies, the option of vouchers for municipal employees for local use clearly comes first (57 per cent). The initiative to enhance communication with companies in respect of rules, support, advice etc., has also been widely welcomed. In terms of the size of the company (number of employees), it is mainly micro-enterprises (0 to 9 employees) and small enterprises (10 to 49 employees) that have taken advantage of the initiatives. In terms of industries, the hotel and catering industry, trade, motor vehicle and motorcycle repair, and culture, entertainment and leisure have been the main users of the initiatives.

The lessons are, to a large extent, to gain a better understanding of the local business community and the situation of companies, as well as a greater understanding of, and preparation for, a similar situation in the future. Many of the respondents agree that the targeted efforts should have been implemented at an earlier stage. It is also clear that, through their efforts, municipalities have played an important role in helping companies benefit from national and regional initiatives.

The regions are backing up and resetting

At regional level, the regions initially mitigated the panic and uncertainty of companies with efforts such as company helplines and advice services. The next stage was to develop projects and initiatives aimed at resetting. A broad range of efforts have been implemented, ranging from training, increased support for business facilitators, marketing funds, matching sites, increased information and network coordination. Some industries, such as hospitality and trade, are considered particularly vulnerable and in need of additional support.

It is clear that the organisational structures to deal with the effects of the pandemic on the business community at the regional level varies, and that most regions manage this within routine activities and organisation, although cooperation does generally increase. The pandemic is also often described as contributing to the strengthening of networks at both local and regional level. The lessons highlight both the wisdom of not being too hasty in launching efforts, and at the same time the pandemic has shown that it is possible to circumvent lengthy processes and achieve concrete results quickly. Sometimes the regions feel that the funds available and their associated ordinances restrict opportunity.

It is also clear that the regions have different approaches to the flexibility of existing regional policy grants. Some regions consider that the regulatory framework is relatively generous in terms of the opportunities to adapt support to regional needs; other regions interpret the regulatory framework as making it difficult to use support more flexibly without contravening the existing support regulations.

The fact that the regions interpret and apply the aid regulations differently makes it clear that there may be a need for the state to review the need to introduce amendments or clarifications in respect of the applicable regulations. In the context of such a review, it is appropriate to consider whether specific provisions should be introduced regulating the use of support in the event of a major crisis. There may also be a need for informational or seminar activities examining how the existing aid regulations can be applied. We note, however, that given the resources available, the efforts made at local and regional level are substantial. It is striking that in principle everyone has done what they can in a generally rapid and progressive way.

The national initiatives are comprehensive and quickly implemented

At national level, we do not yet know what the final cost will be, but we can see that, in response to the corona pandemic, the state decided to provide substantial financial support to the business community. Data as of March 31, 2022, show that the costs to the state of direct aid and reduced contributions amount to more than SEK 136 billion. In addition, there are issued credit guarantees and loans of SEK 66 billion and deferred tax

payments of approximately SEK 60 billion. By comparison, during the financial crisis in 2008–2009, the state's extraordinary costs for supporting companies amounted to SEK 15 billion.

An important issue in principle is the orientation of support, which is to say which business groups it is targeted at and how long crisis support should be maintained. Too short a period of support risks being insufficient to overcome an acute crisis. At the same time, the risk increases over time that financial support hampers necessary structural change and keeps companies that are fundamentally non-viable in business. The longer the support remains, the greater the risk of hampering structural change. It is therefore important that a strategy is put in place at an early stage determining when and how support is to be phased out. According to the assessment of the Corona Commission, the Swedish Government chose the right strategy when it prioritised the rapid release of support to companies, although they also note that the support has also benefited companies not particularly affected by the pandemic. The Commission also considers that support in respect of short-term work arrangements has been allocated primarily to low-productivity firms. From a longer-term perspective, it is natural to direct business support and regional support more explicitly towards transformation rather than survival. One obvious example of this kind could be the shift towards a fossil-free society.

EU instruments to repair the damage caused by the pandemic

At EU level, we look in more detail at the 'Recovery and Resilience Facility' (RRF), which is a temporary European recovery instrument to help repair the acute economic and social damage caused by the corona pandemic. The RRF is making available EUR 723,8 billion, of which EUR 385,8 billion is provided in loans and EUR 338 billion in grants. In order to benefit from RRF funding, each member state must submit a recovery plan to the European Commission. The European Commission is demanding that at least per cent of the funding must be directed towards climate targets and at least 20 per cent to digital targets. The RRF is financing reforms and investments implemented by member states during the period February 2020 to December 2026.

At the time the study was carried out, not all member states' recovery plans had been submitted or approved, but a general picture of the recovery plans, including the regional efforts identified, gives the impression of considerable breadth. The latter can be exemplified by actions relating to areas such as infrastructure, healthcare, digitization, the environment, natural disasters, tourism and waste management.

Sweden's recovery plan consists of a total of five focus areas and 26 initiatives. In this context, Sweden's budget is relatively modest with a budget application (grants only, no loans) amounting to 0.69 per cent of GDP. In financial terms, the plan encompasses a total of more than SEK 33 billion. 44 per cent of the budget is targeted at reforms and investments that support climate targets. 20 per cent of the budget is directed towards reforms and investments that support the digital targets. The work has not yet started, and lessons cannot therefore be learned from the implementation at this stage.

Observations and reflections

The impact of the pandemic in terms of geography and industry varies greatly, as do the opportunities to support the companies and employees that have been affected. The explanation for this is described as 'multilayered', the main obstacle being access to financial resources. For example, several regions highlight the differences in 1:1 funds. In essence, the possibility of using financial instruments is described as very uneven. However, the conditions for supporting the business community are also influenced by the role they are considered to play and how people choose to interpret local laws and regulations. This has impacted the initiatives that have been developed. It also seems that the grey area covering what is considered to be legitimate has been challenged during the crisis.

Furthermore, when initiatives have been developed the responsible stakeholders at all four levels have been faced with different trade-offs. Perhaps the most significant relates to the trade-off between being nimble and being legitimate, and the efforts having a high degree of accuracy. Many people highlight the speed at which initiatives were implemented and how well cooperation worked at a time of acute crisis, but that, if they had known what lay in store, they would have kept a 'cool head'; would have produced clearer need and target group analyses and would have discussed and embedded the proposals more closely with, for example, trade associations. It is also important to preserve the ability to be able to evaluate the initiatives and to consider the optimum way in which they will eventually be phased out.

There was a lot of uncertainty amongst those stakeholders trying to mitigate the financial impacts of the crisis. Everything from how hard the pandemic would impact the business community to how long it would last. It is important to consider how we can hold onto the broader experience gained during the pandemic – both positive and negative – amongst the organisations concerned and keep them up to date. The knowledge that the stakeholders have acquired, the relationships that have been strengthened, the readiness and the ability to act in a time of uncertainty are important factors in the work going forward.

However, the initiatives needed at a time of acute crisis are not necessarily the same as those needed on the longer journey from the crisis towards increased resilience and sustainability. One important question of principle is how long crisis support should remain in place. Too short a period of support risks being insufficient to overcome an acute crisis. At the same time, the risk increases that financial support hampers necessary structural change and keeps companies that are fundamentally non-viable in business.

Initiatives to mitigate the effects of the pandemic have been introduced at several planning levels. We see that the actions at one level of action affect the initiatives at another. In other words, initiatives at different levels can increase mutual impacts and effectiveness. It may therefore be beneficial to consider support to the business community in the context of the pandemic from a systemic perspective. It also means that efficiency can be increased through multi-level collaboration and multi-level coordination. It would also facilitate dialogue between the various levels and contribute to greater transparency and clarity. Several regions also express a great need for inter-regional and inter-municipal learning.

For large parts of the business community, the Corona pandemic has been an unprecedented economic shock. We know from experience that major economic crises occur at irregular intervals. It is therefore important to learn from the management of the corona pandemic in order to improve future crisis management. Cogent evaluations and analyses of financial support provide an important basis for such learning.

1. Introduktion

I mars 2020 deklarerade världshälsoorganisationen WHO att covid-19 hade utvecklats till en global pandemi. I november samma år hade viruset spridit sig till nästan alla världens länder, påverkat livet för mer än 50 miljoner människor och mer än hälften av jordens befolkning hade berörts av nedstängningar och restriktioner.¹ Förutom förödande effekter på människors hälsa, skulle pandemin orsaka den värsta ekonomiska krisen sedan andra världskriget. För många företag kom det som en total överraskning.

Sedan pandemins utbrott i mars 2020 har beslut om omfattande stöd till näringslivet fattats på olika planeringsnivåer (som lokal, regional, nationell och EU-nivå). Syftet med stöden har varit att lindra de ekonomiska och sociala effekterna av pandemin. En stor del av stöden har varit inriktade på att förbättra företagens likviditet, men också företagens finansieringsmöjligheter. Förutom ekonomiska styrmedel har det även förekommit administrativa styrmedel i form av till exempel lättnader i tillståndskrav och förkortade handläggningstider, men också andra åtgärder som exempelvis samtalsstöd, konsulthjälp samt koordinerings- och informationsinsatser.

Stöden till näringslivet med anledning av pandemin har initierats på olika nivåer. Rapporten tar en bred ansats, genom att fokusera på insatser på lokal, regional, nationell och EU-nivå. I rapporten presenteras dessa åtgärder närmare tillsammans med de lärdomar som i de fall det är möjligt, har dragits av arbetet. Vissa insatser pågår fortfarande.

1.1 Syfte

Rapportens syfte är att bidra till en sammanhållen och övergripande bild av de insatser som har riktats till näringslivet för att lindra de ekonomiska effekterna av coronapandemin. Syftet är också att se vilka erfarenheter och kunskaper som kan dras av arbetet för lärande inför kommande kriser där så är möjligt. Vissa insatser, som till exempel de studerade på EU-nivå, har dock precis påbörjats och är i ett för tidigt skede för att lärdomar ska kunna dras. De frågeställningar som berörs i rapporten är framför allt vilka åtgärder som främst har vidtagits och nyttjats, hur arbetet har organiserats och vilka lärdomar vi tar med oss?

För att uppfylla syftet och besvara frågorna har vi närmare beskrivit de insatser och åtgärder som initierats på de fyra nivåerna lokal, regional, nationell och EU-nivå, för att sedan i de fall det är möjligt reflektera kring det lärande som har dragits av arbetet.

Det övergripande målet är att kunna bidra med policyrelevant kunskap inom området.

1.2 Disposition

De följande kapitlen i rapporten består av:

Kapitel 2 utgår från insatser på den lokala nivån.

Kapitel 3 beskriver insatser på den regionala nivån.

Kapitel 4 presenterar de nationella verktygen.

Kapitel 5 presenterar ett omställningsinstrument på EU-nivå.

Kapitel 6 innehåller en sammanfattande diskussion samt policy slutsatser.

Bilaga 1 listar samtliga kommuner, kategoriserade utifrån geografiska egenskaper och tillgänglighet.

---

¹ OECD (2020) The Territorial Impact of COVID-19: Managing the crisis across levels of government.

Ett särskilt, fristående, underlagsmaterial med ytterligare, fördjupade bilagor (2–5) kan skickas till intresserade läsare. Se myndighetens webbplats (www.tillvaxtanalys.se) för vidare information.

1.3 Metod

Det övergripande målet är att bidra till djupare kunskap om vilka insatser och åtgärder som initierats på lokal, regional, nationell och EU-nivå samt vilka lärdomar som dragits av arbetet. För att nå målet har Tillväxtanalys valt olika metoder i respektive delstudie. I detta kapitel förklarar vi kort metoderna i de olika planeringsnivåerna.

En enkät till kommunerna

För att möta undersökningens syfte har en webbenkätundersökning genomförts under de första månaderna av 2022. Enkäten gäller åtgärder som infördes under perioden 1 mars 2020–31 december 2021. Tillväxtanalys upphandlade företaget Enkätfabriken, som genomförde arbetet. Innan upphandlingen tog Tillväxtanalys fram ett frågeformulär som testades på tre kommuner och som sedan modifierades efter deras kommentarer. Efter det skickades formuläret till Sveriges Regioner och Kommuner (SKR), som bidrog med sina reflektioner och godkände utskicket. Formuläret justerades sedan något i diskussioner mellan Tillväxtanalys och konsulten.

Urvalet för undersökningen består av personer med befattningar som näringslivschef eller näringslivsutvecklare inom Sveriges kommuner. För de kommuner där kontaktuppgifter till näringslivschef eller dylikt saknades, skickades enkäten i stället till kommunchefen. Sammanlagt bestod urvalet av 437 personer i Sveriges samtliga 290 kommuner. Urvalet togs fram dels genom Tillväxtanalys egna kontakter, dels genom konsultens sökningar. Sammantaget är alla Sveriges kommuner representerade i urvalet för enkätundersökningen.

Insamlingsperioden pågick under åtta dagar. Webbenkäten skickades ut via mejl till alla personer i urvalsgruppen. Efter två dagar påbörjades telefonpåminnelser där konsulten ringde till de personer som ännu inte svarat på enkäten. Respondenten gavs då möjligheten att svara på enkäten direkt över telefon eller att få länken till enkäten skickad till sin mejl igen. Sammantaget påmindes de som inte svarat på enkäten genom telefonpåminnelser upp till två gånger.

Kommunkategorisering

Kommunerna är indelade i sex olika kommuntyper enligt den klassificering om sex grupper som myndigheten tidigare har tagit fram och Tillväxtverket har uppdaterat 2021 utifrån kriterier om befolkningstäthet, befolkningsstorlek samt tillgänglighet.² Antal kommuner per kommuntyp samt en kort beskrivning av indelningskriterier visas i tabell 1 nedan. I bilaga 1 visas även i tabellform samtliga kommuners kategorisering.

Tabell 1 Kommuntyper – baserade på geografiska egenskaper och tillgänglighet

Kommuntyper	Antal
Storstadskommuner^a	26
Blandade kommuner:	
Täta blandade kommuner ^b	87
Glesa blandade kommuner ^c	29
Landsbygdskommuner:	
Tätortsnära landsbygdskommuner ^d	80
Glesa landsbygdskommuner ^e	53
Mycket glesa landsbygdskommuner ^f	15
Totalt antal kommuner	290

Anmärkning: a = Mer än 80 procent av befolkningen bor i urbana områden och har tillsammans med angränsande kommuner en samlad folkmängd på minst 500 000 invånare; b = Mer än 50 procent av befolkningen bor i urbana områden. Majoriteten av kommunens befolkning har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare; c = Mer än 50 procent av befolkningen bor i urbana områden. Majoriteten av kommunens befolkning har mer än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare; d = Mer än 50 procent av befolkningen bor i rurala områden. Majoriteten av kommunens befolkning har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare; e = Mer än 50 procent av befolkningen bor i rurala områden. Majoriteten av kommunens befolkning har mer än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare; f = Hela befolkningen bor i rurala områden. Hela befolkningen har mer än 90 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.

Utöver denna tillgänglighetskategorisering har kommunerna även kategoriserats utifrån invånarantal fördelade på fem storleksklasser enligt tabell 2 nedan.

Tabell 2 Kommuntyper – baserade på invånarantal

Befolkningsstorlek	Antal
0–9 999	72
10 000–19 999	95
20 000–49 999	74
50 000–99 999	30
100 000–	19
Totalt antal kommuner	290

² Tillväxtanalys, (2014), "Bättre statistik för en bättre regional- och landsbygdspolitik" respektive <https://tillvaxtverket.se/statistik/regional-utveckling/regionala-indelningar/stader-och-landsbygder.html>.

Bortfallsanalys

När enkätinsamlingen stängde hade 175 respondenter slutfört enkäten. Av dessa 175 respondenter var 165 från enskilda kommuner. Tittar man på populationen, det vill säga antalet av Sveriges kommuner, har insamlingen därmed genererat en svarsfrekvens på 57 procent av Sveriges kommuner.

437 personer var inbjudna att delta i enkäten och bland dessa slutförde 175 respondenter hela enkäten. 31 personer har öppnat enkäten men inte fyllt i eller slutfört enkäten, och 231 personer har inte öppnat enkäten. Givet att utskicket för flera av kommunerna gick till mer än en person är det ett förväntat utfall. Med andra ord, bortfallet beror till stor del på att urvalet är baserat på individer och inte kommun, där vissa kommuner är representerade med fler än en individ men där ett svar per kommun bedömdes räcka och räknades. Om en representant redan svarat för kommunen i fråga skickades därmed inga påminnelser till andra potentiella respondenter i den kommunen. Nedan i tabell 3 och tabell 4 redovisas svarsfrekvensen också nedbruten per kommunkategori och storleksklass.

Som synes är svarsfrekvensen för kategorin "Mycket glea landsbygdskommuner" något lägre (tio procentenheter) än för resterande kommunkategorier. Det innebär att svaren för den kategorin ska betraktas med viss försiktighet.

Tabell 3 Svarsfrekvens för respektive kommunkategori

Kommuntyper	Antal	Svarsfrekvens (%)
Storstadskommuner	26	58,6
Blandade kommuner:		
Täta blandade kommuner	87	56,3
Glesa blandade kommuner	29	53,6
Landsbygdskommuner:		
Tätortsnära landsbygdskommuner	80	57,1
Glesa landsbygdskommuner	53	57,8
Mycket glea landsbygdskommuner	15	46,7
Totalt	290	57

Tabell 4 Svarsfrekvens för respektive kommungrupp baserat på storleksklass

Befolkningsstorlek	Antal	Svarsfrekvens (%)
0–9 999	72	45,8
10 000–19 999	95	63,2
20 000–49 999	74	58,1
50 000–99 999	30	56,7
100 000–	19	52,6
Totalt	290	57

Viktigt att notera är att den första frågans upplägg "Har ni vidtagit några särskilda åtgärder för att stötta det lokala näringslivet med anledning av Coronapandemin under perioden 1 mars 2020 - 31 december 2021?" var av sådan karaktär att för dem som svarade "nej" på frågan avslutades enkäten direkt. Av de 175 som öppnade enkäten och

svarade på första frågan, svarade en respondent "nej". Antalet som svarade "ja" på första frågan var 174 respondenter, vilket är antalet svarande som avslutade hela enkäten och räknas med i resultatet. Av Sveriges tre största städer svarade endast en på enkäten. Enkäten bestod av både kryssfrågor och fritextsvar.

Intervjuer med Sveriges regioner

För att få en god bild av arbetet på regional nivå har Tillväxtanalys intervjuat aktörer som arbetar med omställning av näringslivet, företags- och projektstöd eller med relaterade frågor inom den regionala organisationen. Vi har sedan genomfört en empirisk analys av respondenternas uppfattningar.

Studien bygger på intervjuer med Sveriges samtliga 21 regioner, med andra ord föreligger inget bortfall. Alla respondenter bedöms ha god kunskap om hur regionens näringsliv har drabbats av pandemin och vilka åtgärder som vidtagits på regional nivå. Urvalet har i första hand styrts av respondentens erfarenheter och kunskap. Medan vissa aktörer var givna, har snöbollsmetoden använts för att identifiera andra.

Urvalet medför en risk för vinkling och snedvridning, då det är möjligt att hävda att flera av de intervjuade kan tala i sina organisationers egenintresse. Det är även en utmaning att avgöra om de är representativa för den organisation de representerar eller sitt geografiska område. Samtidigt är vi tydliga med att vår empiri bygger på aktörernas egna uppfattningar och att själva syftet är att fånga dessa. Intervjuer med nyckelaktörer utgör på så sätt vår huvudsakliga informationskälla.

Samtliga intervjuer som har genomförts har varit semi-strukturerade och tagit mellan 1 och 1,5 timmar. Intervjuerna var tematiskt utformade för att fånga upp frågeställningarna i studien. Vi har fört anteckningar och även spelat in intervjuerna. Därefter har de transkriberats på elektronisk väg. Detta för att säkerställa förståelsen och för att minska risken med validitetsproblem. Samtliga intervjuer har genomförts under december 2021 och de första månaderna av 2022.

Efter transkribering av samtliga intervjuer, kodades intervjuerna tematiskt i enlighet med de frågeställningar som tagits upp under intervjuerna. Vi identifierade även ytterligare frekvent förekommande teman. Materialet har analyserats. Analysen och slutsatserna redovisas i denna rapport och underbyggs med citat från respondenterna.

Det har inneburit vissa svårigheter att utifrån intervjuerna jämföra regionernas insatser, då de intervjuade har haft olika funktioner med olika bred överblick. Avgränsningen och urvalet av stödinsatser som de har berättat om har också skiljt sig åt. Vissa aktörer har inte heller arbetat på regionen under hela perioden eller bytt tjänst under pandemin, vilket försvårat möjligheten att ge oss hela bilden. Vi kan därför inte ge en fullständig bild av alla stödinsatser i varje region, utan beskriver de mest förekommande i våra intervjuer.

Slutligen är det återigen viktigt att påpeka att våra resultat bygger på de respondenter som vi har samtalat med. Vi kan inte uttala oss om i vilken utsträckning deras uppfattningar delas av andra personer och organisationer som inte har deltagit i studien.

En undersökning av de nationella instrumenten

Uppgifterna om stöden som presenteras i detta kapitel bygger i första hand på uppgifter från Tillväxtanalys tidigare publicerade PM "Styrmedelsmix i pandemin – hösten 2021". Tillväxtanalys har till denna studie uppdaterat uppgifter om stödets storlek, där så varit möjligt. Uppgifterna bygger på officiella källor som regeringens hemsida, regeringspropositioner, ändringsbudgetar, med mera. Dessa uppgifter har kompletterats genom att Tillväxtanalys även haft direktkontakter med ansvariga myndigheter. På detta sätt har studiens frågeställningar kunnat besvaras.

Uppgifterna om de nationella stöden är avgränsade till stöd som är riktade till näringslivet. Det innebär att företag ska vara mottagare av insatsen. Därmed har ett företagsperspektiv applicerats i studien. Individinriktade insatser som exempelvis höjd akassa, slopad karensdag vid sjukpenning och förlängd sjukskrivning utan läkarintyg ingår därmed inte.

RRF – återhämtningsinstrument på EU-nivå

Kapitlet om EU-instrumentet "Faciliteten för återhämtning och resiliens" (RRF) bygger på en upphandlad konsultrapport från WSP Group, som har bearbetats av Tillväxtanalys. Studien har genomförts under perioden oktober–december 2021. Per den 15 december 2021 hade 22 återhämtningsplaner godkänts. Eventuella förändringar efter detta datum har inte beaktats.³ När studien påbörjades fanns färre än hälften av återhämtningsplanerna tillgängliga på engelska. Som komplement till originalplanerna har därför dokumentation från kommissionen och rådet också ingått i underlaget.

Merparten av underlaget finns numera tillgängligt på kommissionens hemsida för Recovery and Resilience Facility.⁴ I undantagsfall hittas återhämtningsplanen även på medlemslandets egen hemsida för återhämtningsinstrumentet.

Målbeskrivningen för respektive "component", som ungefär motsvarar fokusområde (se bilaga 5), är skriven på svenska och bygger på bearbetad text som är översatt med hjälp av Google translate, eller översättning hämtad från annex till Rådets genomförandebeslut. Målen beskrivs översiktligt.

Utmaningar med länderjämförelser

Återhämtningsplanerna ska visa på kopplingen mellan respektive component/fokusområde och en eller flera pelare. Men components behöver inte sorteras in under specifik pelare. Det innebär att länderna har kunnat välja egna rubriker som används för att gruppera components. De kan därmed både vara både fler och färre än sex, som är antalet pelare. Det finns dock tydligt återkommande tematiska likheter på rubrikerna, exempelvis varianter på infrastruktur, hälsovård, utbildning etc.

Eftersom medlemsländernas återhämtningsplaner ser olika ut och informationen presenteras på olika sätt, och delvis på olika detaljnivå, finns det utmaningar i att jämföra återhämtningsplanerna med varandra. Som redan nämnts ska insatserna i återhämtningsplanerna bidra till en eller flera av de sex pelarna. Vi anser därför att dessa

³ T.ex. godkändes den svenska återhämtningsplanen av EU-kommissionen 2022-03-29, tre och en halv månad efter att vår studie avslutats. Vi har därmed inte kunnat beakta den versionen annat än i en kort beskrivning i avsnitt 5.5.

⁴ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_en

kan vara en bra utgångspunkt för en jämförelse. Ett tydligt och direkt jämförbart mått är andelen av varje återhämtningsplans totala budget, per pelare.

Under större delen av arbetet med den föreliggande rapporten har dock denna information *bara undantagsvis* varit tillgänglig för respektive land (när components grupperats direkt under de sex pelarna). Initialt gjordes därför en sammanställning med indirekta värden, där storleken på ekonomiska resurser till en specifik pelare inte kunde bedömas. Det gjorde jämförelser länder emellan svåra att göra.

I och med lanseringen av Recovery and Resilience Scoreboard (RRS) den 15 december 2021 (under studiens sista, avslutande del) förändrades delvis förutsättningarna. Kommissionen publicerade då en sammanställning av budgetfördelningen per pelare, utifrån respektive lands återhämtningsplan.⁵ Därmed möjliggjordes också direkta jämförelser mellan länderna. RRS innehåller ytterligare information inom flera områden och kommer att fyllas på allt eftersom länderna når de uppställda milstolparna och målen.

Regionala satsningar

Vi har även undersökt förekomsten av eventuella regionala satsningar. Den viktigaste distinktionen för denna del av sammanställningen (se bilaga 5) rör huruvida en satsning kan bedömas vara en "allmänregional" satsning eller en "specifik regional" satsning (se förklaring nedan). Det är exempel ur den senare kategorin vi vill identifiera och sammanställa.

De satsningar vi kategoriserar som *allmänregionala* är av sådan natur att de genomförs på regional nivå (kanske tillsammans med kommunal och nationell nivå) eller av regionala myndigheter (kopplat till vad som är regionernas ansvarsområden), men utan att adressera utmaningar som är specifika till en eller ett urval av regioner. Särskilt i länder med hög grad av regionalt självstyre blir i praktiken många satsningar regionala, men kan innehållsmässigt se likadana ut i samtliga regioner.

De satsningar som bedöms vara mer *specifika* ska stämma in på den regionala profilen som definierades i studiens upplägg. Det innebär att satsningen genomförs i delar av landet, i annan omfattning, med annan styrning (nivå, aktör etc.) eller med annat regelverk. I praktiken är det den geografiska avgränsningen som tydligast indikerar "specifik regionalitet", men det kan också handla om pengar som den regionala nivån får förfogande över och kan nyttja utifrån en regional analys. I den utsträckning de bakomliggande anledningarna till satsningen beskrivs i planerna så bidrar de med kontext som också kan förklara vad som gör det till en specifik satsning.

Vissa satsningar har vi klassat som regionala då de framför allt vänder sig mot särskilda delar av ett land, utan att för den skull namnge dem geografiskt eller administrativt. Det är områden som kategoriseras som exempelvis landsbygd, glesbefolkade områden, "avlägsna områden", bergsregioner, inlandsregioner, kustregioner eller öar – alltså en slags territoriell indelning. Gemensamt är att satsningarna fokuseras helt eller delvis till dessa områden på grund av att de har förutsättningar som skiljer dem från andra delar av landet. Inte sällan handlar det om områden som har olika utmaningar, exempelvis

---

⁵ https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=en

avseende tillgängligheten för vissa tjänster och service, som utbyggnad av fibernätverk och 5G, eller närhet till sjukvårdsinrättningar.

För ett par länder finns en slags "inbyggd regionalitet" i hur reformer och investeringar i återhämtningsplanen genomförs, på grund av särskilda förutsättningar på politisk/administrativ nivå. I Belgien finns exempelvis en tydlig uppdelning mellan Flandern och Vallonien, där respektive region har många "egna" insatser i återhämtningsplanen, även om insatserna innehållsmässigt kan vara snarlika. Ett annat exempel är Portugal, där Azorerna och Madeira i kraft av att de är autonoma regioner också har många egna insatser, men som kan ligga nära insatser riktade mot fastlandet. För sådana länder har vi försökt identifiera insatser med mer specifika satsningar inom respektive region, för att öka graden av regionalt inslag.

Den övergripande utmaningen i analysen är tillgången till underlagsmaterial och vilken information som finns lättillgänglig i dokumentationen. Identifiering av regionala satsningar har möjliggjorts då det för de flesta länderna finns sammanfattningar översatta till svenska (rådets genomförandebeslut), men samtidigt är mer detaljerad information kring genomförare etc. ofta svår att hitta.

Koefficienter vid bedömning av andel till klimatinvestering och främjande av digital övergång

I kommissionens analysdokument återfinns en tabell över "klimat och digital tagging" med procentuella koefficienter för "klimat" och "digital" per investering. I återhämtningsplanerna har det krävts specificering av i vilken utsträckning en åtgärd bidrar till klimat- och/eller digitala mål.⁶ Kopplingen bestäms med hjälp av tre nivåer: *i*) helt (100 procent), *ii*) delvis (40 procent) eller *iii*) inte alls (0 procent). I bilaga 4 redovisas profilerna för respektive land.

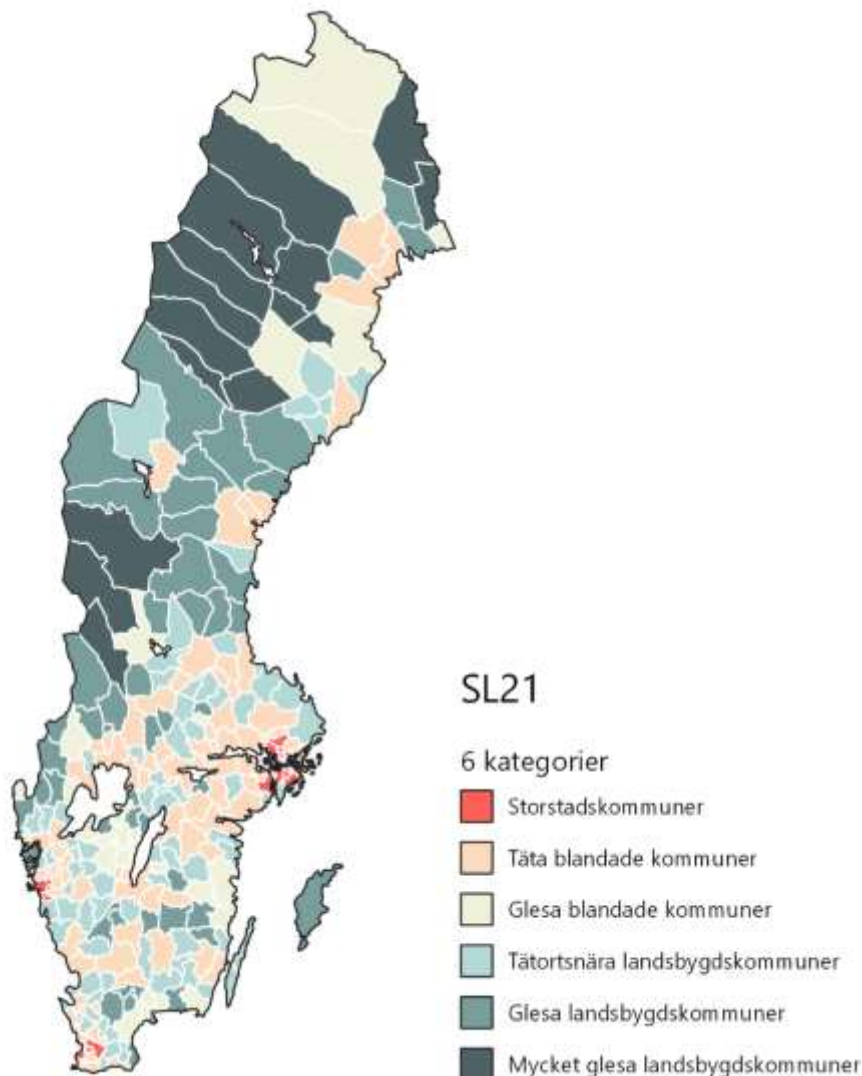
⁶ https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=en

2. Insatser på kommunnivå

Den lokala nivån, det vill säga kommunerna, beskrivs många gånger som de aktörer som är närmast företagen och på "första parkett" ser pandemins effekter på näringslivet. Därför är det av stort intresse att se vilken typ av åtgärder som de har vidtagit, vilka av dessa som bedöms ha haft störst nytta för företagen, vem som främst har nyttjat dem samt vilka erfarenheter och lärdomar som kommunaktörerna drar av arbetet.

Undersökningen har genomförts genom en webbenkät till i första hand näringslivschefer eller näringslivsutvecklare inom Sveriges samtliga kommuner. Svarsfrekvensen låg på 57 procent av kommunerna. I analysen är kommunerna även kategoriserade, dels i sex tillgänglighetsgrupper, dels i fem storleksklasser (befolkningsantal), se metoddiskussion i avsnitt 1.3. I figur 1 nedan illustreras tillgänglighetkategoriseringen även på en sverigekarta.

Figur 1 Sveriges kommun indelade i sex kommunkategorier

2.1 Initierade åtgärder

Nedan redovisas svaren från webbenkäten. Initialt presenteras frågan och därpå följer svaren. Om inga särskilda skillnader föreligger mellan kommunkategorierna redovisas svaren enbart på aggregerad nivå.

Har ni vidtagit några särskilda åtgärder för att stötta det lokala näringslivet med anledning av Coronapandemin under perioden 1 mars 2020–31 december 2021?

På webbenkätens första fråga svarade 174 respondenter "ja" och fullföljde då enkäten. En kommun svarade nej och fortsatte därför inte med frågorna.

Vilken typ av åtgärder har vidtagits?

Frågan innehöll följande valbara åtgärdsgrupper:

- Kommunala avgifter och hyror
- Kommunala fakturerings- och betalningsrutiner
- samt upphandling
- Handel, restaurang och parkering
- Stöd till företag
- Kommunal tillsyn
- Lärande och nätverkande
- Besöksnäringen

Vi kommer att titta på svaren inom respektive grupp nedan, men låt oss först se till den sammantagna bilden. 96 procent respektive 89 procent av de kommuner som har svarat anger att de har genomfört *samlad information till företag om regler, stöd och rådgivningsmöjligheter* respektive *utökad kommunikation till företag, uppsökande företagsbesök och direkta telefon/mejl/videokontakter*. 92 procent anger att de har infört *anstånd med inbetalningar* och lärande genom *inspiration av andra kommuner vid införande av åtgärd*. 85 procent av kommunerna anger att de har använt sig av värdecheck för kommunanställda för lokal användning och 77 procent förlängd period för uteservering och/eller förenklad administration.

Bland de åtgärder som initierats i högst uträkning sammantaget hittar vi:

- Samlad och utökad information till företag om regler, stöd och rådgivningsmöjligheter, exempelvis på webben
- Anstånd med inbetalning
- Inspiration av andra kommuner vid införande av åtgärd (näringslivsstödjande, coronarelaterat)
- Värdecheck för kommunanställda för lokal användning
- Förlängd period för uteservering och/eller förenklad administration
- Inspiration av andra kommuner vid införande av åtgärd (näringslivsstödjande, coronarelaterat).

Vi behöver dock ha i åtanke att vissa av frågans alternativa åtgärder inte är relevanta för alla kommunkategorier, till exempel fri parkering.

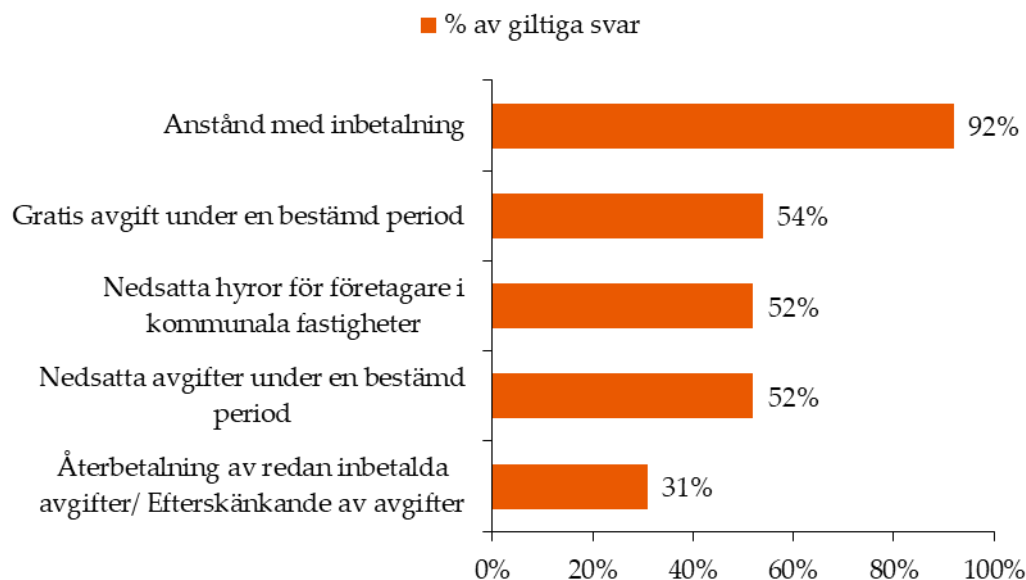

Låt oss nu titta hur det ser ut inom de olika åtgärdsgrupperna.

Kommunala avgifter och hyror

Vilken typ av åtgärder har vidtagits inom gruppen Kommunala avgifter och hyror?

Figur 2 Procentuell fördelning av åtgärder inom kategorin kommunala avgifter /hyror

I den här åtgärdsgruppen är svaret *anstånd med betalning* i tydlig majoritet, där 92 procent av de svarande angav att de infört denna åtgärd.

Tittar man på kommunkategori är det avlägsna landsbygdskommuner som i störst utsträckning har använt sig av anstånd med inbetalning, även om det är relativt små skillnader mot de andra kommunkategorierna. Storstadskommuner är de som ligger lägst i gällande denna åtgärd på 86,7 procent.

Ungefär hälften av respondenterna uppgav att de infört de tre åtgärderna *gratis avgift under en bestämd period*, *nedsatta hyror för företagare i kommunala fastigheter*, och *nedsatta avgifter under en bestämd period*.

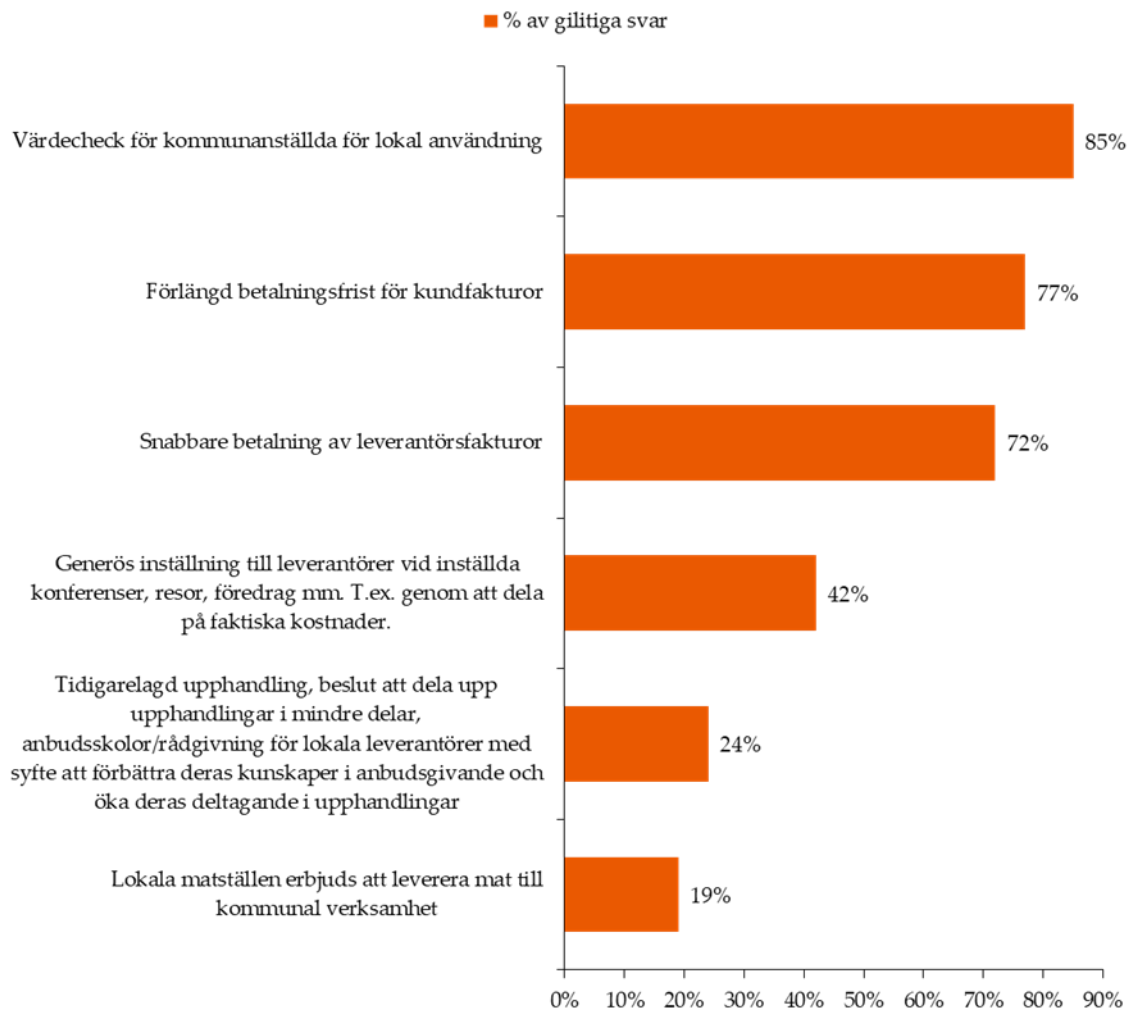
När det rör åtgärderna *nedsatta hyror för företagare i kommunala fastigheter* och *gratis hyror under en bestämd period* kan man se en tydlig skillnad mellan de minsta kommunerna sett till invånarantal som har svarat och svarande kommuner med 100 000 eller fler invånare, där kommuner med stort antal invånare har vidtagit dessa åtgärder i mycket större utsträckning än kommuner med färre invånare. På kommunkategorinivå är det storstadskommuner, täta kommuner och även landsbygdskommuner nära städer som vidtagit dessa åtgärder i störst utsträckning.

Ungefär en tredjedel av respondenterna uppgav att de hade erbjudit *återbetalning av redan inbetalda avgifter/efterskänkande av avgifter* som åtgärd. Utifrån kommunkategori är det avlägsna täta kommuner som i störst utsträckning vidtagit denna åtgärd, jämfört med mycket avlägsna kommuner som använt denna åtgärd i minst utsträckning.

Kommunala fakturerings- och betalningsrutiner samt upphandling

Vilken typ av åtgärder har vidtagits inom gruppen Kommunala fakturerings- och betalningsrutiner samt upphandling?

Figur 3 Procentuell fördelning inom åtgärder i kategorin kommunala fakturerings- och betalningsrutiner samt upphandling

I kategorin kommunala fakturerings- och betalningsrutiner samt upphandling är *värdecheck för kommunanställda för lokal användning* (85 procent) den åtgärd som flest av de svarande kommunerna har vidtagit. Tätt därefter följer åtgärderna *förlängd betalningsfrist för kundfakturer* (77 procent) och *snabbare betalning av leverantörsfakturer* (72 procent).

Åtgärden *lokala matställen erbjuds att leverera mat till kommunal verksamhet* är den åtgärd som införts i lägst utsträckning (19 procent) bland de svarande respondenterna.

Utifrån kommunkategori är det en spridning där mycket avlägsna landsbygdskommuner i mycket lägre utsträckning har vidtagit snabbare betalning av leverantörsfakturer än de andra kommunkategorierna. Även för åtgärden *generös inställning till leverantörer* ligger mycket avlägsna kommuner betydligt lägre än de andra kommunkategorierna, och för denna åtgärd har till och med ingen av de svarande mycket avlägsna kommunerna angett att de infört denna åtgärd. Detta till skillnad från stadsnära täta kommuner där

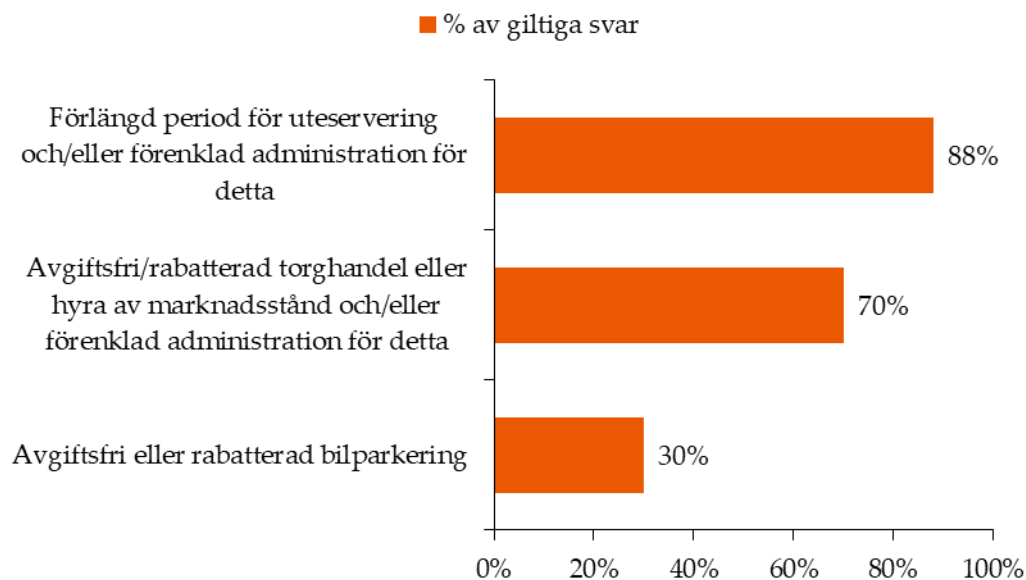
48 procent har angett att de har vidtagit denna åtgärd. Utifrån befolkningsintervall är de också de kommuner med många invånare som har infört denna åtgärd i störst grad.

Liknande tendens gäller åtgärden *tidigarelagd upphandling, beslut att dela upphandlingar i mindre delar, anbudsskolor/rådgivning för lokala leverantörer* med syfte att förbättra deras kunskaper i anbudsgivande och öka deras deltagande i upphandlingar. Även här har inga av de svarande i kategorin mycket avlägsna landsbygdskommunerna angivit att de vidtagit denna åtgärd.

Handel, restaurang och parkering

Vilken typ av åtgärder har vidtagits inom gruppen Handel, restaurang och parkering?

Figur 4 Procentuell fördelning av åtgärder inom kategorin handel, restaurang och parkering

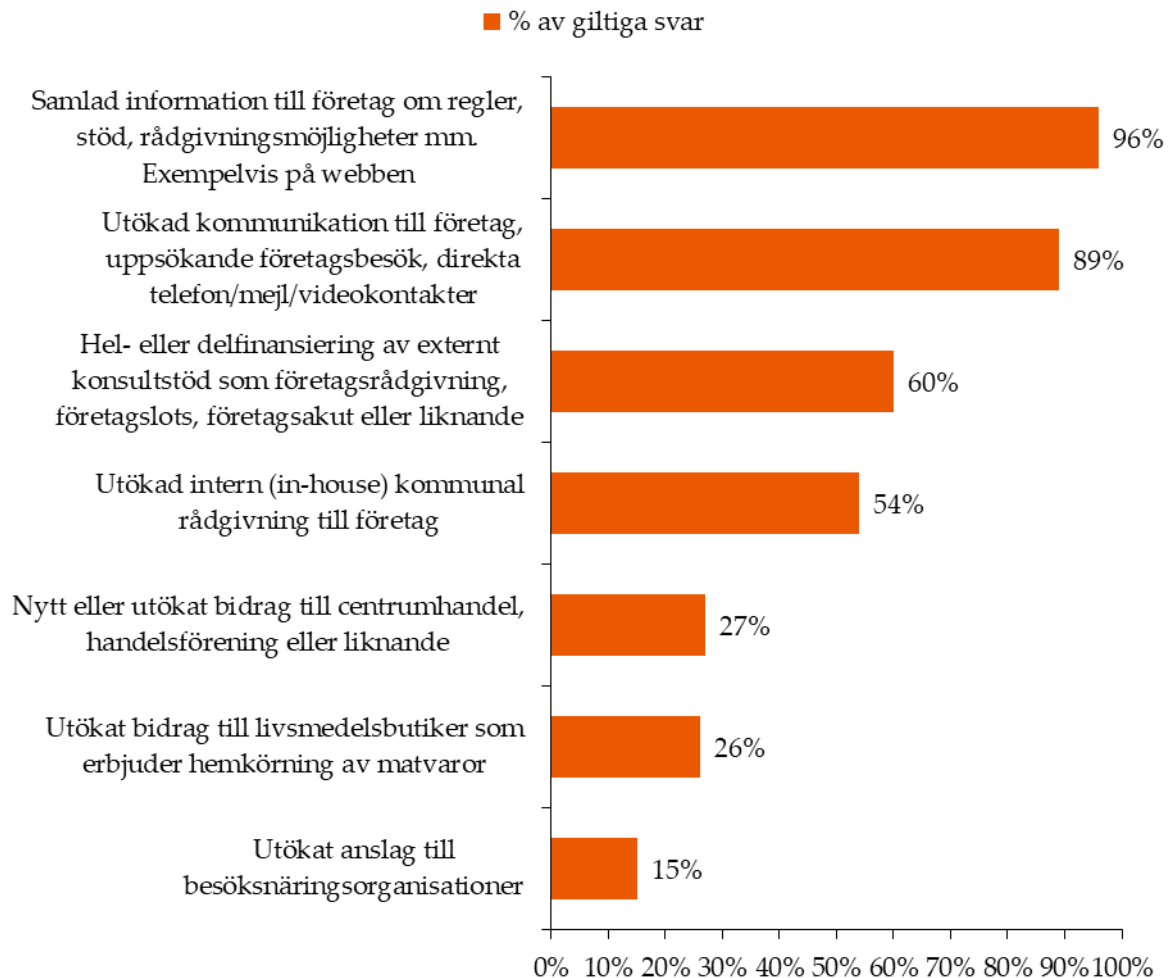
Bland de tre åtgärderna i kategorin handel, restaurang och parkering är förlängd period för uteservering och/eller förenklad administration för detta den åtgärd som flest respondenter har infört (88 procent). En stor andel respondenter har även vidtagit åtgärden avgiftsfri/rabatterad torghandel eller hyra av marknadsstånd och/eller förenklad administration av detta (70 procent). Däremot är det bara en tredjedel av de svarande kommunerna som har genomfört åtgärden avgiftsfri eller rabatterad bilparkering. Åtgärden är dock sannolikt inte relevant i alla kommuner, då vissa överhuvudtaget inte har avgiftsbelagd parkering.

Utifrån befolkningsintervall har alla svarande kommuner med fler än 100 000 invånare svarat att de vidtagit förlängd period för uteservering och/eller förenklad administration för detta. Inom samma åtgärd ligger våra sett till befolkningsantal minsta kommuner lägst där 63,6 procent av dessa svarande kommuner vidtagit denna åtgärd. Ingen av de svarande mycket avlägsna landsbygdskommunerna vidtog någon av åtgärderna inom denna kategori (handel, restaurang och parkering), vilket igen kan förklaras med möjligen att de redan hade avgiftsfri parkering i kommunen.

Stöd till företag

Vilken typ av åtgärder har vidtagits inom gruppen Stöd till företag?

Figur 5 Procentuell fördelning av åtgärder inom kategorin stöd till företag

Bland åtgärderna inom kategorin stöd till företag är *samlad information till företag om regler, stöd, rådgivningsmöjligheter mm.* och *utökad kommunikation till företag, uppsökande företagsbesök, direkta telefon/mejl/videokontakter* de åtgärder som flest av de svarande kommuner infört (96 procent respektive 89 procent).

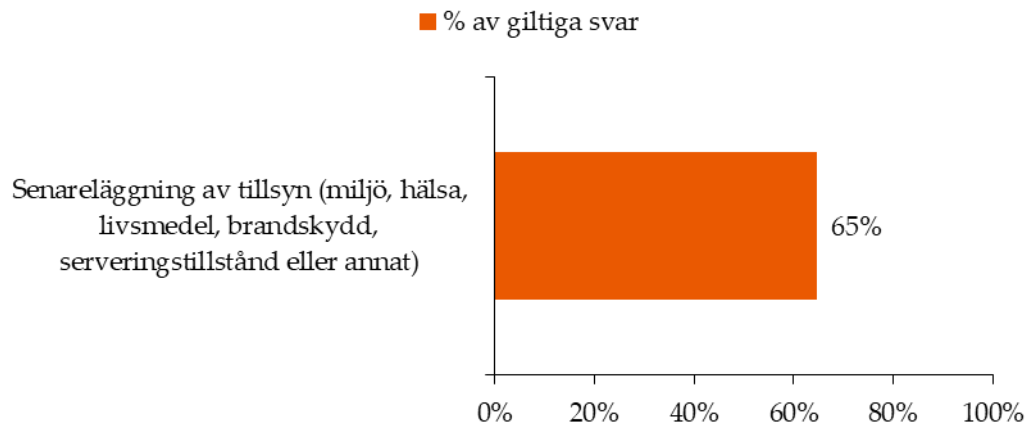
Bland de minst vidtagna åtgärderna ligger *nytt eller utökat bidrag till centrumhandel, handelsförening eller liknande*, och *utökat bidrag till livsmedelsbutiker som erbjuder hemkörning av matvaror* (27 procent respektive 26 procent). Den åtgärd som lägst antal kommuner har infört inom denna kategori är *utökat anslag till besöksnärlingsorganisationer* (15procent). Det framkommer dock i fritextsvaren att insatser mot besöksnäringen ofta har legat på regional nivå.

Det är inga tydliga skillnader mellan de olika kommunkategorierna.

Kommunal tillsyn

Vilken typ av åtgärder har vidtagits inom gruppen Kommunal tillsyn?

Figur 6 Procentuell fördelning av åtgärder inom kommunal tillsyn

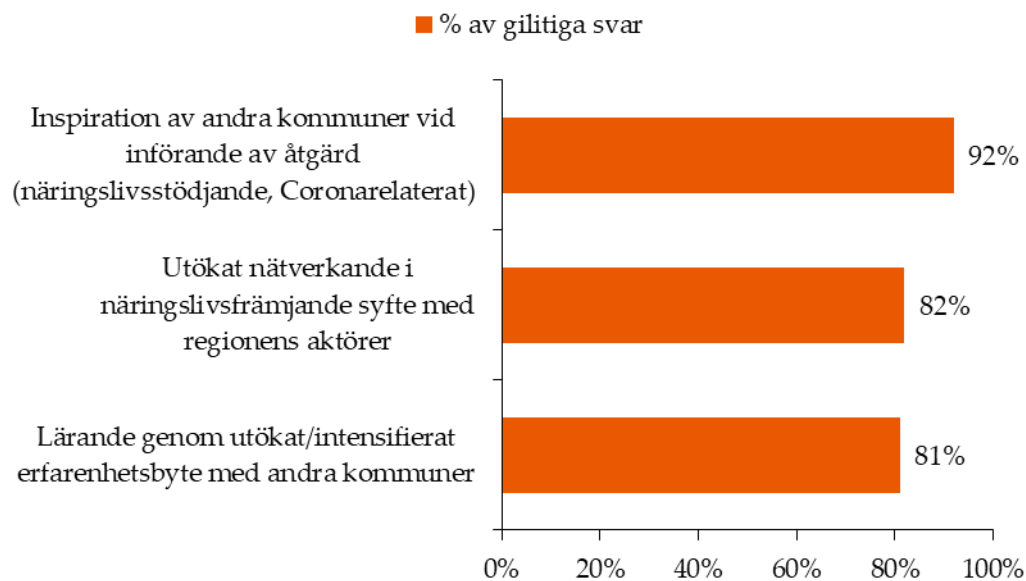

65 procent av de svarande kommunerna har angivit att de har erbjudit denna åtgärd. Skillnaderna mellan kommunerna utifrån befolkningsintervall är liten. Nedbrytning på kommunkategori visar att i mycket avlägsna landsbygdskommuner har enbart 14 procent vidtagit åtgärden. Bland resterande kommunkategorier är skillnaderna betydligt mindre och en majoritet av kommunerna har angett att de har infört åtgärder.

Lärande och nätverkande

Vilken typ av åtgärder har vidtagits inom gruppen Lärande och nätverkande?

Figur 7 Procentuell fördelning av åtgärder inom lärande och nätverkande

Här svarar en hög andel av de svarande kommunerna som angivit att de har infört dessa åtgärder. Däremot är det relativt liten skillnad bland de vidtagna åtgärderna.

Utifrån befolkningsintervall är det framför allt kommuner med 20 000–49 999 invånare som sticker ut med en lägre andel procent för åtgärden *utökat nätverkande i näringslivsfrämjande syfte med regionens aktörer* (64,3 procent). I övrigt är det en relativt liten skillnad utifrån befolkningsintervall.

Utifrån kommunkategori är det storstadskommuner som avviker något gällande åtgärderna *lärande genom utökat/intensifierat erfarenhetsutbyte med andra kommuner* samt *utökat nätverkande i näringslivsfrämjande syfte med regionens aktörer*, där dessa kommuner i lägre utsträckning än de andra kommunkategorierna har vidtagit dessa åtgärder.

Insatser riktade till besöksnäringen

Om relevant, har ni vidtagit särskilt riktade insatser mot besöksnäringen?

Figur 8 Procentuell fördelning av insatser riktade mot besöksnäringen (82 svar)

Fritextkategoriseringen visar på en spridning när det gäller vilka sorters insatser som vidtagits. Den vanligaste (27 procent) var att *hjälpa de lokala företagen med marknadsföring*. Så här skrev en respondent:

Vi har lagt mycket på kommunikation för att dra besökare till olika platser i kommunen. Hemester, Ljusvandring, Support your locals, Take away and take care mm. Vi har också sammanställt vilka restauranger och butiker som har hemkörning, eller hämtning av varor mm. och marknadsfört att detta är möjligt.

Även 24 procent av respondenterna nämnde att de hade genomfört *utbildningsinsatser* för att hjälpa besöksnäringen under de nya förhållandena. Dels svarade vissa att utbildningen syftade till att hjälpa företagen att förstå hur de sökte ekonomiskt stöd, dels handlade det om att utbilda individer inom besöksnäringen hur de kunde fortsätta på alternativa sätt och för att klara av en digital omställning.

Fritextsvaren visar även att det var regionen och inte kommunen som svarade för insatserna. En kommun svarar: *”Region Jämtland Härjedalen har haft åtgärder och stöd, inte kommunen.”*

2.2 Åtgärder med mest nytta

Vilka tre åtgärder bedömer ni ha haft störst nytta för företagen?

Figur 9 Procentuell fördelning av åtgärder som anses ha haft mest nytta

Här var det alternativet värdecheck för kommunanställda för lokal användning som var det vanligaste (57 procent). Även åtgärden utökad kommunikation till företag om regler, stöd, rådgivningsmöjligheter mm. bedöms i hög grad medföra stor nytta till företagen (31 procent).

De åtgärder som lägst andel kommuner har markerat:

- avgiftsfri eller rabatterad bilparkering
- generös inställning till leverantörer vid inställda konferenser, resor, föredrag med mera
- tidigarelagd upphandling, beslut att dela upp upphandlingar i mindre delar, anbudsskolor/rådgivning för lokala leverantörer med syfte att förbättra deras kunskaper i anbudsgivande och öka deras deltagande i upphandlingar
- utökat anslag till besöksnärsorganisationer

Över lag är svaren relativt lika över de olika kommunkategorierna.

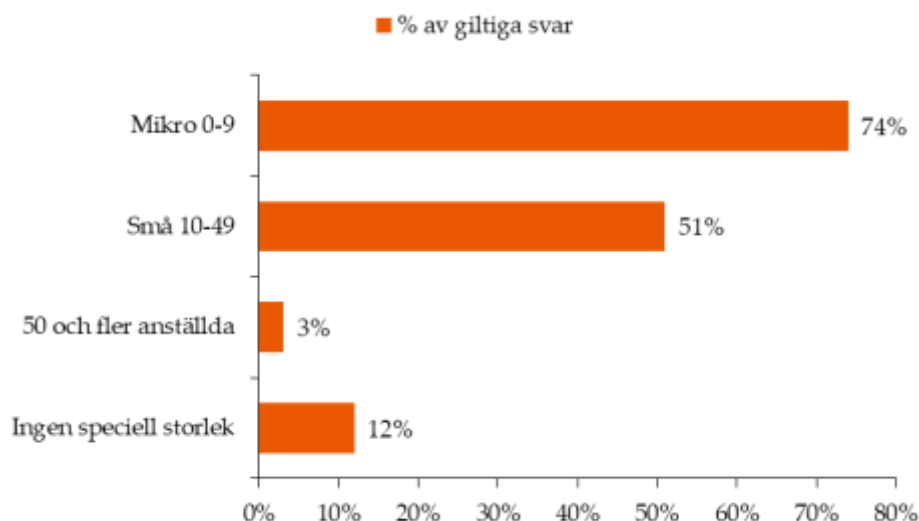
En åtgärd med stor spridning utifrån befolkningsintervall är exempelvis *hel- eller delfinansiering av externt konsultstöd som företagsrådgivning, företagslots, företagsakut* eller liknande, där denna åtgärd inte bedöms ha haft lika stor nytta i kommuner inom befolkningskategorierna 20 000–49 999 och 50 000–99 999 (9 procent resp. 7 procent), som i de andra befolkningskategorierna.

Utifrån kommunkategori har avlägsna landsbygdskommuner och landsbygdskommuner nära städer i störst utsträckning svarat att åtgärden värdecheck för kommunanställda för lokal användning har varit en av tre åtgärder som de bedömer medfört störst nytta för företagen.

2.3 Företagsgrupper utifrån antal anställda

Vilka företagsgrupper utifrån storlek (antal anställda) bedömer ni främst har nyttjat de åtgärder ni angett ovan?

Figur 10 Procentuell fördelning av företagsgrupper utifrån antal anställda som kommunerna bedömer har nyttjat åtgärderna

Enligt resultaten är det mycket tydligt att det är småföretag som har nyttjat åtgärderna i störst utsträckning. Av dem är det företag med 0–9 anställda som är den grupp som flest kommuner har bedömt ha nyttjat åtgärderna (74 procent). Något större småföretag (10–49 anställda) bedöms också ha nyttjat åtgärderna i stor utsträckning (51 procent). En relativt stor andel har också svarat "ingen speciell storlek" (12 procent).

Utifrån kommunkategori har endast avlägsna landsbygdskommuner, landsbygdskommuner nära städer och avlägsna täta kommuner angivit att stora företag (50 eller fler anställda) främst har nyttjat åtgärderna.

2.4 Branscher

Vilka företagsgrupper utifrån bransch bedömer ni främst har nyttjat de åtgärder ni angett?

Figur 11 Procentuell fördelning av branscher som kommunerna bedömer har nyttjat åtgärderna

Hotell- och restaurangverksamheter, handel, reparation av motorfordon och motorcyklar samt kultur, nöje och fritid är de branscher som tydligt ligger i framkant när det gäller de branscher som de svarande kommunerna anger främst har nyttjat de kommunala åtgärderna.

Utifrån kommunkategori är det endast mycket avlägsna kommuner och landsbygdskommuner nära städer som angett att företag i branscherna jordbruk, skogsbruk, fiske, utvinning mineral har nyttjat åtgärderna främst, även om andelen fortfarande är låg jämfört med andra branscher.

Gällande branschen transport och magasinering är det däremot endast täta kommuner nära städer och storstadskommuner som angivit att dessa branscher vidtagit dessa åtgärder. Även här är det dock en låg andel som angivit dessa branscher jämfört med andra branscher.

2.5 Viktigaste erfarenheter och lärdomar

Vad är er viktigaste lärdom? Vilka erfarenheter tar ni med er om en liknande situation skulle uppstå igen?

Figur 12 Procentuell fördelning av de viktigaste erfarenheterna och lärdomarna

Utifrån fritextkategoriseringen blir några särskilda lärdomar som kommunerna tagit med sig tydliga. Den tydligaste lärdomen är en *större förståelse för det lokala näringslivet och för företagen* (41 procent).

En respondent har exempelvis svarat att det är:

Viktigt att tydliggöra vilka parter som finns i systemet. Regionala nivån har högt ställda förväntningar på kommunerna och vad vi ska göra i den här situationen. Tar mycket tid med myndighetsutövning. Regionala nivån förstår inte alltid det kommunala ansvaret och uppdragen.

En annan tydlig lärdom är *större erfarenhet och förberedelse inför en liknande situation i framtiden* (38 procent). En kommun svarade att: *"vi är mer förberedda i dagsläget efter de år som varit med pandemin. Vi är en liten kommun som snabbt kan fatta beslut och sätta in åtgärder om det krävs"*.

Även snabb och tydlig kommunikation är en viktig lärdom som visar sig i fritextsvaren. Exempelvis svarade en respondent att det är viktigt att: *"Vara snabba med kommunikation till företagarna. Att bara finnas till hands och lyssna in har varit värdefullt för att sedan kunna ge riktlinjer om vem och vad företaget ska kontakta. "Och annan respondent uttryckte att: "vi fortsätter ha korta kommunikationsvägar inom kommunen [...] Det ska vi fortsätta att ha om nästa kris kommer, jobba tillsammans"*.

Samordning, samverkan och samarbete över gränser är också tydliga lärdomar. Detta har uttryckts enligt följande respondent: *"Insikten om värdet av samverkan med andra kommuner, liksom samverkan och dialog med det lokala näringslivet"*.

2.6 Skulle ni ha gjort något annorlunda idag?

Skulle ni ha gjort något annorlunda (till exempel andra/förändrade insatser) om ni vid beslutstillfället visste det som ni vet idag? I så fall vad?

Figur 13 Procentuell fördelning av svar på frågan: Skulle ni ha gjort något annorlunda idag?

Fritextkategoriseringen visar att 6 av 10 skulle ha gjort något annorlunda om de vid beslutstillfället visste det som de vet idag (baserat på att 41 procent inte håller med om påståendet). Många av de svarande kommunerna är överens om att de riktade insatserna skulle ha satts in i ett tidigare skede (26 procent). Exempelvis svarade en respondent: *"Insatser som nedsättning av avgifter skulle ha skett snabbare. Större resurssättning i inledningen av pandemin för att kunna ha fler direktkontakter med företag."*

Frågan om kommunikation tas även upp under denna fråga, där var tionde kommun har angivit att de skulle ha kommunicerat tydligare och mer om de visste det de vet idag vid beslutstillfället. En respondent beskriver:

Tydligare intern kommunikation kring vilka stöd som ska erbjudas företagare från kommunorganisationen för att hålla det samman. Fler stöd och insatser riktade till restaurangnäringen bland annat. Hitta en kompetens tidigt som kunde stödja företagare i olika ansökningar av stöd.

Fritextkategoriseringen indikerar även på ett djupare analysbehov innan, och utvärderingsbehov efter, genomförda åtgärder.

2.7 Sammanfattande diskussion

Utifrån företagsstorlek (antal anställda) är det mycket tydligt att det är småföretag (<50 anställda) som framför allt har tagit del av åtgärderna. Detta gäller i synnerhet mikroföretag (0–9 anställda). Detta står sig relativt lika även över befolkningsintervall och kommunkategori.

När det gäller branscher är det främst hotell- och restaurangbranschen, handel; reparation av motorfordon och motorcyklar, samt kultur, nöje och fritidsbranschen som har nyttjat åtgärderna. Även tillverkningsindustrin har nyttjat åtgärderna i relativt stor utsträckning. Skillnaderna är relativt små över befolkningsintervall och kommunkategori, förutom branschen vård och omsorg där det endast är inom mycket avlägsna kommuner och kommuner med en befolkning mellan 0–9999 invånare som bedöms ha nyttjat kommunens åtgärder.

Kategoriseringen av fritextsvar visar att den tydligaste lärdomen är en större förståelse för det lokala näringslivet och för företagen, samt en större erfarenhet och förberedelse inför en liknande situation i framtiden.

Gällande erfarenheter av insatserna visade fritextkategoriseringen att insatserna i relativt stor uträkning bedöms ha fungerat dåligt eller varit krångliga. Här finns det indikationer på att kommunaktörerna menar de nationella stöden. Detta sammanföll också ganska mycket med svar om att regelverk, lagar och kommuners begränsningar i att stötta det lokala näringslivet. En djupdykning bland fritextsvaren visade bland annat en utmaning hos kommunerna i deras handlingsutrymme för att stötta det lokala näringslivet gentemot statens ansvar och de lokala företagens förväntningar. Många av de svar som angivit att insatserna varit krångliga återkopplade till de nationella insatserna som permitteringsstödet, vilket inte varit en kommunal insats, men där kommunerna har upplevt ett ansvar i att stötta de lokala företagen.

Slutligen visar fritextkategoriseringen att majoriteten av kommunerna skulle gjort något annorlunda om de vid beslutstillfället visste det som de vet idag. Många av de svarande kommunerna är till exempel överens om att de riktade insatserna skulle ha satts in i ett tidigare skede.

En intressant observation som kom fram genom fritextsvaren är att många kommuner menar att det främst är de nationella och regionala åtgärderna som har nyttjats. Ett exempel är regeringens nationella permitteringsstöd som använts i stor utsträckning inom det lokala näringslivet. Vissa kommuner uppgav därför att deras åtgärder bland annat bestod i att stötta företag att söka detta stöd.

Flera kommuner påpekade också utmaningar inom regelverk och lagar i termer av kommuners ansvar och utrymme i att stötta det lokala näringslivet, där flera kommuner upplevde en begränsning i vad regelverken, exempelvis kommunallagen, tillåter. Som en respondent uttryckte:

”Det som har varit särskilt utmanande att hantera är å ena sidan den begränsning som en kommun de facto har när det gäller att stötta det lokala näringslivet, med den förväntan som finns lokalt att kommunen ska ”rädda” lokala företag. Däremot ser vi att lokala nivåns insatser har haft en positiv inverkan på genomslagskraften av nationella stödåtgärder; att det finns en växelverkan mellan planeringsnivåerna.”

Svaren indikerar därmed en obalans mellan företagets förväntan och kommunernas faktiska handlingsutrymme i kriser. Ansvar för företag åligger företagen själva, men möjligen kan det finnas skäl att undersöka om offentliga främjandeaktörers ”normala” handlingsutrymme är relevant även i kristider.

3. Insatser och arbetsätt på regional nivå

Den plötsliga ekonomiska kris som följde av Covid-19 pandemin har lett till en stor bredd av insatser på regional nivå, med allt från ganska omfattande ramprojekt till koordinering av lägesrapporter och nätverk. Medan alla regioner har värnat om sitt näringsliv och sina företag, har man sett lite olika på regionens roll och vad man har prioriterat att göra. Även strukturen av regionens främjandeaktörer och hur arbetet har organiserats skiljer sig emellanåt från region till region. Ändå är upplevelserna och lärdomarna till stor del desamma.

I det här kapitlet kommer vi att titta närmare på hur olika regioner upplever att pandemin har påverkat deras näringsliv. Vi ser också hur regionerna har organiserat sitt arbete för att försöka minska pandemins negativa effekter, vilka insatser som har initierats på regional nivå och om det har funnits branscher som har varit i behov av extra stöd. Kapitlet avrundas med regionernas reflektioner kring uppföljning och lärande.

Studien bygger på intervjuer med samtliga Sveriges 21 regioner. Kapitlet bygger på deras syn och underbyggs med citat från intervjuerna.

3.1 En tudelad bild av effekterna

”Det började med kris, Man visste inte vad det var som hände. Helt plötsligt stod många företagare nästan handlingsförlamade och insåg att pengarna inte strömmar in som de brukar göra. Då kom panikåtgärder från både företagarna själva och från statligt håll. Man pumpade ut olika typer av stödinsatser. Från vår sida [regionens] blev det först att bli tratten neråt, att via till exempel verksamt.se förmedla informationen, samtidigt som det kom åtgärder från kommunerna ut till företagen. Så det handlade om att försöka samla ihop allt och göra det enkelt för företagarna att ta del av de åtgärder som satts ihop för deras skull. Sen efter ett tag såg vi att det inte var hela spektrumet av näringslivet som drabbats. Och att vissa gjorde sitt bästa resultat någonsin.”

Beskrivningen kommer från en av våra regioner, men många vittnar om samma sak. På frågan hur regionens näringsliv har påverkats av pandemin säger alla att det är branschberoende, tudelat och att det också finns inomregionala skillnader. När vi jämför regionerna blir det också tydligt att det finns stora skillnader regioner emellan. Örebro är till exempel en region som beskriver att deras näringsliv har klarat av förändringarna relativt bra och har haft lägst andel korttidsarbete i landet. Men också de ger en tudelad bild, där besöksnäringen både minskade och ökade. De internationella gästerna försvann, medan till exempel besöksnäringen i Nora kommun gynnades när många svenskar satsade på ”hemester” och reste i Sverige. Västra Götalandsregionen pekar inte bara på branschskillnader, utan även på stora inomregionala skillnader, där gränsområdena mot Norge blev väldigt hårt drabbade:

”Initialt blev det nog som för resten av landet ganska tvärstopp. Men vi såg också tidigt att för vissa branscher gick det riktigt, riktigt bra. Byggbranschen, måleri - nu skulle alla hemmafixa. Vi såg också att delar av besöksnäringen gick fantastiskt bra. De som var mer inriktade på ute- och friluftaktiviteter. Där såg man en kraftig uppgång. Och sen har vi andra exempel som till exempel Strömstad, en kommun där gränshandeln slogs ut och 90 procent av näringslivet slogs ut över en natt. Det är kopplat till den detaljhandel där man är väldigt beroende av Norge och besöksnäringen, där man är beroende av norska besökare. Så det har sett väldigt olika ut. Även inomkommunalt har det sett väldigt olika ut.”

Liknande berättelser kommer från till exempel Värmland och Norrbotten, där landsgränsen i vardagen tidigare inte har betytt något. Men när den plötsligt blev mer eller mindre helt stängd, fick det stora konsekvenser både arbetsmässigt och privat.

Flera regioner nämner också att pandemins påverkan beror på faktorer som förmågan till omställning och vilken digital mognad företagen har haft. Gemensamt är att flera nämner att det har gått relativt bra för industrin, även om de har påverkats av till exempel komponentbrister, råvarubrist, logistikutmaningar och kraftig prisökning på råvaror: *”Industrierna rullade på ganska bra till en början. Sen kom den vågen också, hösten 2020, men då fanns ju korttidsstöden så då kunde de större industrierna skicka hem sin personal och stänga ner utan att behöva ta samma smäll som besöksnäring och handel.”* För vissa företag gick det så bra att det blev svårt att få tag på arbetskraft. Region Uppsala nämner e-handeln i Morgongåva som ett exempel som ”skrek” efter personal som kunde jobba dygnet runt, samtidigt som besöksnäringen i väldigt stor omfattning ”blödde”.

I princip alla regioner trycker dock på att det verkligen är viktigt att komma ihåg att även om det ibland har gått bättre än förväntat, finns det enskilda företag som har drabbats oerhört hårt. Vissa respondenter berättar också om samtal från flera regionala företag som har tagit del av de nationella stöden och som nu sitter i rättsprocesser och undrar varför tog de över huvud taget emot stöd. Men detta rör i huvudsak korttidsarbete, som ligger på nationell nivå och inte regionala insatser.

Vi kan se att i stort sett alla regioner har varit snabba med att införa regionala, offentliga åtgärder för att försöka begränsa pandemins negativa effekter och samtidigt stödja särskilt drabbade. En region beskriver: *”Vi har hittat vägar och kunnat göra en hel del. Vi har kunnat nyttja de statliga 1:1-medlen till direkta företagsstöd, som vi sedan har kunnat komplettera med våra regionala utvecklingsmedel.”*

Många regioner fick också en samordnande funktion mot både regionens kommuner och främjandesystemet i övrigt. En region beskriver:

”Vi hade nära till näringslivet och daglig kontakt, så vi hade örat mot marken och lyssnade in deras behov. Ibland kom de med konkreta förslag. Men vi hade också spaning på vad gör de andra regionerna och gjorde sammanställningar och tittade, är det här relevant för oss? Där hämtade vi inspiration. Framför allt att vi hade dialogen och testade av idéerna innan. Det fick vi positiv feedback om. Företagsklimatet har blivit bättre under pandemin.”

Det var genom dessa nätverk som signaler om vilka insatser som behövdes många gånger fångades upp. Nätverksstrukturerna i regionerna beskrivs ha haft en avgörande roll för hur framgångsrikt stödinsatserna har kunnat genomföras.

3.2 Krisorganisation eller inte...

Hos en stor majoritet av regionerna har det inte funnits en särskild organisation för att hantera extra insatser mot näringslivet med anledning av pandemin. I många fall inte heller extra personalresurser, i alla fall inte hos regionen själva. I stället beskriver de flesta regionerna att de har fått arbeta med de extra stödinsatserna i den ordinarie verksamheten och att det i vissa fall har varit stressigt och krävt bortprioriteringar.

”Vi försökte bygga hela projektet med ordinarie insatser från vår sida. Det var så stressigt och bråttom innan, så vi tänkte inte på det. Men vi borde ha förstärkt oss själva, men det gjorde vi inte. Vi tänkte att det här är ju mycket ordinarie arbetsuppgifter, mycket av det. Det är bara det att när det blir gånger 50, tar det mycket mer tid. Vi skulle ha rekryterat och stärkt upp basen.”

Det framkommer önskemål om en tydligare organisationsstruktur och en slags krissamordnare med uttalat ansvar och ”paraplyperspektiv” i flera regioner, där det har saknats: *”Om vi hade kunnat önska så skulle vi gärna ha haft en samordnare, med uttalat ansvar för att samordna insatserna som kunnat ha paraplyperspektiv och som kunde se vilka svarta fläckar som fanns. Med backspegel hade man önskar att den möjligheten hade funnits.”*

Flera regioner beskriver att besluten om de särskilda insatserna har fattats politiskt av regionstyrelsen. Skåne och Kalmar är två exempel där man särskilt lyfter att politiken och regionala utvecklingsdirektören varit nära involverad i arbetet. Strateger och analys- och utredningsfunktioner har också haft en central roll i många regioner. I vissa fall har det funnits en utpekad koordinatorsroll på regionen, i andra fall har en informell utvecklats över tid i brist på annan sådan, ofta kopplat till näringslivsfrågor. Ibland är det ledningen eller staben som har haft överblicken och samordningsfunktionen, många gånger är det ansvariga för företagsstöd och projektmedel. Även organisation och strukturer hos de olika regionerna har haft varierande grad av formalisering.

Den vanligaste beskrivningen är dock att de extra insatserna har varit en del av den ordinarie verksamheten, ofta kopplat till företagsstöd och projektverksamhet. Kalmar berättar till exempel:

”Att jag kom in i det här och började arbeta med omställning ganska snabbt, det är för att jag i många år haft ansvar för ett nätverk med kommunernas näringslivschefer och för att verktygen i form av företagsstöd och projekt ligger på min aodelning. Det var där vi började titta, vad kan vi göra, hur behöver vi jobba nu för att den här akuta krisen inte ska drabba så hårt?”

Flera regioner berättar att de har fått en mer operativ roll. En aktör beskriver: *”Det var viktigt att vi visade att vi gjorde någonting. Sen så spelade det inte så stor roll vad vi gjorde, utan att vi försökte hjälpa till tror jag var väldigt viktigt.”* En annan sa: *”Vi ser och vi förstår och vi försöker, det var ett viktigt budskap att förmedla.”*

Nätverken stärker och stärks

En annan sak som är väldigt tydligt i samtalen är vikten av det regionala nätverket. Region Norrbotten berättar: *”Det som är styrkan är att vi har så bra aktörer, som Norrbottens Handelskammare, Swedish Lapland, Almi, IUC, Företagarna och även näringslivsorganisationerna i kommunerna. Vi hade inte kunnat göra allting själva.”* Det handlar om att grundprocesserna och grunddialogerna måste fungera; att det hjälper om

det finns befintliga strukturer och nätverk, oavsett fråga. Det beskrivs som en förutsättning, om det ska gå bra att vara snabbfotad när det behövs.

Väldigt många regioner beskriver också att nätverken har utvecklats under pandemin, inte minst relationerna mellan kommunerna och regionen i fråga, men kanske framför allt mellan de kommunala näringslivscheferna:

”Vi gick från att ha möten kanske högst varannan månad till varje vecka. Varje fredag checkade vi in och hade avstämningar i de olika nätverken. Det var där olika behov kom upp. Här behöver vi göra något, här behöver vi hjälpas åt med kommunikation... Hur öppnar vi säkert och vad säger smittskyddsläkaren. Där blev det ett forum för erfarenhetsutbyte mellan aktörerna men också att vi kunde hjälpa till och lotsa rätt, så man kunde bedriva sin verksamhet så tryggt som möjligt. Man använde varandra. Det är jättevärdefullt nu. Det är sällan något ont som inte för något gott med sig och relationerna mellan kommunerna och olika enheter inom regionen har blivit mycket tigare efter det här.”

Förberedelse ger försprång

Intervjuerna visar att väletablerade strukturer som finns på plats redan innan en kris ger regioner ett viktigt försprång. Ett exempel på det är Östergötland:

”Vårt stödsystem, East Sweden Business Region, vi har drivit det nätverket i tio år och alla känner varandra väldigt väl. I den här plattformen ingår alla kommuner, universitet, kluster, science parks, Nyföretagarcentrum, Almi, Companion, ja 45–50 aktörer som alla känner varandra väl. Så när pandemin inträffade så blev det på sätt och vis skarpt läge att testa systemet och det fungerade väldigt väl. Alla ställde upp mangrant för att stötta företagen. Nätverket fanns redan på plats, så vi behövde bara trycka på startknappen, så att säga.”

En annan region som är intressant är Kronoberg. Här har det sedan länge funnits en varselmodell, som årligen uppdateras. Den beskrivs ha varit till stor fördel när pandemin var ett faktum och minskat uppstartsträcken.

Omställning Kronoberg – en samarbetsmodell inom Business Region Kronoberg

Den så kallade ”Kronobergsmodellen” är egentligen en varsel- och nedläggningsmodell som snabbt gjordes om till en regional modell för att hantera krisen till följd av pandemin. Den beskrivs som en metod för att snabbt och koordinerat kunna reagera på näringslivsförändringar i länet. Arbetet drivs av en liten, effektiv grupp kopplad till Business Region Kronoberg; ett nätverk för näringslivscheferna i alla åtta kommunerna, som under pandemin har haft regelbundna avstämningar och stötta varandra. Först två gånger i veckan, sen en gång och nu lite mer sällan. I gruppen ingår även Arbetsförmedlingen, IF Metall, Företagarna och länsstyrelsen. Innovationsstödande aktörer finns också med i processen. Förutom den mindre gruppen, träffades ett 25-tal aktörer under pandemin i ett större sammanhang. Samordnaren för gruppen berättar:

"Vi hade regelbundna avstämningar när det var som värst och uppdaterade hela tiden nuläget. Fokuserade på vad gör vi tillsammans, i stället för var och en för sig? Vilka fallgropar finns som vi bör undvika? Vad kan vi göra? Vad råder vi över? Vad är vår roll? Som Region sa vi ganska snabbt att vår roll inte är att rädda företagen. Vår roll är att utveckla. Vi har tillväxtuppdrag. Vi ska inte använda våra medel till "sista-hjälpen. Vi kan skapa utvecklingsprojekt däremot, utvecklingsprojekt fram för allt för att kunna ställa om sin verksamhet."

Business Region Kronoberg hade en färdig modell som tydligt redogjorde för hur de skulle agera i händelse av en kris med steg för steg-beskrivningar. Allt var redan uppbyggt, så tid behövde inte läggas på att fundera över vilka aktörer som skulle samlas eller hur strukturen skulle se ut. Det var i princip bara att starta upp arbetet. Samordnaren fortsätter:

"Vi var proaktiva och hade den här beredskapsmodellen att utgå ifrån. Det handlar om att ha en struktur och det känns ju också tryggt för många att ha en struktur. Att det finns någon som tar på sig samordningen och lägger agenda och så. Det här bygger på en process som vi har drivit i Business Region Kronoberg och i det nätverket. Varselmodellen kom fram för rätt länge sen och har legat och skvalpat. Sen har vi uppdaterat den och det gör vi, stämmer av den med Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, IF Metall och Företagarna. Det gör vi årligen så vi har läget klart för oss och så stämmer vi av med kommunerna så man har den lokala arbetsgruppen klar för sig, så att det går snabbt att aktivera den om det händer något. Det är inget konstigt egentligen. Utan det är det där att det finns en struktur egentligen och att man vet hur man ska agera och att man är noga med att följer upp den även när det inte är kris så man är redo om något skulle hända."

Det här innebär att det finns en utpekad aktör som har helhetsbilden. Alla kan inte springa på företagen. Någon aktör åtar sig att följa den nationella verksamheten, någon annan den regionala. Vissa aktörer slår sig också ihop i projekt och börjar samarbeta.

Modellen bygger på följande steg:

1. Förstudie och förberedelser
2. Information och etablera samsyn
3. Etablera samverkansgrupp
4. Planera arbetet i samverkansgruppen
5. Presentation och information
6. Genomförande

De själva lyfter vikten av komma i gång snabbt, låta kommunen driva processen, tillsätta en oberoende projektledare, vara beredd att lägga ner mycket tid, skapa en samordningsfunktion, se till att samverkansgruppen är beslutsmässig och slutligen informera och involvera, både omgivning och massmedia.

3.3 Vanligen förekommande regionala insatserna

Någon att dela paniken med

Initialt möttes flera regioner av bestörtning och stor ovisshet bland många företag. En region berättar: *”När det blev panik var det bästa stödet de kunde få, att få komma och prata med någon. En revisor eller en ekonomisk rådgivare. Bara för att få en bild av vad jag har för plan B och C.”* I det här skedet startade också många regioner upp företagsjourer eller företagsakuter. Den tjänsten visade sig dock på flera håll inte bli så efterfrågad som man hade trott. Många menar att företagen i första hand valde att vända sig till aktörer som de hade en närmare relation till sen tidigare, som exempelvis revisorn eller aktörer på lokal nivå närmare företaget. Det är ett rimligt antagande att det krävs tillit för att man som företagare ska öppna upp sig när verksamheten befinner sig i kris.

En region säger också: *”Vi sökte inte företag så aktivt. Vi visste inte vilka vi skulle söka upp”, vilket visar att det inledningsvis inte var så lätt för regionen att identifiera vilka företag som var drabbade och vilka behov som fanns.”* Detta bekräftas också av den tudelade bild av pandemins effekter som tidigare har beskrivits. Det framkommer också att det upplevdes som svårt att veta hur långt regionen kunde gå i sin rådgivning av företag i kris och många landade i lösningen med en slags samtalsjour. Andra regioner anslöt sig också till, eller förlitade sig helt, på den nationella företagsjour som Tillväxtverket samordnade.

Där mer handgripliga insatser genomfördes kopplades i många fall konsulttjänster in. En sådan är Timbanken.⁷ En annan är jourhavande företagslots som till exempel Kalmar införde. Där kunde företagen få hjälp med extern rådgivning, ny budget och med att söka nationella stöd. Även Gotland erbjöd företagsstöd upp till 25 000 kronor för ekonomisk revision med hjälp av konsulter. Men upplevde att inte så många sökte som de hade trott och beskriver att företagen hade fullt upp ändå och ibland betraktade den administrativa bördan som större än vinsten med stödet.

Sörmland satsade också extra medel på nyföretagarcentra för att kunna informera utlandsfödda om hur man söker stöd på andra språk.

Hjälp till omställning

Efter den första paniken hade lagt sig, skapade flera regioner snabbt ramprojekt eller större projekt med fokus på omställning. Många pågår ännu. Det är inte ovanligt att projekten är delfinansierade med ERUF-medel och 1:1-medel utöver ordinarie budget. Regionernas strategier varierar. Vissa har olika finansieringsverktyg som riktar sig direkt till företagen, andra fördelar medel till kommunerna som i sin tur nyttjar eller förmedlar dem vidare, och slutligen finns det regioner som enbart stöttar det regionala främjandesystemet.

Några exempel kan vara kommunerna i Region Örebro som fick ta del av 10 000 kronor var till så kallade hemesterkampanjer, för att underlätta besöksnäringens omställning från internationella målgrupper till nationella. I Skåne fick kommunerna del av ett så kallat kommunpaket som fokuserade på lokal kriscoachning riktat till småföretagare på lokal nivå.

---

⁷ Timbanken är ett erbjudande om kostnadsfri rådgivning och affärsutveckling för företag och entreprenörer.

I främjandesystemet är Almi Företagspartner den aktör som flest regioner lyfter fram, ibland beskriven som regionens "förlängda arm" mot företagen, då Almi delägs av regionala aktörer⁸. Förutom Almis betydelsefulla roll i främjandesystemet, har i flera fall regionerna tillskjutit extra medel för att kunna hantera den ökade mängden kontakter från näringslivet och för att kunna handlägga nya lån. I många fall har Almi-kontoren varit tvungna att anställa extra personal. I några fall har även Företagarna, science parks och inkubatorer fått extra medel.

Vi kan också se att inte bara ERUF-medel, utan även andra EU-medel har nyttjats för att skapa stödåtgärder. React-pengar har till exempel använts för att finansiera omställningscheckar, ofta med fokus på hållbarhet, grön omställning och digital förmåga, medan ESF-medel har nyttjats för kompetensutveckling och fortbildning till exempel riktade till dem som riskerar att förlora arbetet.

Regionerna har också stöttat upp med andra insatser än rena pengar. Ett par regioner har exempelvis byggt upp plattformar på nätet med namnet "Matcha jobben". En transportfirma med ledig kapacitet skulle där till exempel kunna matcha sig med en lokal matbutik som vill ställa om till utkörning av varor. Tanken var också att någon i behov av arbetskraft ska kunna fånga upp någon som var permitterad. Här beskrivs dock utfallet som blygsamt.

Anpassning efter en ny verklighet

Förutom tillförsel av nya medel och insatser, har många redan pågående och beslutade projekt med regionernas goda vilja reviderats eller förlängts för att ta hänsyn till de begränsningar pandemin har orsakat eller de krav på omställning som uppstått. Detta har gjort projektens insatser mer relevanta och genomförbara. Många gånger styrdes de om mot digitalisering.

För att få så bra underlag som möjligt och för att hålla sig à jour med läget prioriterade många regioner en utökad analys- och utredningsverksamhet. Där framställdes bland annat lägesrapporter och statistiksammanställningar och i vissa fall även scenarioanalyser. Som nämnts tidigare fick regionen ofta en koordinerande roll när det gällde insamling och spridning av information.

Ser vi i stället till främjandesystemet har, som nämnts tidigare, regionen en tydlig samordnande funktion i många regioner och ansvaret för att samla de regionala aktörerna. Många beskriver att pandemin har svetsat samman kommunerna, regionen, länsstyrelsen och i vissa fall även andra aktörer i det regionala främjandesystemet.

Utbildningsinsatser

Många regioner har genomfört utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser. Det är också ett led i att minska effekterna av pandemin och de permitteringar och uppsägningar som uppstod. Men det handlade också om att rusta sig för tiden efter pandemin. Skåne finansierade till exempel uppdragsutbildningar som efterfrågades av näringslivet. De startade även upp en utbildningsakut, som en gemensam regional plattform. Insatserna i kronor och ören skiljer sig på det stora hela avsevärt mellan olika regioner, där någon region i princip finansierar alla insatser ur sin ordinarie budget

---

⁸ Almi Företagspartner AB ägs av staten och är moderbolag i en koncern med 16 regionala dotterbolag och underkoncernen Almi Invest. De regionala dotterbolagen ägs till 51 procent av moderbolaget och till 49 procent av regionala ägare och erbjuder lån och affärsutveckling.

medan någon annan riggar nya projekt på närmare 25 miljoner kronor. De olika förutsättningarna påverkar också insatsernas villkor. En intervjuad berättar:

”Vi ordnade utbildningar, som de [företagen] hade önskat, men då kom de inte. I stället hänvisade de till andra regioner och hur de gjorde, tex Västra Götaland där företagare fick betalt för att utbilda sig. Men då hade Västra Götaland lagt 10 miljoner på sina utbildningar. 10 miljoner är det totala belopp som vi får i 1:1-medel. Nu är det lätt att skylla på de regionala tillväxtanslagen 1:1, men om en region bara har sina 1:1-medel att luta sig på och inte ytterligare tillskjutna medel, då är det ju de pengarna man har. I en kris är dialog jätte viktigt, men dialogen mynnar ofta ut i en önskan om en insats och den insatsen måste oftast betalas av någon.”

Många utbildningsinsatser beskrivs som mycket efterfrågade. Det handlar till stor del om affärsutveckling, digitalisering, ledarskap, export och internationalisering; om att se om sitt hus för tiden efter pandemin.

Regelverkens begränsningar och regionens roll

När det gäller direkta medel till företagen är inte bilden av regionens roll samstämmig. En del vi intervjuar ifrågasätter var den legala gränsen går och berättar att det har funnits en större flexibilitet under pandemin: *”Det är klart att vi inte har brutit mot några förordningar, men vi kanske har tänjt på gränsen ibland. Rivit ner hindren med långa handläggningstider, underlättat”*, berättar en regional aktör. Många nämner svårigheten med balansen mellan snabbfotade men också legalt säkerställda processer.

Många vi pratar med menar att regelverken ändå har sina begränsningar. De nämner till exempel att projektmedel inte får gå till direkt företagsstöd; att många företagare saknar rörelsekapital och att regionen ibland önskar att de hade kunnat gå in med mer än 50 procent i finansiering. Men Region Kronoberg är en av dem som tycker att det finns anledning att fundera över regionens roll:

”Det som hände var att vissa regioner gick ut med något slags företagsstöd för att rädda företagen med pengar, och då kunde ju en del tycka varför finns inte det i Kronoberg? Det finns ju i Kalmar eller vart det nu var någonstans. Men internt var vi väldigt överens om att våra medel inte får gå till direkta företagsstöd, för när pandemin är slut så måste vi ha något att bygga vidare på; ett utgångsläge. Det är det som är vår roll. Ibland önskar man att man hade haft en stiftelse och kunnat dela ut en peng till var och en. Det är ju det spontana, man vill gå in och rädda, man vill gå in och hjälpa. Den är ju svår att hantera och då är det väldigt tryggt att ha det kollegiala som man har i en upparbetad struktur. Att vi är överens om vilken som är vår roll. Det handlar ju inte om att vi inte har sympati för de som har det besvärligt.”

Kronoberg trycker på att deras huvuduppdrag är att skapa förutsättningar för tillväxt och utveckling, inte att arbeta med enskilda företag. Andra regioner har tagit en annan inriktning under pandemin. Flera lyfter också att ganska små medel till företagen har gjort en stor skillnad.

Symboliskt värde

Jämfört med de nationella satsningarna och EU-medlen, har den regionala nivån betydligt mer begränsade finansiella resurser. *”Det som vi kunde göra regionalt, kändes många gånger som av symboliskt värde. Almi till exempel fick utökad låneram med tre miljarder, bara för att jämföra.”* En annan region är inne på samma spår: *”De stora pengarna kommer från nationellt håll. Näringslivet ville ha stöttning. Då frågade sig kommunerna, vad kan vi göra och så började de med sina presentkort och det är klart det blir någon miljon här och där, men det räddade ju inga företag, utan det blir av symboliskt värde. Och det är viktigt, men av symboliskt värde.”*

Trots att medlen ofta är begränsade finns en oro för vad som ska hända när insatserna försvinner och för att en exit-plan ofta saknas, inte minst för att vissa insatser som regionen vanligtvis inte initierar har tagits fram. En region uttrycker det så här:

”Det vi tror är att när de här insatserna försvinner så kommer det att skapa ett tomrum efter sig och en önskan om en fortsättning. Men en del blir svåra, som att regionen ska upphandla och ta fram utbildningar åt näringslivet, det är inte vårt uppdrag och vår roll. I så fall måste det komma ett uppdrag uppifrån som säger att vi ska göra den sortens saker. Och det kanske vi ska göra, i alla fall när det gäller ett utvecklingsområde som besöksnäring. Det bidrar ju också till att stärka attraktionsläget för länet.”

En annan region lyfter också skillnaden mellan att få till en insats i de projekt som initierats under pandemin och att göra det i ordinarie verksamhet. De blickar framåt menar också att företagsstödens regelverk kanske inte har hängt med i tiden⁹:

”I projektet har jag inte upplevt några flaskhalsar, men det är ju bara ett projekt. Ska man göra det här i ordinarie drift blir det annat. Det vi pratade om är företagsstöden. Företagsstödens möjligheter. Vi lever i ett tjänstesamhälle. Det har vi gjort länge. Men att företagsstöden genom förordningen är lite föråldrade. Eller så är det vi som behöver hjälp att tolka förordningen på ett annat sätt. Jag tycker att företagsstöd ska användas som ett verktyg utifrån de behov företagen har. Och när det gäller köp av konsulttjänster för kompetensutveckling då har vi extremt begränsade möjligheter att göra det. Det är ”pyttpengar” i sammanhanget, 20 000 kronor och så. Medan man kan få stora summor för att investera i maskiner. När det inte är maskiner man ska investera i, utan i människor då är det alltid svårare med företagsstöden. I ett tjänstesamhälle behöver vi kunna investera i människor.”

3.4 Branscher med behov av extra stödinsatser

När det gäller branscher i behov av extra stödinsatser är samsynen mellan Sveriges regioner stor. I princip alla lyfter besöksnäringen inklusive restaurang och handel. Vissa pekar även ut kulturella och kreativa näringar, småskalig livsmedelsproduktion samt serviceyrken som bygger på nära kroppskontakt som till exempel frisörer och massörer.

Besöksnäringen ”blöder”

Flera särskilda stöd och insatser har riktats mot framför allt besöksnäringen, som även om det finns vissa skillnader inom branschen beskrivs som mycket hårt drabbad.

⁹ För en diskussion om de regionala företagsstödens utformning se Tillväxtanalys (2016) ”De regionala företagsstöden – ändamålsenliga eller otidsenliga?”. PM 2016:01.

Region Kalmar berättar:

”För Kalmar län var smällen i besöksnäringen jättestark, inte minst när Vimmerby och Astrid Lindgrens värld stängde ner, då dog hela norra Kalmar län besöksmässigt. Oron kom redan i mars, april och det var då vi försökte erbjuda insatser. Dels drog mina kollegor i ett nätverk mellan smittskyddsläkarna, länsstyrelsens krisberedskap och besöksnäringen för att ta fram riktlinjer och ta fram information, skyltar och sådana saker. Hur kan vi ändå ha öppet, fast på ett säkert sätt - det var deras ambition. Hur kan vi styra om till utomhusaktiviteter? Det arbetet körde igång ganska tidigt.

I samma veva så erbjöd vi också ett projektstöd för extra kampanjer och marknadsföring nationellt. Och det visade sig sen väldigt uppskattat för man tappade inte alls så mycket som man hade befarat av besöksströmmarna under sommaren 2020. Det stödet kom till ganska snabbt. Det var våra projektmedel som regionen gick in med och 50 procent fick de enligt regelverket ta ur egen kassa eller om kommunen la till något extra. Det var 1:1-medel som vi styrde om från internationell marknadsföring till nationell.

Politiken avsatte en ram med pengar. Sammanlagt 2,5–3 miljoner avsattes till den här typen av projekt och vi satte ett maxtak att varje kommun kunde söka 200 000 kr var och sen så skulle de lägga in lika mycket själva. Vi fortsatte sen med samma upplägg 2021, samma upplägg med tre miljoner till.”

Handelns svårigheter

Handeln drabbades också hårt, även om många försökte minska effekterna genom att ställa om till hemkörning och upphämtning. För flera regioner var handeln svårare att stötta, som exempel berättar en region:

”Handel har varit svårare att bevilja stöd till. Där har man sett lite olika på det. Rent hypotetiskt hade vi nog kunnat gå in i viss utsträckning, men då hade inte pengarna räckt. Det är till viss del en legal begränsning, men också en resursbegränsning, även personell för det kräver mer om vi ska rikta stöd till branscher som vi normalt inte går in i och så behövs det mer pengar. Så handeln har fallit lite mellan stolarna. [---] De stöd som vi har kanaliserat ut, grunden är densamma, att vi inte beviljar stöd som snedvrider konkurrensen. Där har man haft lite olika syn över landet, hur man tillämpar det. Men där har vi samma utgångspunkt och då faller handel ofta borta.”

I mindre kommuner där det till exempel bara finns en klädaffär eller en färgbutik har det varit lättare att ge företagsstöd, men generellt har det varit svårare att stötta handeln ekonomiskt ur konkurrenshänseende. I stället har det förekommit flera lokala initiativ, där kommuner har stöttat handeln genom att hjälpa till att styra upp hemkörning med en gemensam hemsida för beställningar, kampanjer till hushållen för att uppmuntra lokal handel, företag som köpte presentkort till sina anställda för att stödja det lokala näringslivet bland mycket annat. Handeln har i många regioner också kunnat ta del av andra insatser:

”Det var en liten skohandlare i en liten kommun, han hade fått den ekonomiska rådgivningen, nu kan jag sova om nätterna igen, nu har jag en plan a och en plan b och då pratar vi om 8 000 kr, så det är väldigt lite pengar i sammanhanget och räddar absolut inte någon företagare, men i hans värld ingav det ett lugn som gjorde att han kan fatta bättre beslut i sitt företag.”

En del branschspecifika insatser har tagits fram tillsammans med branschrepresentanter och fackförbund. Det verkar ha lett till en bättre träffsäkerhet när det gäller branschens specifika behov.

3.5 Uppföljning och samverkan

När det gäller uppföljning och utvärdering är det ganska olika ansatser. I många fall handlar regionernas extra insatser mot näringslivet om extra finansiering, modifiering eller förlängning av redan beslutade projekt. De följs generellt upp via regionens ordinarie uppföljning av verksamheten. Vissa insatser följs också indirekt upp genom RUS- och RUFSS-uppföljningar¹⁰, där regionen regelbundet ser över sina utvecklingsplaner.

Vid tidpunkten för intervjuerna var flera projekt fortfarande i gång. Flera regioner kunde konstatera att alla medel inte hade förbrukats. En teori är att en del företag inte har haft ork och kapacitet att söka medlen, men andra vi pratade med såg det också som ett tecken på att det inte hade gått så illa som de första hade befarat för företagen.

Under pandemin samlade Tillväxtverket in insatser och erfarenheter från regionerna för att få en överblick och bidra till eventuellt lärande. Men det är många regioner som efterlyser mer lärandeinslag regioner emellan.

En region säger:

”För några år sen fick kommunerna pengar för att arbeta med näringslivsfrågor. I det arbetet har vi haft en uppföljningsprocess med Tillväxtverket som jag tycker har varit jättebra. De har haft möten med oss regioner, ja, det har varit många bra möten. En sådan process kanske man skulle göra. Lägga upp processen så att man börjar ute i regionerna och vi skulle kunna samordna näringslivskontoren. Sen avsluta med en konferens och dela erfarenheter.”

Flera pekar på att det finns nätverk och strukturer för erfarenhetsutbyten, som det skulle gå att nyttja. Många regioner har mötts i det nationella nätverket av företagsjourer som Tillväxtverket har koordinerat, andra i det nätverk som Sveriges kommuner och regioner (SKR) driver. Flera regioner har utbytt erfarenheter med sina grannregioner, som till exempel Norrbotten och Västerbotten har gjort och i sina NUTS-områden, som Gävleborg, Dalarna och Värmland.

---

¹⁰ RUS är en förkortning av Regional Utvecklingsstrategi och RUFSS står för Regional Utvecklingsplan.

3.6 Regionernas finansiering av sitt utvecklingsarbete

Då det i många intervjuer framkommit kommentarer om varierande resurstillgång har vi valt att kort återge några siffror om detta. Sveriges kommuner och regioner (SKR) har kartlagt hur det regionala utvecklingsarbetet finansieras och hur medlen fördelas mellan länen.¹¹ Beloppen är inte helt aktuella (härrör från situationen 2018) men bedöms ändå ge en god indikation av förhållandet. Finansieringskällorna indelas i fyra grupper enligt nedan (summa för 2018, miljarder kronor, i parentes):

- Nationella, kompensatoriska anslag (2,1)
- Konkurrensprövade medel (4,8)
- Europeiska struktur- och investeringsfonder – ESI-fonder (2,9)
- Regionernas egna medel (1,4)

Vi nöjer oss här med att återge siffror från de finansieringskällor som oftast tas upp i intervjuerna. Det är alltså 1:1 medlen och regionernas egna skattemedel som nyttjas till regionala utvecklingsprojekt eller drifts- och verksamhetsbidrag till utvecklingsaktörer. 2018 fanns det totalt 1:1 projektmedel på 995 miljoner kronor och 1:1 företagsstöd på 726 miljoner kronor. I absoluta belopp varierar anslagen per region mellan 9 och 110 miljoner kronor avseende projektmedel samt mellan 2 och 140 miljoner för företagsstöd. Regionernas egna medel uppgick 2018 totalt till 1,4 miljarder kronor. I absoluta tal varierar beloppen per region mellan 3 och 531 miljoner kronor.

Bilden överensstämmer alltså på ett sätt med kommentarer i intervjuerna, det finns stora regionala skillnader i resurstillgång. Men, man ska dock ha i minnet att regionerna i sig också uppvisar hög grad av heterogenitet, inte bara i befolkningsantal och yttorlek. Kompensatoriska anslag bygger också på att kompensera för regionala skillnader. Regioner med stora universitet hävdar sig å andra sidan bäst i konkurrensen om medel för forskning och innovation. Storleken på egna medel är ytterst beroende på politiska beslut i regionerna.

3.7 Lärdomar

När intervjuerna genomfördes i december 2021 och tidigt under 2022 var de flesta restriktioner på väg att avslutas. Många regioner hade hunnit reflektera över pandemins olika faser och hur de hade drabbat näringslivet. De hade också hunnit tänka igenom sitt eget agerande och de insatser de arbetat med för att lindra effekterna av pandemin mot näringslivet. När det gäller lärdomar och erfarenheter är samstämmigheten regioner emellan relativt hög.

Is i magen

Flera regioner beskriver situationen med pandemin som att springa efter bussen; att pandemin går mycket fortare än man hinner med. Men att brådskan också gör att kreativiteten och möjligheten att tänka nytt ökar. Många är ändå inne på att en viktig lärdom är att *"ha is i magen"* och fråga sig om insatsen verkligen kommer att medföra nytta. Det handlar också om ökad samordning. En region utvecklar: *"Vi behöver fråga oss hur vi synkar oss, Alla ville väl, alla sprang, men vi hade behövt ta ett djupt andetag. I slutändan blir det mer effektivt, både på nationell nivå, men även regionalt, att vi synkar oss."*

---

¹¹ SKR, (2020), "Finansiering av regionalt utvecklingsarbete – Regionalt utvecklingskapital"

Andra regioner lyfter att pandemin blev mycket mer långdragen än de först hade räknat med: *”Om vi hade vetat att det skulle bli så långdraget så hade man riggat det som mer långsiktiga satsningar. Det tar ju väldigt mycket kraft och tid att göra de här små korta insatserna, som man sen måste upprepa.”*

Det går snabbt när man måste

Det som i stort sett alla regioner tar upp är att de var mer handlingskraftiga än vanligt, att de vågade göra saker och att de inte ”satt och väntade”. Många pekar på att de vanligen jobbar med långa, relativt segdragna processer, men att lärdomen av pandemin är att det inte nödvändigtvis behöver vara så:

”Vi fick ett tydligt uppdrag från vår politik att gör det ni kan för att stötta näringslivet, så tillsätter vi resurser. Då startade vi upp ett antal aktiviteter, där företagsakuten var en sådan sak. Just den tycker jag symboliserar mentaliteten som rådde. Jag ringde runt till främjandeorganisationerna och sa jag behöver ett antal personer. Ja, visst, hur många behöver du och när ska de vara på plats, sa de. Imorgon, sa jag och så beställde vi ett antal telefoner och satte upp en enkel växel. På två dagar hade vi öppnat akuten. Den här typen av stödfunktion hade i vanliga fall tagit ett år att sätta upp. Det ska diskuteras, förhandlas, vem tar vilken roll och vem betalar, men nu gjorde vi det på två dagar. Alla kavlade upp ärmarna och såg det gemensamma utmaningen och då blir allt mycket lättare.”

Många regioner såg hur snabbt det gick att ställa om och möta behoven. Beslutsvägar och beslutstid kortades ner. De beskriver en handlingskraft som många gånger gjorde att regionens aktörer kunde gå enade mot gemensamma mål; att det uppstod en insikt att de kan göra mycket tillsammans, där alla bidrog med det som de kunde bidra med. *”Vi kunde lösa stora problem på ett okomplicerat sätt.”*, berättar till exempel Region Kalmar och pekar även på ett högt tempo och ibland tillfälliga regeländringar som togs fram i samråd med kommuner och nätverk.

En annan region fyller i: *”Vi gjorde så mycket som vi i normala fall inte kan. Men då kunde vi det, tydligen. Det tog 2–2,5 vecka så hade vi verktyg på plats. Så snabbt skulle det aldrig gå i vanliga fall. Det var så alla på nationell, regional och lokal nivå lyckades få till stöd väldigt snabbt.”* Flera regioner pekar på att pandemin har lett till ett bättre samarbetsklimat. En region beskriver: *”Efter den mest akuta krisen tror jag vi har ökat vårt förtroende ute bland kommunerna och skapat större legitimitet. De såg vad vi kunde göra. Det har stärkt vår roll, men också internt inom regionen.”*

På frågan om de nya arbetssätten kommer att bestå menar vissa att så är fallet: *”Ur en kris kan det komma mycket gott. Man tvingas göra saker på ett annat sätt. De här sätten blir arbetsätt och relationer som består på olika sätt.”* En annan region håller med: *”En kris rör om. Stökar omkring. Folk måste gå från sin kostig och tvingas in på en annan. Du tvingas in i en slags utveckling. Det har släppt ut tankar och idéer.”* Många pekar på en ökad dialog och att viljan att samarbeta känns starkare, både offentliga aktörer emellan och till företagen. Flera uppmärksammar att väl fungerande nätverk gjorde att de snabbt kunde dra igång processer. Men det finns också några lite mer skeptiska som antyder att man snabbt faller tillbaka i gamla roller när den akuta krisen är över.

Vissa menar också att den regionala utvecklingsrollen och näringslivsfrågorna till och med stärktes något, medan andra ser att sjukvården fick en ännu starkare roll i och med att det handlade om en pandemi.

Medlen begränsar

Flera pratar, som vi var inne på tidigare, om den symboliska roll regionerna kan spela och hänvisar till begränsade medel: *"Vi har inga medel internt. Vi är utlämnade till utlysningar. Det gäller kris eller inte, men i en kris blir det väldigt påtagligt."* Men många var ändå inne på att det gjorde allt de kunde. En region berättar:

"Jag vet inte om vi hade kunnat göra så mycket mer, så annorlunda. Det som vi pratar om nu är en droppe i havet om man jämför med de nationella insatserna. Våra insatser var mer på marginalen. Men jag tror ändå det är viktigt att visa att alla aktörer gör det som de kan. Just då var mitt mantra hela tiden när jag pratade med mina medarbetare att vi inte ska ha en krona kvar. Vi ska använda allt. Det som ligger kvar hos oss är en förlorad krona för ett företag som står och blöder. Vi ska vända på varenda sten och hitta varenda lösning. Det var en krisstämning, men det var också ett läge när alla kaolade upp armarna och sa nu kör vi. "

Många regioner pratar om att regelverken kan vara hämmande, att det var svårt att arbeta med projektpengar och ofta svårt att följa upp, då målen många gånger skrevs för brett. Flera regioner menar att det skulle ha hjälpt med tydligare delmål, avgränsningar och indikatorer. *"Vi prioriterade hastighet före noggrannhet"*, säger en region och menar att den kanske viktigaste lärdomen är att inte ha för bråttom. En annan region pratar om den svåra balansen mellan att vara snabbfotad och att säkerställa processernas legalitet och träffsäkerhet.

Då många insatser delfinansierades med 1:1-medel begränsades regionen av regelverk och flera regioner kände att de inte kunde ge stöd till enskilda bolag och som driftmedel, fast det många gånger var just det som företagen hade behövt. De pekar också på begränsningar i vad regionerna kunde göra för att inte snedvrیدا konkurrensen, till exempel med handeln och att regioner ibland har tolkat eller valt att tolka regelverken olika. En region säger: *"Förordningen har inte förändrats, så vi har hjälpts åt att tolka förordningen."* Som vi har nämnt tidigare finns det en del frågetecken kring hur regionen ska hantera tjänster och begränsningarna när det gäller att investera i människor.

Den förberedde överlever lättare

De allra flesta landar i att aktörerna i hela det regionala främjandesystemet behöver vara bättre förberedda. En region beskriver situationen:

Den kanske viktigaste lärdomen är att vi som region och organisation vid nya kriser, vi behöver vara bättre förberedda på hur vi kan agera och vilka insatser vi tillsammans ska rigga. För det här blev en politisk vilja för att visa på handlingskraft och vi fick pengarna och sen var det upp till oss att fördela ut dem. I början trodde vi att vi skulle behöva prioritera ganska hårt, att det skulle komma mängder på idéer från de företagsfrämjande aktörerna, att företagen skulle skrika efter vissa behov, men det uteblev och det blev pengar över till och med.

Några regioner pekar på en bristfällig målgrupps- och behovsanalys. Andra landar i stället i att det blev pengar över för att företagen inte orkade eller klarade av att ge sig in i ansökningsprocesser och satsa de medel de hade tillgängliga som medfinansiering.

Många regioner ser att pandemin har tagit samarbetet ett stort steg framåt. De menar att det hjälper om man redan innan har ett upparbetat samarbetsklimat och att det nu finns en helt annan öppenhet och mer utbyten aktörer emellan; att det blir mycket lättare när deltagarna är trygga med varandra och kan vara öppna i sin dialog.

Flera regioner som glimtar framåt trycker på vikten av att arbeta mer preventivt och ännu mer proaktivt, vara tydlig och enkel i sin information, utgå från en målgruppsanalys och behovsanalys och satsa på långsiktig omställning. Många processer var redan på väg innan pandemin startade, men fick en skjuts framåt av den akuta kris som uppstod. Det handlar i stort om att den förberedde har lättare att hantera chocken och överleva den.

3.8 Sammanfattande diskussion

Som vi ser av redovisningen av insatser och arbetssätt på den regionala nivån har coronapandemin drabbat regionerna olika hårt, bland annat beroende på hur branschsammanställningen ser ut i olika regioner. Vi har även sett att det råder stora variationer inom branscher där vissa företag fått stora efterfrågetapp, medan andra företag inom samma bransch snarare gynnats av pandemin. Så har fallet exempelvis varit inom besöksnäringen där vissa besöksmål såsom större konferensanläggningar och hotell drabbats hårt av pandemin, medan andra inhemska besöksmål och orter där det varit möjligt att vistas utan trängsel snarare stärkts (exempelvis friluftsinriktad besöksnäring).

Från intervjuerna med regionala företrädare framkommer tre relativt tydliga iakttagelser. *Den första* handlar om att regionerna generellt förfogar över relativt små ekonomiska resurser för att stödja enskilda företag, jämfört med den nationella nivån. Variationerna mellan tillgängliga medel är också stor mellan regionerna, dels beroende på vilken tilldelning av statliga anslag för regional utveckling (1:1-medel) som regionerna får, dels beroende på mängden konkurrensutsatta medel och egna skattemedel (se avsnitt 3.6).

Den andra iakttagelsen är att regionerna har olika inställningar till hur flexibla de befintliga regionalpolitiska anslagen egentligen är. Vissa regioner anser att regelverket är relativt generöst när det gäller möjligheterna att anpassa stöden efter regionala behov, andra regioner tolkar regelverket så som att det är svårt att använda stöden mer flexibelt utan att bryta mot gällande stödförordningar. Att regionerna tolkar och tillämpar stödförordningarna olika sätter fingret på att det kan finnas behov för staten att genomföra en översyn av behovet av att införa ändringar eller förtydliganden i gällande förordningar. I samband med en sådan översyn är det lämpligt att överväga om det bör införas särskilda bestämmelser för hur stöden får användas under en allvarlig krissituation. Det kan också finnas behov av informations- eller seminarieverksamhet om hur de befintliga stödförordningarna kan tillämpas.¹²

---

¹² Tillväxtanalys har tidigare genomfört en översyn av de regionala företagsstöden. Vid den översynen menade myndigheten att det inte framkom några direkta behov av att justera stödförordningarna. Däremot menade Tillväxtanalys att vissa aspekter i tillämpningen av förordningarna borde diskuteras. Tillväxtanalys argumenterade för att en större del av företagsstöden borde riktas till andra branscher än tillverkningsindustrin, såsom tjänstenäringarna. Tillväxtanalys menade också att en större del av stöden

Den tredje iakttagelsen berör de utvecklade nätverk som regionerna byggt upp under pandemin. Vi ser att regionerna utvecklat nätverk och samarbeten med såväl den kommunala nivån, företrädesvis med kommunernas näringslivsorganisationer, som den nationella nivån. Många regioner vittnar om att nätverken varit nyttiga under pandemin, bland annat då de underlättat att få en mer samlad bild av vilka åtgärder som olika aktörer vidtagit för att lindra de ekonomiska effekterna för företagen. Men också ur ett lärandeperspektiv, att kunna få tips och få ta del av erfarenheter av hur andra aktörer har arbetet. Frågan är om det finns skäl till att upprätthålla, eller att ha en beredskap att återuppta, de utvecklade nätverken även när pandemin klingat ut?

---

borde riktas mot mjuka investeringar i syfte att stärka företagens kompetens. Se Tillväxtanalys, (2016), "De regionala företagsstöden – ändamålsenliga eller otidsenliga?"

4. Insatser på nationell nivå

Riksdag och regering har på nationell nivå olika möjligheter att arbeta med styrmedel eller åtgärder för att stödja näringslivet. Förutom ekonomiska styrmedel kan det även handla om andra typer av styrmedel, exempelvis lättnader i tillståndskrav, så kallade administrativa styrmedel.

Det finns olika sätt att dela in de ekonomiska styrmedel som Riksdagen och regeringen har till sitt förfogande. Ett sätt är att dela in styrmedlen i fyra kategorier av stöd:

- direkta ekonomiska stöd till företag,
- nedsatta avgifter eller övertagande av vissa kostnader
- beviljande av uppskov med företagens inbetalningar till staten
- utökade möjligheter för företagen att låna pengar.

Kategorierna kan identifieras i de ekonomiska stöd till företag som drabbats ekonomiskt av coronapandemin i Sverige. Längre fram i kapitlet följer en översikt av de nationella stöden. Den stora bilden är att stöden varit brett utformade och i princip riktat sig till hela näringslivet. Vi ser också att Riksdagen och regeringen prioriterat att få ut stöden snabbt till företagen. Snabbheten har gått före precisionen. Vi ser också att stöden syftat till att hjälpa företagen över den exceptionella situation som rådde under pandemin. Stöden har på så sätt varit inriktade på överlevnad, snarare än att stödja omställning i näringslivet, till exempel i termer av grön omställning.

Vidare är det mycket stora belopp som betalats ut. De budgeterade kostnaderna för stöden uppgår till 287 miljarder kronor för direkta ekonomiska stöd och nedsatta avgifter för hela stödperioden.¹³ Till det har staten beslutat om utökade låneramar och kreditgarantier motsvarande 284 miljarder kronor. De faktiskt utbetalda stöden är dock väsentligt lägre än de budgeterade kostnaderna. För direkta stöd och sänkta avgifter uppgår statens kostnader till drygt 136 miljarder kronor.

De ekonomiska stöden inrättades under våren 2020 under stark tidspress. Vissa lärdomar har dragits under den tid som förflutit sedan pandemin startade och vissa stöd har efterhand justerats, utökats och förlängts. Med anledning av den osäkerhet som rått avseende pandemins omfattning och längd har det varit svårt för regeringen att bedöma kostnaderna för stöden. De budgeterade kostnaderna har justerats ett antal gånger genom ett antal extra ändringsbudgetar som riksdagen antagit med anledning av pandemin. Under 2020 fattade riksdagen beslut om ändringar i statens budget vid 16 tillfällen. Av dessa innehåller 15 ändringsbudgetar åtgärder för att mildra de negativa effekterna med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19. Under 2021 har riksdagen fattat beslut om ändringar i statens budget vid elva tillfällen. Tio av dessa ändringar innehöll åtgärder för att mildra de negativa effekterna med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19.

De riktlinjer som EU har fastställt har stor inverkan på de näringspolitiska insatserna som genomförs i Sverige och många stöd behöver godkännande från den Europeiska kommissionen innan de införs. Europeiska kommissionen har antagit ett temporärt regelverk för att möjliggöra för medlemsstaterna att vara flexibla kring reglerna för statsstöd. Regelverket är gällande för samtliga medlemsstater och innebär även att de ska

---

¹³ Beräkningarna avser uppgifter fram till sista mars 2022.

kunna säkerställa företagens likviditet i syfte att bevara kontinuiteten i ekonomin under och efter coronapandemin. Det temporära ramverket antogs i sin första form den 19 mars 2020 och har sedan dess ändrats ett flertal gånger för att nya stödformer ska möjliggöras. Nuvarande införda ändringar är gällande fram till och med 30 juni 2022.

4.1 Beslutade och utbetalda ekonomiska stöd till näringslivet

Som vi redan tidigare sett har den svenska riksdagen beslutat om omfattande ekonomiska stöd under pandemin. Nedan ges en sammanfattning av omfattningen av dessa stöd. Sammanfattningen baseras på Tillväxtanalys tidigare genomgång av stöden.¹⁴ Uppgifterna har uppdaterats vad gäller budgeterade medel samt utbetalda belopp så långt möjligt.

Direkta ekonomiska stöd

Tabell 5 Bidrag till företag, miljarder kronor

Åtgärd	Syfte	Budget	Utbetalt belopp	Tidsperiod	Målgrupp	Ansvariga myndigheter
Förstärkt statligt ansvar för sjuklönekostnader	Sänka företagens kostnader	10,1 (2020) 12,5 (2021) 7,1 (2022)	18,3 (2020) 12,1 (2021) 3,9 (2022)*	Apr-dec 2020 Jan-sep 2021 Dec-mar 2022	Alla arbetsgivare inkl. egenföretagare	Försäkringskassan Skatteverket
Statligt stöd vid korttidsarbete	Sänka företags kostnader, undvika uppsägningar	94,9 (2020) 17,1 (2021)	32 (2020) 6,8 (2021)	apr-dec 2020 jan-sep 2021	Privata företag	Tillväxtverket
Statligt stöd till hyresvärdar för rabatt på hyran	Stärkt likviditet	2 (2020) 3 (2021)	1,2 (2020) 0,7 (2021)	Apr-ju 2020 Jan-mar 2021	Hyresvärdar i utsatta branscher	Länsstyrelsen, Boverket
Omställningsstöd	Stärkt likviditet	14 (2020) 31,9 (2021)	5,7 (2020) 7,9 (2021)	Mar-dec 2020 Jan-feb 2021	Företag med F-skatt, allmännyttiga stiftelser, föreningar o trossamfund	Skatteverket
Omsättningsstöd till enskilda näringsidkare	Stärkt likviditet	3,5 (2020) 5 (2021)	0,93 (2021) 0,39 (2022)	Mar-dec 2020 Jan-sep 2021 Dec 2021-feb 2022	Enskilda näringsidkare	Länsstyrelsen, Boverket
Omsättningsstöd till handelsbolag och kommanditbolag	Stärkt likviditet	1,57 (2020) 0,08 (2022)	0,25 (2021)	Mar-dec 2020 Jan-sep 2021 Dec 2021-feb 2022	Handelsbolag och kommanditbolag	Länsstyrelsen, Boverket
Kris- och stimulansstöd till kulturområdet	Stärkt likviditet	2 (2020) 2,28 (2021)	1,2 (2020) 2,1 (2021)	apr-dec 2020 jan-dec 2021	Arrangörer av offentliga kulturevenemang samt vissa aktörer	Kulturrådet,

¹⁴ Tillväxtanalys (2022) Styrmedelsmix i pandemin – hösten 2021.

Åtgärd	Syfte	Budget	Utbetalt belopp	Tidsperiod	Målgrupp	Ansvariga myndigheter
Kris- och stimulansstöd till kulturområdet	Stärkt likviditet	0,42 (2020) 0,65 (2021)	0,49 (2020) 0,36 (2021)	apr-dec 2020 jan-dec 2021	Arrangörer av offentliga kulturevenemang samt vissa aktörer	Filminstitutet
Kris- och stimulansstöd till kulturområdet	Stärkt likviditet	0,04 (2020) 0,07 (2021)	0,04 (2020) 0,07 (2021)	apr-dec 2020 jan-dec 2021	Arrangörer av offentliga kulturevenemang samt vissa aktörer	Författarfonden
Kris- och stimulansstöd till kulturområdet	Stärkt likviditet	0,3 (2020) 0,02 (2022)	0,3 (2020) 0,45 (2021)	apr-dec 2020 jan-dec 2021	Arrangörer av offentliga kulturevenemang samt vissa aktörer	Konstnärskommittén
Nedstängningsstöd		9,1 (2021)	Blev aldrig aktuellt under pandemin ¹⁵	jan-dec 2021	Företag	Skatteverket
Evenemangsstöd	Stärkt likviditet	3 (2020) 0,25 (2022)	0,06 (2021)	jul-dec 2021	Arrangörer av evenemang	Skatteverket
Rekapitalisering av SAS	Stärkt likviditet	5	5	hösten 2020	SAS AB	Regeringen
Ersättning till tillfälligt upphörande av fiskeriverksamhet	Stärkt likviditet	0,0335 (2020)	0,015 (2020)	jun-dec 2020	Innehavare av fiskerilicens som uppfyller krav	Jordbruksverket

Anm: Uppgift om utbetalt belopp 2022 inkluderar december månad 2021.

*Omfattar kostnader för december 2021-mars 2022.

Av tabell 5 ser vi att de utbetalda stöden avsevärt understiger de budgeterade medlen. Tabellen visar att staten, vid studiens genomförande, totalt har budgeterat respektive utbetalt (i parentes) följande belopp för år 2020–22:

- 2020, 131,8 miljarder kronor (59,2 miljarder)
- 2021, 81 miljarder kronor (31,4 miljarder)
- 2022, 2,9 miljarder kronor (4,3 miljarder)

Summerat för perioden 2020–2022 har staten anvisat 215,7 miljarder kronor i budget medan de utbetalade stöden uppgick till 94,9 miljarder kronor per den sista mars 2022. Som vi redan nämnt fanns stora osäkerheter, särskilt i början av pandemin, om hur långvarig och omfattande pandemin skulle bli. Det var viktigt för regeringen att snabbt få ut stöden till företagen och stöden utformades som breda stöd som riktades till stora delar av näringslivet. Coronakommissionen drog i sitt slutbetänkande slutsatsen att regeringen gjorde vägvalet att prioritera snabbhet i utformningen och implementeringen av de ekonomiska till företagen, framför träffsäkerhet.¹⁶

Sammantaget har regeringen budgeterat de kostnader som vi inplacerat som bidrag till drygt 215 miljarder kronor för hela stödperioden, fram till och med mars 2022. Det bör

¹⁵ Nedstängningsstödet kom enligt Skatteverket aldrig att användas under pandemin. I stället utbetalades stöd via evenemangsstödet.

¹⁶ SOU 2022:10, *Sverige under pandemin*. Slutbetänkande från Coronakommissionen.

påpekas att det snarare är regel än undantag att regeringen succesivt fått revidera budgeten för en stor del av stöden. De utbetalda beloppen stannade vid ca 95 miljarder kronor (till och med februari 2022). Det innebär att cirka 43 procent av de budgeterade medlen har nyttjats.

Vi ser också att två stöd är dominerande när det gäller direkta bidrag till företagen. Det är förstärkt statligt stöd för sjuklönekostnader samt stöd till korttidsarbete (KTA). Utbetalningarna från dessa två stöd uppgick sammanlagt till 73 miljarder kronor, 77 procent av de totalt utbetalda bidragen.

Nedsatta avgifter

Tabell 6 Nedsatta avgifter till företag, miljarder kronor

Åtgärd	Syfte	Budget	Kostnad (i form av uteblivna intäkter)	Tidsperiod	Målgrupp	Ansvariga myndigheter
Nedsatta arbetsgivaravgifter	Stärkt likviditet	27,5 (2020)	27,9 (2020)	mar-jun 2020	Alla arbetsgivare	Skatteverket
Nedsatta egenavgifter	Stärkt likviditet	1,53 (2020)	2,8 (2020)	jan-dec 2020	Enskilda näringsidkare fysiska personer som är delägare i handelsbolag	Skatteverket
Sänkta arbetsgivar- och egenavgifter för unga 18–23 år	Minska pandemins negativa konsekvenser för unga	10,4 (2021) 10,4 (2022) 1,43 (2023)	9,8 (2021)	jan 2021-mar 2023		Skatteverket
Utökad möjlighet till avsättning i periodiseringsfond		13 (2021)	Innebär en tidsmässig förskjutning av skatteinbetalning, dock ej uteblivna skatteintäkter.	2019 års resultat	Enskilda näringsidkare, fysiska personer som är delägare i handelsbolag	Skatteverket
Tillfälligt slopad förmånsbeskattning för fri parkering och gåvor upp till 2 000 kr.		0,28 (2020) 0,28 (2021)	Enligt Skatteverket saknas underlag för att beräkna.	jan-dec 2020 jan-dec 2021		Skatteverket

Bland de nedsatta avgifterna som riksdagen beslutat om dominerar nedsatta arbetsgivaravgifter, se tabell 6. Tabellen visar att staten, vid studiens genomförande, totalt har budgeterat uteblivna intäkter respektive fått faktiskt minskade intäkter (i parentes) med följande belopp för år 2020–22:

- 2020, 42,3 miljarder kronor (30,7 miljarder)
- 2021, 10,7 miljarder kronor (9,8 miljarder)
- 2022, 10,4 miljarder kronor (ingen uppgift)
- 2023, 1,4 miljarder kronor (ingen uppgift)

Summerat för perioden 2020–mars 2023 har staten anvisat 64,8 miljarder kronor i budget för minskande intäkter medan de faktiskt minskade intäkterna uppgick till 40,5 miljarder kronor fram till 31 december 2021.

I tabell 6 finns även åtgärden om utökad möjlighet till avsättning i periodiseringsfond. Åtgärden är inte i strikt mening en nedsatt avgift, utan den innebär möjligheter för företag att kvitta förluster som uppkommer under 2020 mot vinster som uppstod 2019. Åtgärden innebär på så sätt att företag kan få lägre beskattning för beskattningsåret 2019 och företaget kan på så sätt behålla mer kapital inom företaget. Periodiseringsfonderna innebär en möjlighet till resultatutjämnning över tiden. Avsättningarna ska dock återföras till beskattning inom sex år, vilket medför att underlaget för de enskilda näringsidkarnas beskattning kommer att vara högre under perioden 2020–2025 jämfört med om förslaget inte genomförs. Den varaktiga offentliga finansiella effekten beräknas vara nära noll.¹⁷

De sänkta arbetsgivaravgifterna begränsas till unga mellan 18–23 år. Nedsatta arbetsgivaravgifter omfattar förvisso även unga mellan 15–18. Detta infördes dock redan 1 augusti 2019.¹⁸ Kostnader för nedsättningen av arbetsgivaravgifter för dessa åldersgrupper, (15–18 år), är inte inkluderade i tabellen beroende på att dessa regler infördes innan pandemins utbrott. Tillväxtanalys har därmed gjort bedömningen att reglerna inte införts med anledning av pandemin, utan av andra anledningar.

Anstånd med skatt och avgifter

Tabell 7 Anstånd med inbetalningar av skatt och avgifter, miljarder kronor

Åtgärd	Syfte	Budget	Beviljade anstånd (netto)	Tidsperiod	Målgrupp	Ansvariga myndigheter
Anstånd med skatt och avgifter	Stärkt likviditet	Beräknas uppgå till 300 miljarder fullt utnyttjad	38,8 (2020) 14,7 (2021) 6,2 (2022)*	Jan 2020-Jan 2024	Alla arbetsgivare inkl. egenföretagare	Skatteverket

Anm: Beloppen för beviljade anstånd för 2022 gäller tom. mars 2022. Tidsperioderna för när det är möjligt att beviljas anstånd har justerats vid ett flertal tillfällen. Uppgiften i tabellen gäller den senast kända uppgiften, april 2022. Det bör påpekas att det finns något olika regler för tidsperioder beroende på om anståndet gäller inbetalning av avdragen preliminär skatt, arbetsgivaravgifter eller mervärdesskatt.

Regeringen föreslog i proposition 2019/20:132 att det i vissa fall skulle vara möjligt för företag att få anstånd med inbetalning av skatt och avgifter, se tabell 7. Förslaget innebar att anstånd med inbetalning av preliminär skatt och arbetsgivaravgifter kunde beviljas efter ansökan som avsåg redovisningsperioderna januari–september 2020, samt för redovisningsperioder som infaller under oktober–december 2021.¹⁹ Bestämmelserna har underhand justerats och förlängts.²⁰

¹⁷ Prop. 2019/20:151. Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare åtgärder på skatteområdet med anledning av coronaviruset. Sid 33.

¹⁸ Prop. 2020/21:83. Sid 61.

¹⁹ En motsvande ordning infördes i samband med finanskrisen 2008 och 2009, se Prop. 2008/09:113.

²⁰ För ytterligare information se exempelvis Tillväxtanalys (2022) Styrmedelsmix i pandemin – hösten 2021, eller Finansdepartementet (2021) "Utökade möjligheter till tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt". PM Fi2021/04052.

Tabellen visar att staten, vid studiens genomförande, totalt har beviljat anstånd med följande belopp för år 2020–22:

- 2020, 38,8 miljarder kronor
- 2021, 14,7 miljarder kronor
- 2022, 6,2 miljarder kronor

För hela perioden således totalt 59,7 miljarder kronor. Företag som beviljas anstånd ska dels betala ränta på det belopp de fått anstånd med, dels en anståndsavgift. Räntan utgör 1,25 procent på anståndsbeloppet. Förutom ränta tillkommer en anståndsavgift efter sex månader på 0,2 procent på beviljat anståndsbelopp och togs ut för varje påbörjad kalendermånad.²¹ Varken räntan eller avgiften är avdragsgill i företagets deklaration.

Det är svårt att beräkna de statsfinansiella kostnaderna för anstånden. Anstånden får konsekvenser för statens intäkter för enskilda år. Finansdepartementet bedömer dock sammantaget att anstånden inte medför några statsfinansiella konsekvenser på längre sikt.²²

Kreditgarantier eller lån

Tabell 8 Utökade låneramar och kreditgarantier till företag, miljarder kronor

Åtgärd	Syfte	Budget	Utställda krediter	Tidsperiod	Målgrupp	Ansvariga myndigheter
Statliga kreditgarantier	Ökad tillgång till kapital	100 (2020) 50 (2021)	2,59 (2020) 0,38 (2021)	Jan-dec 2020 Jan-sep 2021	Privata företag	Riksgälden
Utökade lånemöjligheter till små- och medelstora företag	Utökade lånemöjligheter "Bryggglån"	3 (2020)	1,1 (2020)	2020, 2021	Små och medelstora företag	ALMI AB
Svensk Exportkredits utökade låneram	Stärkta lånemöjligheter	75 (2020)		2020, 2021	Svenska exportföretag	AB svensk exportkredit
Utökade exportkreditgarantier ²³	Stärkta lånemöjligheter	50 (2020)	54,4 (2020) 6,8 (2021)	2020, 2021	Svenska exportföretag	Exportkreditnämnden
Lån till arrangörer av paketresor	Stärkt lånemöjligheter	0,68 (2020)	0,08 (2021)	resor mellan 1 mars 2020 tom jan 2021	Arrangörer av paketresor	Kammarkollegiet
Kreditgarantier till flygbolag	Stärkta lånemöjligheter	5 (2020)	1,5 (2020)	jan-dec 2020	Flygbolag med svenskt tillstånd	Riksgälden

²¹ De här reglerna, som innebär en sänkning av kostnaderna jämfört med tidigare, började gälla 1 juni men tillämpas bakåt i tiden (retroaktivt) för alla tillfälliga anstånd som beviljats från 30 mars i år.

²² Finansdepartementet (2021) "Utökade möjligheter till tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt". PM Fi2021/04052.

²³ Avser Exportkreditnämndens rörelsekreditgarantier för stora företag som infördes som en krisåtgärd under coronapandemin under 2020 och 2021. Åtgärden avslutades andra halvåret 2021.

Som vi ser i tabell 8 är det betydande belopp som staten ställt till förfogande för kreditgarantier eller lån. Vid studiens genomförande, har totalt budgeterats respektive utställda krediter (i parentes) med följande belopp för år 2020–21:

- 2020, 234 miljarder kronor (59,6 miljarder)
- 2021, 50 miljarder kronor (7,2 miljarder)

För hela perioden således totalt 284 miljarder kronor i budget och 66,8 miljarder kronor i utställda krediter.

Det kan vara svårt att strikt isolera hur stora belopp som ställts ut till följd av pandemins effekter på företagen. För vissa kreditgarantier eller lån är det dock tydligt specificerat att åtgärderna tagits fram som en slags krisåtgärder. Det gäller ALMI:s så kallade bryggån, Exportkreditnämndens rörelsekreditgarantier för stora företag, Kammarkollegiets lån till arrangörer av paketresor, samt kreditgarantier till flygbolag.

För de utökade låneramarna för AB svensk exportkredit (SEK) är det svårt att särredovisa hur stor andel av lånen som direkt går att hänföra till effekter av coronapandemin. Vi kan dock konstatera att efterfrågan på krediter från SEK var rekordstor 2020. De svenska exportföretagen, deras underleverantörer och internationella kunder lånade 125 miljarder kronor från SEK under 2020, vilket var en ökning med hela 67 procent i jämförelse med 2019. Under 2021 sjönk utlåningen till 77 miljarder. Den lägre efterfrågan på nya krediter som SEK såg under andra halvan av 2020 fortsatte in på 2021 på grund av att många bolag redan i ett tidigt skede av covid-19-pandemin hade säkerställt sina finansieringsbehov.²⁴

4.2 Vad vet vi om effekterna av coronarelaterade stöd till företag

Med tanke på de stora belopp av ekonomiska stöd som gått ut till företag kan vi räkna med att det finns ett stort intresse av att utvärdera stöden. Det är dock ännu, under våren 2022, för tidigt att uttala sig om effekterna av stöden. Det är knapphändigt med publicerade utvärderingar av de svenska stöden.

Det finns dock några svenska publicerade utvärderingar och analyser som ger viss information om hur de ekonomiska stöden till företagen fungerat. Nedan ges några korta sammanfattningar från publicerade analyser och utvärderingar av corona-stöd till företag.²⁵

Coronakommissionen

Coronakommissionen har analyserat användningen av fyra företagsstöd kopplade till pandemin; tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter, stöd för korttidsarbete, omställningsstödet samt hyresstödet. Coronakommissionen bedömer på ett övergripande plan att regeringen gjort rätt vägval som prioriterat snabbhet före träffsäkerhet när de utformade och implementerade stöden. Enligt Coronakommissionen var snabbheten att få ut stöden avgörande för att undvika en allvarlig nedgång i ekonomin.

Kommissionen finner dock att de nedsatta arbetsgivaravgifterna inte varit tillräckligt väl anpassade till särskilt utsatta företag. Tack vare att stödåtgärden lanserades under

²⁴ AB Svensk Exportkredit (2022) Års- och hållbarhetsredovisning 2021.

²⁵ För ytterligare information, se Tillväxtanalys (2022) "Analyser och utvärderingar av ekonomiska stöd till företag under coronapandemin".

pandemins tidiga skede finner man ändå att stödet varit effektivt i att bromsa pandemins initiala effekter. Vad beträffar omställningsstödet finner kommissionen i stället att åtgärden varit mycket träffsäker mot särskilt utsatta företag. Detta gäller även hyresstödet. Kommissionen redovisar en delvis blandad bild vad beträffar stödet för korttidsarbete. Även om man finner att majoriteten av stödet gått till företag i särskilt utsatta branscher ser man samtidigt att ca 7 miljarder kr gått till företag i branscher utan märkbara omsättningsfall. Man finner också att stödet om korttidsarbete primärt har tilldelats företag med låg produktivitet.

Kommissionens slutsats är sammanfattningsvis att företag vars efterfrågan kraftigt sjunkit under pandemin fått mer stöd än andra företag. Stödåtgärderna har över lag således tilldelats den del av ekonomin som haft det största behovet.

Coronakommissionen kommenterar även att vissa stöd, hyresstödet och stödet till korttidsarbete, varit utformade så att de varit relativt svåra att söka. Det senare stödet menade Coronakommissionen att regeringen borde ha lagt på Skatteverket att hantera.

Tillväxtanalys

Tillväxtanalys fick i december 2020 i uppdrag av regeringen att följa upp stöden till näringslivet med anledning av pandemin.²⁶ Uppdraget ska slutredovisas den 31 december 2022. Med anledning av uppdraget har myndigheten bedrivit ett relativt brett arbete för att öka kunskaperna om effekterna av stöden.

Tillväxtanalys har analyserat vad stödets villkor innebär för olika branschers möjligheter att ta del av dem.²⁷ Rapporten finner inga tydliga "vinnare" eller "förlorare" bland olika företagsstorlekar vad beträffar villkorens utformning. Dock finner man tydliga skillnader mellan olika näringsgrenar. Tillverkningsindustrin förefaller vara relativt tydligt gynnad av villkorens utformning medan hotell och restaurangbranschen framstår som generellt missgynnad. Hotell och restaurang är den bransch som mellan 2019 och 2020 uppvisar den största omsättningsminskningen. Rapportens slutsats är därför att den bransch som har svårast att uppfylla stödåtgärdernas villkor också är den som drabbats hårdast under pandemin.

Tillväxtanalys har i en annan studie sammanfattat kunskapsläget om effekter av korttidsstödet utifrån finanskrisen 2008–2009.²⁸ Forskningsgenomgången visar på stora luckor i kunskapen kring möjliga produktivitetseffekter kopplat till användandet av korttidsarbete under finanskrisen. Tillgänglig forskning pekar dock mot tre robusta resultat gällande sysselsättningseffekter under finanskrisen:

- Stödet bidrog sammantaget till att rädda jobb under krisåren 2008–09.
- Stödet gav generellt endast positiva sysselsättningseffekter i den ekonomiska nedgångsfasen. Under den ekonomiska återhämtningsfasen – kvartal med växande produktion – bromsade stödet i stället återhämtningen på arbetsmarknaden.
- Stödet gynnade enbart personer med fasta anställningar och hade inga effekter på sysselsättningen bland personer med tidsbegränsade anställningar.

---

²⁶ Regeringsbeslut 2020-12-17.

²⁷ Tillväxtanalys (2022) "Företagens och pandemistödens utformning – miss eller match?"

²⁸ Tillväxtanalys (2021) "Effekter av stöd vid korttidsarbete – lärdomar från finanskrisen".

I en tredje rapport undersöker Tillväxtanalys hur pandemin påverkade företag i olika branscher och storleksklasser under 2020, vilka stöd företagen tog del av och hur de upplevde stödets effekter.²⁹ Undersökningen genomfördes som en enkätundersökning som visar att coronapandemins effekter på den svenska ekonomin har varit branschspecifika, om än med stora skillnader inom varje bransch. Kontaktnära tjänstesektorer har drabbats särskilt hårt av pandemin och de restriktioner som har införts för att bryta smittspridningen. Även tillverkningsindustrin har fått dra ner på produktionen på grund av störningar i leveranskedjorna. Storleken på företaget har spelat mindre roll än branschen.

De riktade stöden har framför allt använts av företag som har förlorat en stor del av sin omsättning under 2020. Stöden har med andra ord varit behovsstyrda.

Enligt företagets egen bedömning har stöden framför allt påverkat resultatet positivt och minskat behovet av uppsägningar. Stöden har även minskat betalningsproblemen och risken för konkurs och nedläggning, särskilt för de mindre företagen i näringslivet.

Även om stöden i huvudsak har varit behovsstyrda finns det vissa skillnader mellan olika branscher och storlekar av företag som inte förklaras av omsättningstappet under 2020. Vart tredje företag som inte har fått stöd uppger att det inte har funnits några relevanta stöd att söka eller att ansökningsprocessen har varit för krånglig. Fler publicerade studier finns på Tillväxtanalys hemsida.

Som redan nämnts kommer Tillväxtanalys att slutredovisa sitt uppdrag om pandemi-stöden till näringslivet den sista december 2022. Som en del i uppdraget kommer Tillväxtanalys att redovisa en effektutvärdering av korttidsstöden.

4.3 Sammanfattande diskussion

Ännu för tidigt att veta statens kostnader

Av översikten i detta kapitel kan vi se att staten har beslutat om omfattande ekonomiska stöd. Uppgifter per den sista mars 2022, visar att statens kostnader för direkta stöd och sänkta avgifter uppgår till drygt 136 miljarder kronor. Som jämförelse summerades statens kostnader för särskilda satsningar riktade till företag och näringsliv under finanskrisen 2008–2009 till 15 miljarder kronor.³⁰ Till det tillkommer utställda kreditgarantier och lån på 66 miljarder kronor samt anstånd med inbetalning av skatter på cirka 60 miljarder kronor.

Det bör påpekas att det ännu är för tidigt för att veta hur stora kostnader staten slutligen får för de coronarelaterade stöden till näringslivet. Anstånd och kreditgarantier eller lån ska i princip inte medföra ökade kostnader, men de medför en ökad ekonomisk risk för staten. Hur det slutligen landar är i dagsläget för tidigt att uttala sig om.

Riksdagen och regeringen har prioriterat snabba och breda stöd

Under våren 2020 då coronapandemin bröt ut fanns en betydande osäkerhet om hur långvarig och omfattande pandemin skulle bli. Ekonomin drabbades av både en utbuds- och efterfrågechock. Coronakommissionen drar slutsatsen att regeringen valde rätt väg

²⁹ Tillväxtanalys (2021) "Självskattade effekter av företagsstöden under pandemins första år".

³⁰ Tillväxtanalys (2013) Kartläggning av politiska insatser under finanskrisen 2008–2009. Working paper/PM 2013:01.

att prioritera att snabbt få ut massiva och breda stöd till företagen för att lindra nedgången i ekonomin. Kommissionen konstaterar samtidigt att precisionen i stödgivningen offrades till förmån för snabbheten. Det innebär att stöden också gått till företag som inte uppenbart drabbats särskilt hårt av pandemin. Man finner också att stödet om korttidsarbete primärt har tilldelats företag med låg produktivitet. Även Tillväxtanalys har i analyser av stödgivningen konstaterat att vissa branscher såsom tillverkningsindustrin varit relativt gynnade av stödets utformning medan hotell- och restaurangbranschen varit relativt missgynnade, trots att det var den bransch som var särskilt ekonomiskt drabbad av pandemin.

Utvärderingar är möjliga att göra om några år

Med tanke på de stora belopp stöd som staten har beslutat om bör det finnas ett stort intresse för utvärderingar av effekter av stöden. Det är dock i nuläget (maj 2022) något för tidigt för att kunna göra välgjorda effektutvärderingar av stöden. Kommande år kommer det dock utvärderingar, från bland annat Tillväxtanalys, som kan bidra med kunskap som förhoppningsvis kan användas vid kommande ekonomiska kriser.

5. Insatser på EU-nivå

Nedan ges en kort bakgrund till återhämtningsinstrumentet RRF, följt av ett beskrivande avsnitt om medlemsländernas profil på återhämtnings-planerna. Kapitlet avslutas med ett regionalt perspektiv.

Underlag till kapitlet har huvudsakligen hämtats från EU-kommissionens dokument och respektive medlemslands återhämtningsplan (se avsnitt 1.3 för en mer utförlig metodbeskrivning).

5.1 NextGenerationEU – 800 miljarder euro...

EU-kommissionen har vidtagit en mängd åtgärder för att stödja hälso- och sjukvårdssystemen och motverka pandemins samhällsekonomiska effekter.³¹ För denna rapport's syfte är ekonomiska åtgärder i form av konkreta återhämtningsinstrument av störst intresse varför vi avgränsar oss till "Faciliteten för återhämtning och resiliens" (RRF).

NextGenerationEU (NGEU) är ett tillfälligt, europeiskt, återhämtningsinstrument som ska bidra till att reparera akuta ekonomiska och sociala skador som coronapandemin orsakat. Målet är att EU efter covid-19 ska bli mer miljövänligt, digitalt, resilient och bättre anpassat till nuvarande och kommande utmaningar. Budgeten är lite drygt 800 miljarder euro.³²

...varav RRF är den budgetmässigt största delen

NGEU innehåller flera olika satsningar varav "Faciliteten för återhämtning och resiliens" (RRF) utgör den budgetmässigt absolut största delen. Här ingår även React-EU (budget på 50,6 miljarder euro), som är återhämtningsstöd för sammanhållning och stöd till Europas regioner, samt bidrag till andra EU-program och fonder (såsom Horisont Europa, InvestEU med flera.)³³ I detta kapitel har vi valt att titta närmare på RRF.

Genom RRF tillgängliggörs 723, 8 miljarder euro, varav:

- 385,8 miljarder euro är lån
- 338 miljarder euro är bidrag.

RRF finansierar reformer och investeringar som medlemsländerna genomför under perioden februari 2020-december 2026.³⁴

För att förstå upplägget av RRF behöver man känna till den europeiska planerings-terminen och RRF:s sex pelare. Dessa båda påverkar utformningen av återhämtnings- och resiliensplanen (nedan benämnd återhämtningsplanen). Den senare kan sägas utgöra respektive medlemslands åtgärdsplan för de RRF-finansierade insatserna.

³¹ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/overview-commissions-response_sv#ekonomiska-tgrder

³² https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_sv

³³ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_sv

³⁴ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_hu?2nd-language=sv

Den europeiska planeringsterminen

Den europeiska planeringsterminen är en årligen återkommande sex månader lång samordningsprocess mellan medlemsstaterna kring budgetpolitik och ekonomisk politik. Kommissionen analyserar EU-ländernas planer och lägger därefter fram landsspecifika rekommendationer på 12–18 månaders sikt till varje land. Det handlar om hur man kan öka tillväxten och skapa fler jobb och samtidigt ha sunda offentliga finanser. Länderna diskuterar rekommendationerna i rådet och stats- och regeringscheferna godkänner dem på sitt toppmöte i juni. Därefter antas de formellt av finansministrarna i juli.³⁵

RRF:s sex pelare

Återhämtningsplanen måste enligt EU-kommissionen utgå från sex pelare som dels tar sig an konsekvenser av covid-19, dels andra samhällsutmaningar.³⁶ Dessa pelare är:

1. Grön omställning.
2. Digital omställning.
3. Smart och hållbar tillväxt för alla, inbegripet ekonomisk sammanhållning, sysselsättning, produktivitet, konkurrenskraft, forskning, utveckling och innovation, och en välfungerande inre marknad med starka små och medelstora företag.
4. Social och territoriell sammanhållning.
5. Hälsa samt ekonomisk, social och institutionell resiliens, inbegripet med målet att bland annat öka krisberedskapen och kapaciteten för krishantering.
6. Strategier för nästa generation, barn och ungdomar, såsom utbildning och kompetens.

Återhämtningsplanen

För att ta del av RRF-finansieringen ska varje medlemsland skicka in en återhämtningsplan till EU-kommissionen. Planen ska förhålla sig till de landsspecifika rekommendationerna och de sex pelarna som nämnts ovan. Återhämtningsplanerna varierar i utformning och omfattning, men samtliga innehåller ett antal delar som är gemensamma.³⁷ Det handlar exempelvis om bakgrundsbeskrivning av det ekonomiska läget i landet, beskrivning av planerade "fokusområden" (*components*) med tillhörande investeringar och reformer inklusive budget, hur rådets landsspecifika rekommendationer adresseras, samt hur planerna möter kraven som rör klimatmål och digitala mål.

För att underlätta för eventuella vidareläsningar i (engelskspråkiga) originaldokument och i kommissionens analysdokument använder vi härnäst det engelska begreppet *components* för ovannämnda "fokusområden".

I bilaga 5 redovisas en kort sammanställning av respektive lands återhämtningsplan (26 länder) med en särskild utblick på de regionala insatserna.³⁸

---

³⁵ Mer info om landsspecifika rekommendationer finns här: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-timeline/spring-package_sv

³⁶ Artikel 3 i EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2021/241.

³⁷ Från Irlands 30 sidor till Greklands 750 sidor.

³⁸ Avspeglar situationen 2021-12-15. 22 länder hade då fått sina återhämtningsplaner godkända. Bulgarien, Polen, Sverige och Ungern hade inte det. För dessa fyra redovisas inlämnade, men ännu inte godkända versioner. Nederländerna har inte inkommit med någon plan och saknas därmed.

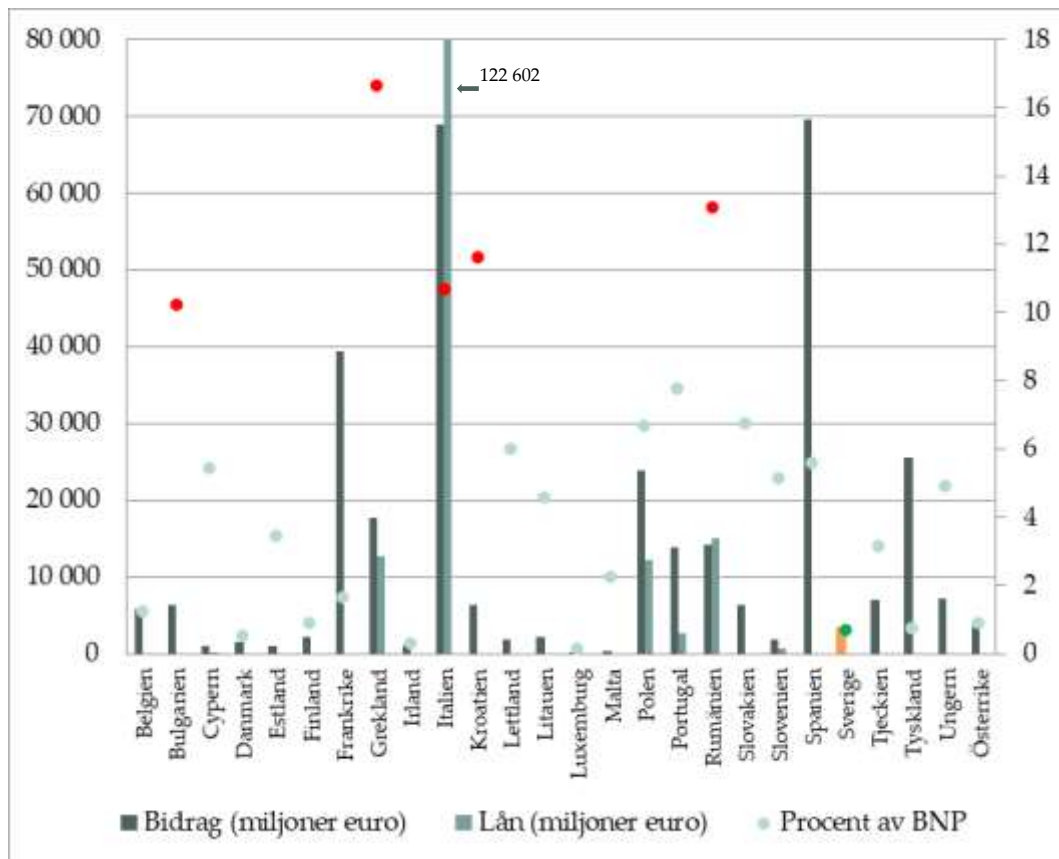
Krav

Utöver att adressera de sex pelarna och utmaningarna från de landspecifika rekommendationerna, finns krav på att minst 37 procent av finansieringen ska bidra till klimatmål och minst 20 procent till digitala mål.³⁹ Medlemsländernas implementering av planerna följs upp utifrån överenskomna milstolpar och mål. Utbetalning av medel sker från kommissionen allteftersom dessa fullföljs.

5.2 Hur stora insatser budgeterar länderna?

Figur 14 nedan visar bidrag- och lånedel för respektive lands återhämtningsplan (vänstra vertikala axeln), samt hur stor andel av respektive lands BNP som totalsumman motsvarar (högra vertikala axeln, markerade med blå och röda punkter). Figuren är aktuell per den 15:e december 2021, då 22 återhämtningsplaner godkänts. För de fyra länder som fortfarande väntade på godkännande (Bulgarien, Polen, Sverige, Ungern) är procentandelen av BNP beräknad utifrån maximal tillgänglig bidragsdel för respektive land.⁴⁰ Detaljerade siffror återfinns i bilaga 2.

Figur 14 Budget för respektive återhämtningsplan; samt motsvarande andel av BNP per land.

Anmärkning: Vänstra vertikala axeln visar belopp i miljoner euro, den högra lån + bidrag som andel av BNP.

Källa: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=en.

³⁹ Bidragen till klimatmål och digitala mål beräknas utifrån specifikation i Annex VI och VII i RRF Regulation. I återhämtningsplanerna har det krävts specificering av i vilken utsträckning en åtgärd bidrar helt (100 procent), delvis (40 procent) eller inte alls (0 procent) till klimat- och/eller digitala mål. Kombinerat med uppskattad kostnad för respektive åtgärd beräknas bidraget.

⁴⁰ https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=en. Angående länder vars återhämtningsplan ännu ej godkänts står följande som kommentar till summor och andel: "For those Member States whose RRP's have not yet been endorsed, the amount displayed is the maximum allocation in grants according to the RRF Regulation". För t.ex. Polens del innebär det 6,66 procent av BNP.

Stora skillnader framträder. Spanien och Italien har de markant största bidragsdelarna (knappt 70 miljarder euro). Italien har även en lånedel på drygt 120 miljarder euro (utanför diagrammet), något som inget annat land är i närheten av. Näst största lånedel har Rumänien med knappt 15 miljarder euro. Sveriges bidragsdel är 3,29 miljarder euro.

Om vi i stället uttrycker totalsumman (bidrag + lån) som en andel av BNP är det fem länder som utmärker sig med en andel över 10 procent (markerat med röda punkter i figuren). Grekland toppar med 16,63 procent, följt av Rumänien (13,09 procent), Kroatien (11,61 procent), Italien (10,67 procent) och Bulgarien (10,23 procent). Intressant att notera är att Italien trots sin stora totalsumma har tre länder framför sig sett till andel av BNP. Likaså att Spaniens stora bidragsdel motsvarar en förhållandevis låg andel av BNP (5,59 procent). För Sverige är andelen av BNP 0,69 procent.

5.3 Vilka pelare står i fokus, för vilka länder?

Recovery and Resilience Scoreboard (RRS) presenterar en procentuell fördelning av respektive lands RRF-medel, per pelare. *Viktigt är att notera beräkningsmodellen.* Varje insats bedöms enligt deras modell bidra till två policyområden inom de sex pelarna, en "primary policy area" och en "secondary policy area". Insatsens budgetandel tillfaller enligt modellen därför i sin helhet båda pelarna (den verkliga fördelningen mellan pelarna är okänd). Hela insatsen (100 procent) fördelas i sin helhet till var och en av dessa två pelare, då den inbördes fördelningen är okänd. Det innebär att det totala bidraget till alla pelare uppgår till 200 procent av den faktiska budgeten. Denna beräkningsmodell motiveras med att enskilda reformer och investeringar kan bidra till flera pelare.⁴¹

Tabell 9 visar den totala procentuella fördelningen RRF-medel per pelare för respektive land. Per den 15 december 2021, när studien genomförs, har Bulgarien, Polen, Sverige och Ungern ännu inte fått sina återhämtningsplaner godkända. Nederländerna hade inte inkommit med någon plan. Därför ingick de vid tidpunkten inte i RRS.

I syfte att underlätta läsningen har procentsatsen för den pelare som har störst "tyngdpunkt" i respektive land markerats med **fet** stil, medan det lägsta värdet har *kursiverats*. Se även bilaga 3 för en mer detaljerad redogörelse.

---

⁴¹ https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=en.

Tabell 9 Pelare med störst respektive minst "tyngdpunkt" (andel RRF-medel) för respektive land.

Pelare (%)						
Land	Grön omst.	Digital omst.	Smart & hållbar tillväxt f. alla	Social & territoriell sammanh.	Hälsa samt ekonom., social & institut. Resiliens	Strategier för nästa generation
Belgien	74,25	29,81	28,89	41,05	10,60	15,40
Cypern	51,88	25,46	65,33	24,69	19,49	13,14
Danmark	59,44	23,64	85,93	18,07	12,93	0,00
Estland	42,37	21,67	70,68	21,13	43,13	1,02
Finland	54,05	34,73	49,65	38,89	21,22	1,45
Frankrike	53,39	21,37	52,98	28,01	21,22	23,04
Grekland	44,35	22,93	86,48	28,96	12,16	5,12
Irland	56,05	31,56	40,03	48,76	10,45	13,16
Italien	46,18	29,55	47,85	49,55	15,14	11,72
Kroatien	75,92	25,64	45,32	26,33	14,78	12,01
Lettland	38,78	21,96	46,18	54,09	26,00	12,98
Litauen	43,63	35,99	52,67	24,66	25,09	17,96
Luxemburg	64,81	32,56	43,38	46,41	12,84	0,00
Malta	54,60	23,43	27,63	41,03	34,10	19,22
Portugal	54,98	22,90	48,23	46,64	19,24	8,01
Rumänien	57,17	20,64	42,35	45,78	21,53	12,52
Slovakien	51,12	20,67	48,02	24,41	38,40	17,37
Slovenien	57,22	23,44	32,95	35,90	35,51	14,99
Spanien	50,18	30,02	41,82	55,94	14,39	7,64
Tjeckien	66,15	24,02	39,76	33,37	22,74	13,96
Tyskland	47,38	53,06	51,15	11,08	28,72	8,61
Österrike	52,02	40,89	44,02	45,33	9,20	8,54

Anmärkning: 22 länder. Observera att procentandelarna för varje land (rad) summerar till 200, då varje insats ses som bidragande till två policyområden och pelare ("primary pillar" och "secondary pillar").

Källa: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html?lang=en.

Bland länderna återfinns dels de med tydliga "spetsar" i fördelningen, exempelvis Belgien, Danmark, Grekland och Kroatien, dels de med en förhållandevis jämnare fördelning mellan pelarna, exempelvis Frankrike, Litauen och Slovakien. Värt att notera är att "Strategier för nästa generation" är den pelare där flest länder har sin minsta andel, Danmark och Luxemburg saknar till och med budgeterade medel för pelaren.

"Grön omställning" tillsammans med "Smart och hållbar tillväxt för alla" är vanligast som landspecifik "tyngdpunkt", följt av "Social och territoriell sammanhållning". Tysklands tyngdpunkt inom "Digital omställning" och Estlands inom "Hälsa..." är exempel på några få undantag från den övergripande bilden.

I Tabell 10 har procentsatserna i Tabell 9 multiplicerats med den uppgivna totalbudgeten för respektive lands återhämtningsplan. Även här görs alltså en dubbelräkning som innebär att totalsumman, det totala bidraget till alla pelare, blir dubbelt så stor som den faktiska budgeten. Tabellen ska därför tolkas som en indikation på budgetskiffror mellan

länder och pelare och inte som faktiska budgetsummor. I syfte att underlätta läsningen har i tabellen respektive pelares tre högsta belopp markerats med **fet** stil samt de tre lägsta med *kursiv* stil. Se även bilaga 3 för en mer detaljerad redogörelse.

Tabell 10 Översikt över budgetfördelning per pelare och land, miljoner euro.

Pelare (miljoner euro)						
Land	Grön omst.	Digital omst.	Smart & hållbar tillväxt för alla	Social & territoriell sammanh.	Hälsa samt ekonom., social & institut. resiliens	Strategier för nästa generation
Belgien	4 398,60	1 766,05	1 711,67	2 431,58	627,84	912,24
Cypern	625,89	307,15	788,10	297,84	235,14	158,48
Danmark	922,15	366,68	1 333,08	280,27	200,62	0,00
Estland	410,71	210,03	685,15	204,80	418,04	9,87
Finland	1 135,07	729,33	1 042,64	816,77	445,68	30,51
Frankrike	21 019,09	8 411,68	20 856,62	11 027,25	8 352,55	9 069,41
Grekland	13 526,34	6 992,92	26 373,30	8 831,60	3 708,23	1 562,61
Irland	554,30	312,11	395,87	482,25	103,30	130,16
Italien	88 433,30	56 589,66	91 620,19	94 882,58	28 988,69	22 449,59
Kroatien	4 783,04	1 615,01	2 854,95	1 658,66	931,42	756,93
Lettland	708,16	401,00	843,32	987,64	474,77	237,10
Litauen	970,77	800,69	1 171,92	548,77	558,31	399,54
Luxemburg	60,53	30,41	40,52	43,35	11,99	0,00
Malta	172,74	74,12	87,43	129,81	107,88	60,82
Portugal	9 129,32	3 803,06	8 008,66	7 745,75	3 195,74	1 329,48
Rumänien	16 683,55	6 024,50	12 357,99	13 359,79	6 283,23	3 654,94
Slovakien	3 220,75	1 302,43	3 025,39	1 537,88	2 418,93	1 094,62
Slovenien	1 420,15	581,86	817,79	890,98	881,25	371,97
Spanien	34 883,76	20 870,27	29 073,06	38 884,15	10 004,84	5 309,12
Tjeckien	46 54,08	1 690,30	2 797,71	2 347,63	1 600,15	982,13
Tyskland	12 136,31	13 589,19	13 102,30	2 837,44	7 354,94	2 205,81
Österrike	1 800,26	1 415,12	1 523,65	1 568,83	318,56	295,58

Anmärkning: 22 länder. Observera att procentandelarna för varje land (rad) summerar till 200 i tabell 9, då varje insats ses som bidragande till två policyområden och pelare ("primary pillar" och "secondary pillar"). Då procentandelarna i nästa led multiplicerats med den uppgivna totalbudgeten för respektive lands återhämtningsplan blir totalsumman här i tabell 10 dubbelt så stor som den angivna budgeten.

Intressant att notera är att Italien i kraft av sin stora budget genomgående satsar mest per pelare, följt av Spanien och Frankrike av samma anledning. Omvänt finns det länder som sticker ut sett till procentuell andel inom vissa pelare (se tabell 9), men där den allokerade budgeten inte nödvändigtvis är i topp (exempelvis Belgien inom "Grön omställning" och Danmark inom "Smart och hållbar tillväxt för alla"). Detaljerade siffror angående de sex pelarna återfinns i bilaga 3.

Kraven på klimatåtgärder och digital omställning

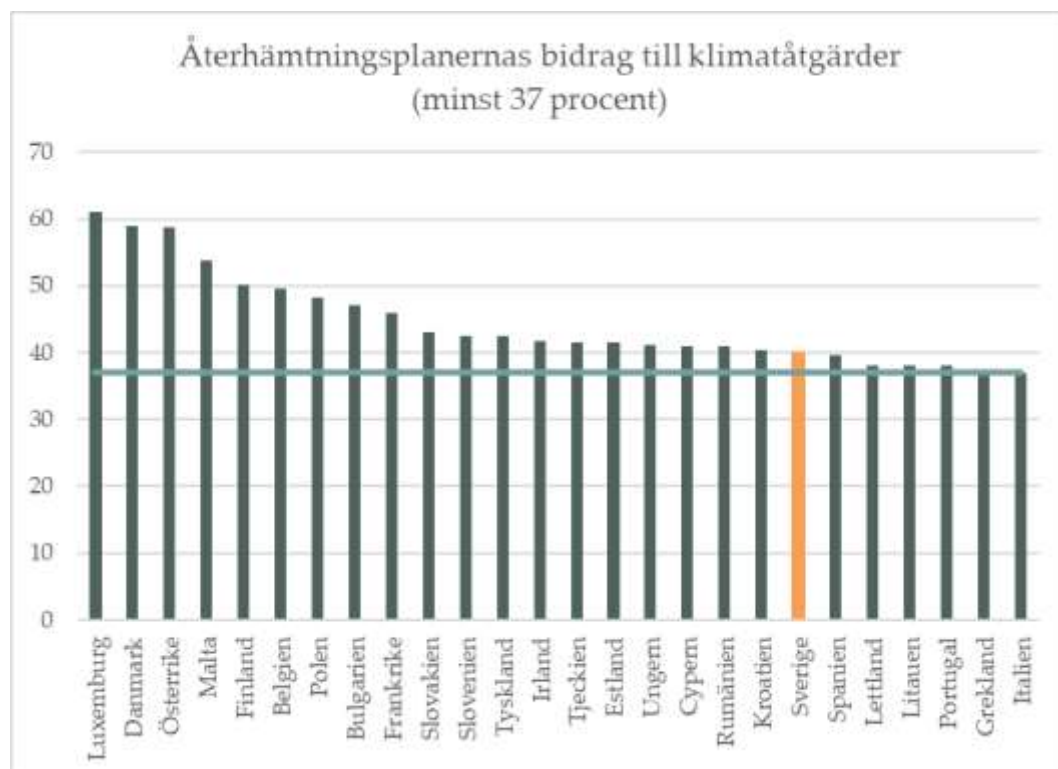
Som tidigare nämnts ställs krav på hur stor andel av de totala kostnaderna i återhämtningsplanerna som ska avse klimatåtgärder (37 procent) respektive digital omställning (20 procent). Samma kostnader kan avse båda delarna. Notera att i

nedanstående figurer inkluderas även siffror från de återhämtningsplaner som inte hade godkänts per den 15 december 2021 (Bulgarien, Polen, Sverige och Ungern).

I figur 15 nedan visas hur stor andel av kostnaderna i respektive medlemslands återhämtningsplan som avser klimatåtgärder. Majoriteten av länderna ligger runt 40 procent-strecket, med ett par närmare 50. Sedan finns en grupp om fyra länder (Luxemburg, Danmark, Österrike och Malta) som ligger över 50 procent. Luxemburg toppar på 61 procent (se bilaga 4 för en redovisning i tabellform).

I Luxemburgs fall står en delmängd av den gröna satsningen, satsning på elektromobilitet och utbyggnad av laddstationer, för knappt en tredjedel (30,5 miljoner euro) av de totala kostnaderna i återhämtningsplanen. Den danska återhämtningsplanen har underrubriken "accelerating the green transition". Investeringar inom det området beskrivs som en hörnsten, och nödvändiga för att nå målet att sänka Danmarks utsläpp med 70 procent till 2030. Den enskilt största satsningen (407 miljoner euro) är en grön skattereform, med en successivt höjd skatt på växthusgasutsläpp kopplat med incitament (höjda skatteavdrag) för utsläppssänkande företagsinvesteringar i teknik och programvara. I Österrikes fall har de största klimatrelaterade satsningarna fokus på transport, dels en utbyggnad av det elektriska järnvägsnätet, dels en satsning på utsläppsfria bussar och elfordon. I den maltesiska återhämtningsplanen ryms exempelvis renovering av offentliga byggnader, som skolor och sjukhus, för att göra dem mer energieffektiva och stimulera en övergång till förnyelsebara energislag.

Figur 15 Återhämtningsplanernas bidrag till klimatåtgärder.

Anmärkning: 26 länder. Y-axeln visar den procentuella andelen av medlemslandets totala RRF-budget.
Källa: Resp. lands återhämtningsplan.

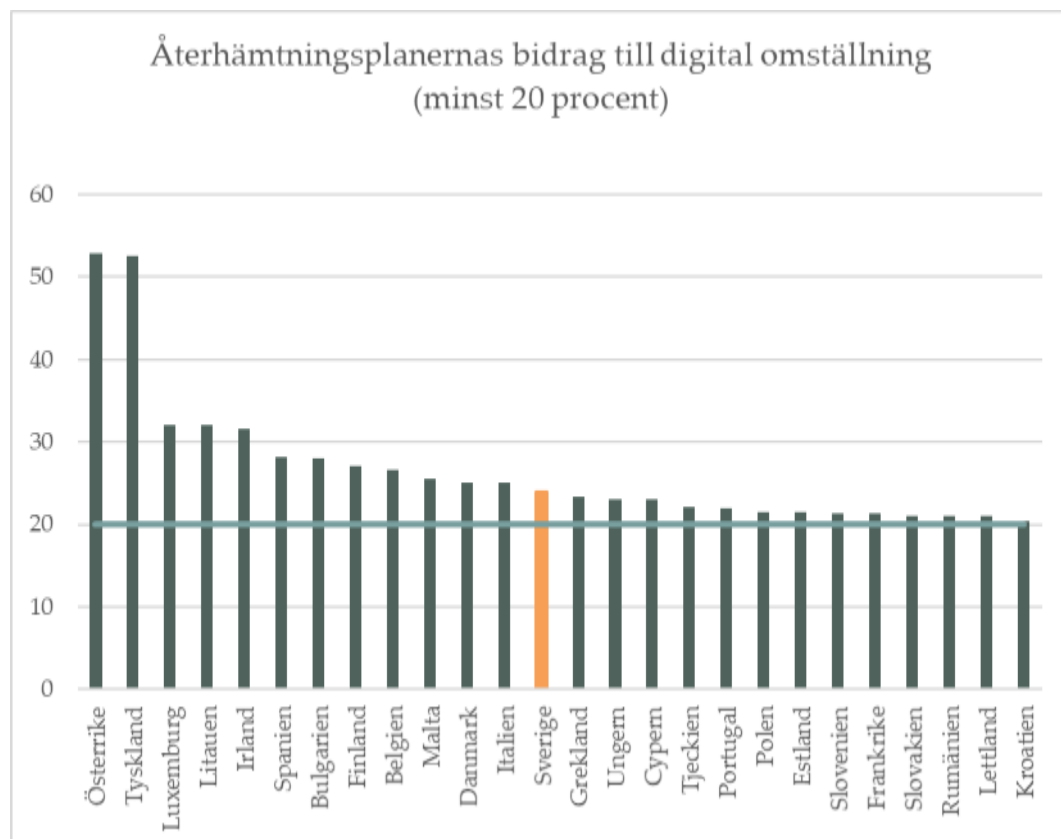
Alla undersökta medlemsländer befinner sig i spannet 20–32 procent, förutom Österrike och Tyskland som är något av "outliers" i sammanhanget, med strax över 50 procent.

Österrikes återhämtningsplan innehåller en satsning på förbättrad digital uppkoppling. I dagsläget har Österrike, i jämförelse med EU:s genomsnitt, en särskilt låg täckning av fasta högkapacitetsnät. Målet med satsningen är att minst hälften av Österrikes hushåll ska få tillgång till gigabit-uppkoppling. Kostnaden i återhämtningsplanen är beräknad till 891 miljoner euro.

Tyskland planerar för en stor satsning (3 000 miljoner euro) på modernisering och digitalisering av den offentliga förvaltningen. Åtgärden innebär bland annat att digitalisera 100 av delstaternas viktigaste administrativa tjänster och 115 federala förvaltningstjänster. Därtill rymmer återhämtningsplanen en satsning på tyskt deltagande i "Important Projects of Common European Interest" (IPCEI) inom mikroelektronik och kommunikationsteknik. Investeringen består i att ge stöd till tyska deltagare i projektet. Kostnaden är beräknad till 1 500 miljoner euro.

Figur 16 visar på motsvarande sätt hur stor andel av kostnaderna i respektive medlemslands återhämtningsplan som avser digital omställning.

Figur 16 Digital omställnings andel av kostnaderna i respektive lands återhämtningsplan

Anmärkning: 26 länder. Y-axeln visar den procentuella andelen av medlemslandets totala RRF-budget.
Källa: Resp. lands återhämtningsplan.

Givet de stora skillnaderna i kostnader (mätt i euro) för medlemsländernas satsningar, är det värt att upprepa att rangordningen i figurerna figur 15 och 16 bygger på *andelar* av respektive återhämtningsplan och *inte* satsningarnas storlek i euro.

Olika beräkningsgrunder

Ett viktigt förtydligande i sammanhanget är att *återhämtningsplanernas bidrag* till klimatåtgärder och digital omställning beräknas på ett annorlunda sätt än *budgetfördelningen till pelarna "Grön omställning" och "Digital omställning"*. Detta har berörts tidigare, men förtjänar att upprepas.

Bidraget till klimatåtgärder och digital omställning beräknas utifrån koefficienter för insatsernas bidrag: helt (100 procent), delvis (40 procent) eller inte alls (0 procent). Dessa koefficienter kombinerat med uppskattad kostnad för respektive insats ger en beräkningsgrund för bidraget.⁴²

Budgetfördelningen till pelarna beräknas genom att varje insats i återhämtningsplanerna ses som bidragande till två policyområden och pelare ("primary pillar" och "secondary pillar").⁴³

Det innebär att till exempel det "taggade" bidraget till klimatåtgärder blir lägre än de totala utgifterna som allokerats till pelaren "Grön omställning", eftersom den senare inkluderar alla kostnader förknippade med investeringen, och inte bara de "taggade" utgifterna. Exempelvis skulle en investering med klimatkoefficienten 40 procent, vanligtvis inkluderas med 100 procent av sina kostnader till pelaren "Grön omställning".

Detta förklarar varför det inte är samma länder som ligger "i topp" inom respektive jämförelse.

5.4 Regional dimension

Sammanlagt har drygt 200 regionala satsningar identifierats och inkluderats i analysunderlaget (se bilaga 5).⁴⁴ Flest regionala satsningar har identifierats för Kroatien (35), Portugal (24), Italien (21), Grekland (18), Spanien (18) och Frankrike (16). Bland länderna med få identifierade satsningar återfinns exempelvis Österrike (3), Sverige (2) och Tyskland (2).

Nedan ges en översikt av de regionala satsningarna utifrån tematiskt innehåll, samt koppling till de sex pelarna och kraven på klimatåtgärder och grön omställning.

Teman som går igen i de regionala satsningarna

I ett försök att kategorisera de identifierade regionala satsningarna har vi tilldelat dem 1–3 "etiketter" (i de flesta fall två) som beskriver innehåll och fokusområde på generell nivå.⁴⁵ Tabell 11 nedan listar de mest använda etiketterna i fallande ordning, där varje etikett använts på minst tre olika regionala satsningar.

---

⁴² Se mer på https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=en.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Eventuella regionala satsningar från Polen och Ungern är inte identifierade, på grund av att underlagsmaterial endast hittats på originalspråk.

⁴⁵ Metoden med flera etiketter per satsning innebär viss överlappning. Exempelvis kan samma satsning ges både etiketten "Infrastruktur" och "Järnväg".

Tabell 11 De vanligaste etiketterna (minst tre förekomster) för att beskriva regionala satsningar

Frekvens-ranking	Etikett	Antal	Frekvens-ranking	Etikett	Antal
1	Infrastruktur	139	12	Kultur	8
2	Sjukvård	40	12	Vägtrafik	8
3	Organisering	32	13	Byggnader	7
4	Digitalisering	27	13	Turism	7
5	Järnväg	22	14	Arbetsmarknad	6
6	Miljö	20	14	Sjöfart	6
7	Energi	18	15	Forskning	4
8	Vatten	16	15	Jordbruk	4
9	Naturkatastrof	15	15	Stadstrafik	4
10	Utbildning	14	16	Avfallshantering	3
11	Kollektivtrafik	11	16	Företagande	3
11	Naturskydd	11	16	Utbildning	3

Det tema som framträder allra tydligast (mer än hälften av satsningarna) är olika aspekter av "Infrastruktur", som i kombination med ytterligare etiketter kan kategoriseras i undergrupper för avgränsning, se tabell 12.⁴⁶

Tabell 12 Undergrupper av infrastruktursatsningar

Transportinfrastruktur	Försörjningsinfrastruktur	Infrastruktur byggnader/service
Vägtrafik	Vatten	Sjukvård
Järnväg	Energi	Utbildning
Sjöfart	Digitalisering	Forskning
Flygtrafik		
Kollektivtrafik		
Stadstrafik		

Först och främst handlar det till stor del om vad som kan beskrivas som *transportinfrastruktur* av olika slag – investeringar och reformer kopplade till väg-, spår-, sjö- och lufttrafik. Satsningarna omfattar exempelvis utbyggnad av regionala avsnitt av korridorer i det transeuropeiska transportnätet (TEN-T), uppgraderingar av järnvägsnät och tågstationer samt utbyggnad av hamnar och vattenvägar. Undergruppen inkluderar också satsningar på kollektivtrafik och stadstrafik, exempelvis bussar och spårvagnar, pendeltrafik, cykelbanor etc.

Ytterligare en undergrupp samlar investeringar och reformer under paraplybegreppet *försörjningsinfrastruktur*, som här representeras av infrastruktur för vattenförsörjning och hantering av avloppsvatten, energiinfrastruktur likt vätnät och laddstationer (för elbilar) samt digital infrastruktur. Särskilt den sistnämnda typen märks i ett flertal

⁴⁶ För tydlighetens skull: etiketter som Energi, Digitalisering, Sjukvård, Utbildning och Forskning förekommer även i kombination med andra etiketter än Infrastruktur.

återhämtningsplaner (såsom Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Kroatien, Lettland, Litauen, Slovenien, Sverige, Tjeckien och Österrike) i form av kapacitetsutbyggnad kopplat till Gigabit-nätverk (eller "höghastighetsnätverk") och 5G-nät för mobiltelefoni. Insatser av detta slag motiveras i flera fall med att de kommersiella incitamenten är små, varför "marknadsmislyckanden" gör att det krävs insatser från det offentliga.

Den tredje undergruppen inom infrastrukturtemat handlar om *byggnader* eller *serviceenheter* kopplade till sjukvård, utbildning och forskning. Mest frekvent förekommande bland dessa är satsningar som syftar till att modernisera eller specialisera specifika sjukhus, alternativt öka tillgängligheten till sjukvård genom exempelvis mobila enheter och fjärrlösningar. Digitaliseringen av sjukvården märks bland annat i form av telemedicinsatsningar i Kroatien och Rumänien. Den här undergruppen inom infrastrukturtemat rymmer också ett mindre antal satsningar på utbildnings- och forskningsinfrastruktur, samt byggnader av kulturellt värde (exempelvis i Grekland och Italien).

Vi kan tänka oss två huvudsakliga anledningar till att infrastruktur är ett så pass framträdande tema bland de identifierade regionala satsningarna. För *det första* är det (i vår kategorisering) en bred term som följaktligen samlar ett brett spektrum av satsningar. När begreppet bryts ner på undergrupper blir det genast mer fragmenterat, med vissa exempel som återfinns endast i enstaka eller fåtal återhämtningsplaner (exempelvis avseende energiinfrastruktur). Värt att nämna i sammanhanget är också att det finns enstaka länder som står för många satsningar inom samma underkategori (exempelvis Kroatien inom sjukvårdsinfrastruktur).

För *det andra* är infrastruktursatsningar till övervägande del specifikt regionala eller lokala till sin natur. Ofta är det geografiskt avgränsade områden som pekas ut, såsom väg- eller järnvägsavsnitt, kollektivtrafik i namngivna stadskärnor, satsningar på enskilda sjukhus, utbildningsinstitutioner etc.

Regionala satsningar speglar delvis områdesspecifika utmaningar

Genom att studera de regionala satsningarna får vi också en bild av utmaningar som har särskild relevans för vissa länder och geografiska områden inom EU.

Vissa länder, såsom Cypern, Grekland, Kroatien och Portugal, har tydliga vattenförsörjningsutmaningar. Ett antal återhämtningsplaner innehåller förebyggande eller upprustande insatser kopplat till naturkatastrofer, exempelvis torka och översvämningar (Cypern, Grekland, Tjeckien), skogsbränder (Portugal) och jordbävningar (Frankrike, Italien, Kroatien) samt utmaningar kopplade till turismnäringen. I den sistnämnda kategorin märks exempelvis insatser för att diversifiera turismen och delvis "avlasta" traditionella turistmål (Cypern, Kroatien, Spanien).

Klimatåtgärder och digital omställning

Som nämnts tidigare finns det krav på att medlemsländernas återhämtningsplaner ska innehålla en minsta budgetandel till klimatåtgärder (37 procent) respektive digital omställning (20 procent). Detta kommer också till uttryck i många av de identifierade regionala satsningarna.

Gröna satsningar förekommer exempelvis i form av:

- Naturskyddsåtgärder – till exempel nyplantering och bevarande av skogar, satsningar på nationalparker, och värnande av biologisk mångfald.
- Lösningar för att minska föroreningar, sanering av kontaminerade industri- och naturområden, mer effektiv och hållbar vattenanvändning och -försörjning.
- Ökad hållbarhet inom olika näringsgrenar, exempelvis genom omställning inom jordbruk- och turismsektorn.
- Energianvändning – både i form av energibesparing och ökad andel fossilfria energislager.
- Satsningar som motiveras med ökad resiliens mot klimatförändringar.

Digitala satsningar förekommer exempelvis i form av:

- Utbyggnad och kapacitetshöjning av digital infrastruktur (bredband och mobilnät)
- Digitalisering inom sjukvård (E-hälsa, telemedicin) och utbildning
- Ökad grad av digitalisering inom olika näringar.

Det går inte att skönja någon uppenbar koppling mellan procentuell nivå av klimatåtgärder/digital omställning, och antalet regionala satsningar som återfinns i ett lands återhämtningsplan.

Identifiering av regionala satsningar blir en bedömningsfråga

Identifieringen av regionala satsningar kommer, som redan diskuterats, med en del utmaningar. Det är sannolikt så att det finns fler satsningar som skulle kunna inkluderas, och kanske även en del som skulle kunna räknas bort. Däremot är vår bild att de som identifierats är tematiskt representativa på övergripande nivå.

Det är inte alltid en skarp gränsdragning mellan vad som är en regional satsning eller inte, snarare är det en glidande skala. För vissa satsningar finns avgränsningar som antyder regionalitet och urval, exempelvis att det omfattar tio kommuner eller att 20 projekt kommer beviljas. Sådana satsningar har i de flesta fall inte inkluderats utan setts som mer "allmänregionala". De mer territoriella satsningarna omfattar förvisso sällan namngivna geografiska områden, men kan ändå ses indikera en relativt tydlig regionalitet.

Överlag är det främst regionala satsningar med geografisk/territoriell avgränsning som identifierats, snarare än sådana där regionaliteten indikeras av genomförar- eller lagstiftningsnivå.

5.5 Sveriges återhämtningsplan

Sveriges återhämtningsplan har inte kunnat beaktas i den studie vi utfört, då den ännu inte var godkänd vid tidpunkten. Vi har därför i ett sent skede, strax innan publicering, valt att komplettera med en separat kort beskrivning.

Den svenska planen skickades ursprungligen in till EU-kommissionen den 28 maj 2021. Tre justeringar har senare utförts som gjort att godkännandet dragit ut på tiden, till exempel adderandet av en teknisk bilaga och ändringar som baserades på den politiska

situationen i riksdagen.⁴⁷ Den slutliga versionen godkändes av EU-kommissionen 29 mars 2022 och EU-rådet (Ekofinrådet) den 4 maj 2022.⁴⁸

Sveriges plan består av sammanlagt 5 fokusområden och 26 åtgärder, se tabell 13. I ekonomiska termer omsluter planen totalt drygt 33 miljarder kronor (enbart bidrag, inga lån).

Tabell 13 Fokusområden och antal åtgärder i den svenska återhämtningsplanen, investeringsbelopp i miljarder kronor

Fokusområde	Kostnad	Antal åtgärder	
		Investeringar	Reformer
Grön återhämtning	15,7	5	3
Utbildning och omställning	5,11	3	2
Bättre förutsättningar för att möta den demografiska utmaningen och säkerställa integriteten i det finansiella systemet	4,58	1	4
Utbyggnad av bredband och digitalisering av offentlig sektor	4,91	2	
Investeringar för tillväxt och bostadsbyggande	3,0	1	5
Totalt	33,3	12	14

Anmärkning: Varje fokusområde innehåller åtgärder. I fyra fokusområden finns både investeringar och reformer, i ett enbart investeringar. Reformerna har ingen uppgiven kostnad.

Källa: Finansdepartementet (odaterad), "Sammanställning över den slutgiltiga planens åtgärder och kostnader".

44 procent av planens totala anslag går till reformer och investeringar som stödjer klimatmålen. Exempel är förlängning av klimat- och industriklivet, energieffektivisering av bostadshus samt förstärkning av planerade järnvägssatsningar.

20 procent av budgeten går till reformer och investeringar som stödjer de digitala målen. Exempel är utbyggnaden av bredbandsnät i glesbefolkade områden och uppgradering av digitala tjänster inom offentlig förvaltning.

När det gäller ekonomisk och social resiliens märks kapacitetshöjande åtgärder inom hälso- och sjukvårdssystemet, utökad yrkesutbildning på gymnasienivå, fler utbildningsplatser på universitet och högskolor, ökat utbud av nya hyresbostäder med lägre hyra.⁴⁹

5.6 Sammanfattande diskussion

Vid studiens genomförande var inte ännu alla medlemsländers återhämtningsplaner inlämnade eller godkända. Det innebär att vi inte kunnat studera genomförande eller än mindre effekter. Våra reflektioner ska tolkas utifrån detta.

⁴⁷ Revideringar skedde 23 september och 20 oktober 2021 samt 24 februari 2022.

⁴⁸ https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html

⁴⁹ <https://www.regeringen.se/rapporter/2021/05/sveriges-aterhamtningsplan/> (2022-05-13).

Heterogenitet

Studier av medlemsländernas återhämtningsplaner ger en heterogen bild. Olikheterna visas redan i planernas omfattning där skillnaden är avsevärd mellan Irlands 30 och Greklands 750 sidor. Vissa länder har valt att enbart använda sig av bidragsmöjligheten medan andra även utnyttjar möjligheten till lån. Stora skillnader framkommer även i storleken på det ansökta totalbeloppet (lån + bidrag), såväl uttryckt i euro som i andel av landets BNP. Ytterligheterna är å ena sidan Italien med en budgetansökan på över 191 miljarder euro samt å andra sidan Luxemburg med 93 miljarder euro. Om vi ställer beloppen i förhållande till respektive lands BNP ser vi en spännvidd från 0,15 procent (Luxemburg) till 16,63 procent (Grekland). Sveriges budget är i sammanhanget relativt återhållsam med en budgetansökan (enbart bidrag) som motsvarar 0,69 procent av BNP.

Mera generella behov än Covid-19 relaterade

En översiktlig bild av återhämtningsplanerna, inklusive de regionala insatser som identifierats, ger intrycket av långsiktighet – ofta utan direkt pandemikoppling – och en avsevärd bredd. Det senare kan exemplifieras med satsningar kopplade till områden som infrastruktur, sjukvård, digitalisering, miljö, naturkatastrofer, turism och avfallshantering. Det är även värt att påminna om den styrning som EU-kommissionen utövat genom kraven på att minst 37 procent av finansieringen ska bidra till klimatmål och minst 20 procent till digitala mål. Minimivåerna uppfylls givetvis i alla godkända planer. Framtiden får utvisa hur stark den faktiska kopplingen blir i själva genomförandet.

Samspel med andra EU-instrument

Satsningen inom RRF är i ekonomiska termer massiv. En intressant fråga för framtiden är hur väl denna satsning samspekar med befintliga insatser som till exempel ERUF och ESF? Möjligheter till såväl synergier som överlappning kan uppstå.

Regionalt perspektiv

Processen för att ta fram de nationella återhämtningsplanerna skiljer sig åt mellan länderna. Tillväxtanalys har inte studerat den processen och kan därför inte bedöma på vilket sätt det regionala perspektivet beaktats. Vi kan däremot notera en kritik från vissa aktörer som menar att planerna i för låg omfattning anpassats efter territoriella förutsättningar och att framtagandet i för liten utsträckning involverat regional nivå (regionala utvecklingsorganisationer).⁵⁰

Datatillgång

Med tanke på insatsens storlek (drygt 720 miljarder euro) var det inledningsvis förvånande svårt att jämföra länder. Återhämtningsplanerna ska enligt kommissionens krav svara mot de sex pelarna. Planernas struktur var dock sådan att det inte gick att direktkoppla den monetära storleken på respektive lands insatser till specifika pelare. Egenvalda, landsspecifika rubriker försvårade jämförelser. Under studiens absoluta slutskede förbättrades detta dock i och med kommissionens lansering av Recovery and Resilience Scoreboard.

---

⁵⁰ T.ex. Assembly of European Regions (AER) och Conference of Peripheral and Maritime Regions (CPMR), samt Europaforum norra Sverige (EFNS). Se <https://www.northsweden.eu/nyheter/2022/eu-kommissionen-godkaenner-sveriges-aterhaemtningsplan/> (2022-05-16).

6. Diskussion

Det är intressant att se vilka insatser som har initierats på de fyra nivåerna, men möjligen ännu viktigare att fokusera på de lärdomar som genererats av arbetet. Lärdomar som bygger på erfarenheter som sannolikt kan ta oss en bit på vägen mot ökad resiliens och motståndskraft inför nästa kris. För även om vi i skrivande stund hoppas att covid19-pandemins största påverkan håller på att ebba ut, så vet vi av erfarenhet att kriser som påverkar näringslivet och ekonomin kommer att uppstå igen.

6.1 Olika förutsättningar och förmåga hos regionerna

Alla Sveriges regioner och kommuner har inte drabbats lika mycket eller på samma sätt. Det framkommer med tydlighet att inte bara pandemins effekter vad gäller geografi och bransch varierar starkt, utan också möjligheterna att stötta de företag och anställda som har drabbats. Bilden är med andra ord långt ifrån homogen. Hur hårt olika områden har drabbats förklaras många gånger av näringslivets sammansättning och inriktning, men också av geografiskt läge, där till exempel gränsområden och storstadsmiljöer påverkats mer.

Förklaringar till förmågan att bistå med stödjande åtgärder beskrivs som flerbottnad, där det största hindret handlar om tillgången till ekonomiska medel. Flera regioner lyfter skillnader i 1:1-medel, några sneglar exempelvis mot storleken på Västra Götalands egna skattemedel. Här förefaller politiken i regionerna agerat olika när det gäller användning av medel totalt sett och där vissa i större omfattning har varit hänvisade till 1.1-medel. Kontentan är att möjligheten att nyttja ekonomiska styrmedel ser väldigt olika ut. Men förutsättningarna att stötta näringslivet påverkas också av vilken roll man anser sig ha och hur man, i praktiken, väljer att tolka kommunallagen och förordningarna. Det har påverkat vilka åtgärder som har tagits fram. Det förefaller också som att gråzonen mellan vad man anser sig regelrätt få respektive inte få göra prövas i kristider.

6.2 Vissa behov i en tid av akut kris...

Det är tydligt att ansvariga aktörer har ställts inför olika avvägningar när åtgärder har tagits fram. Den kanske allra största handlar om balansen mellan att vara snabbfotad, detaljerat följa förordningarna samt att nå en hög träffsäkerhet med insatserna. Många lyfter hur fort det gick att få till åtgärder och hur väl samarbetet fungerade i en tid av akut kris, men att de med facit i hand skulle ha haft mer "is i magen"; ha gjort tydligare behovs- och målgruppsanalyser och i högre grad ha diskuterat och förankrat förslagen med till exempel branschorganisationer. Det är också angeläget att säkra upp möjligheten att kunna utvärdera insatserna och att fundera över hur de så småningom ska fasas ut på bästa sätt.

- Målgrupps- och behovsanpassning
- Utvärderingsbarhet
- Åtgärdens utfasning och avslut

Det var mycket som var ovisst för de aktörer som skulle försöka lindra krisens ekonomiska effekter. Allt från hur brett pandemin skulle slå mot näringslivet till hur lång den skulle vara. Ovissheten beskrivs många gånger ha fött en kreativitet och lösningorientering som sällan skådats tidigare. Men även om en del positiva

förändringar har kommit ur krisen, som exempelvis förändrade och ibland mer tidseffektiva arbetssätt och stärkta nätverk, blir det viktigt att nu fundera över om de regelverk vi har på området även är effektiva och ändamålsenliga i kristider. Eller om det finns anledning att se över dem utifrån de lärdomar krisen har gett oss.

Det blir också viktigt att fundera över hur aktörer på de olika planeringsnivåerna kan samla in behålla de bredare erfarenheter som har gjorts under pandemin, såväl positiva som negativa, och hålla dem à jour. Den kunskap aktörerna har fått, de relationer som har stärkts, beredskapen och förmågan att agera i en tid av ovisshet är viktiga i arbetet framåt. Frågan är hur det säkerställs att rutiner skapas så att lärdomarna och erfarenheterna finns kvar och nyttjas framåt och vem som tar ansvar för detta. Flera som vi samtalar med vittnar om att inarbetade nätverk och årligen uppdaterade krisplaner ger en mycket kortare startsträcka och att beredskapen på alla nivåer behöver stärkas inför en ny kris.

...andra behov på vägen mot ökad långsiktig resiliens

Det som behövs i en tid av akut kris är emellertid inte nödvändigtvis samma åtgärder som behövs under den mer långsiktiga resan ur krisen mot en ökad resiliens och hållbarhet. Pandemin har både påskyndat en del initiativ som fanns i pipeline och den har fått oss att omvärdera saker i vår omvärld.

I den akuta hanteringen av krisen var stöden i stora delar inriktade på att hjälpa företagen att överleva. De nationella stöden har i stora delar varit inriktade på åtgärder för att stärka företagets likviditet. Pandemin kan dock få mer långsiktiga konsekvenser, till exempel hur företag värderar känsligheten i globala värdekedjor där en pandemi kan innebära stora störningar av nödvändiga insatsvaror i produktionen. Den ryska invasionen av Ukraina sätter också fingret på känsligheten i den alltmer sammanvävda globala ekonomin där kriser i enskilda länder kan få stora konsekvenser för svenska företag och för den globala ekonomin.

En viktig principiell fråga är hur länge krisstöden bör ligga kvar. En för kort stödperiod riskerar att bli otillräcklig för att överbrygga en akut kris. Samtidigt ökar risken för att ekonomiska stöd hämmar en nödvändig strukturomvandling och håller företag som i grunden inte är livsdugliga under armarna. Risken för att hämma strukturomvandling ökar ju längre stöden ligger kvar.⁵¹ Det är därför viktigt att det tidigt finns en strategi för när och hur stöden ska fasas ut. I ett mer långsiktigt perspektiv är det normala att företagsstöd och regionalpolitiska stöd tydligare riktas mot omställning för att långsiktigt stärka företags och regioners utveckling och motståndskraft. Ett tydligt område är de politiska ambitionerna att skynda på omställningen mot ett fossilfritt samhälle.

6.3 Flernivåsamverkan och koordination

Åtgärder för att lindra pandemins effekter har initierats på flera planeringsnivåer.⁵² Vi kan se att åtgärderna på en nivå påverkar insatserna på en annan. Med andra ord kan åtgärder på olika nivåer öka varandras genomslagskraft och effektivitet. Det kan därför vara fördelaktigt att betrakta stöden till näringslivet med anledning av pandemin ur ett

⁵¹ För en diskussion se exempelvis Eliasson, K et al. "Strukturomvandling och omställningspolitik i svenskt näringsliv", *ekonomisk debatt* 5/21.

⁵² Med planeringsnivåer avses här olika politiska beslutsnivåer. EU-nivån, nationell nivå, regional nivå och kommunal nivå.

systemperspektiv. Det innebär också att effektiviteten kan öka genom flernivåsamverkan och flernivåkoordination. Vi ser fördelar med att man redan i planeringsstadiet beaktar hur den lokala och regionala nivån kan verka förstärkande för implementeringen av nationella åtgärder.

Som vi redan sett i kapitel 3.8 har regionerna utvecklat nätverk och samarbeten med såväl den kommunala nivån, företrädesvis med kommunernas näringslivsorganisationer, som den nationella nivån. Även om coronapandemin klingat ut i maj 2022 kan det finnas skäl till att upprätthålla, eller att ha en beredskap att återuppta, de utvecklade nätverken även när coronapandemin klingat ut. Vi kan tänka oss två motiv till detta. Det ena handlar om att utnyttja nätverken även i en "normal" situation i det regionala utvecklingsarbetet. Det skulle kunna bidra till ökat samarbete och koordinering mellan den regionala och kommunala nivån. Det andra motivet ligger i att vi av erfarenhet vet att ekonomiska kriser kommer med ojämna mellanrum. Givet att det varit positiva erfarenheter av nätverkens arbete under pandemin, finns det skäl till att göra organisatoriska förberedelser så att nätverken snabbt kan återaktiveras vid nästa kris. Det andra motivet handlar därmed om en slags beredskapsplanering med tydliga roller och ansvar som syftar till att snabbare komma i gång med arbetet med hjälp av regionala nätverk vid nästa kris. Hela idén med nätverken måste givetvis utgå från att de kan skapa ett mervärde för de deltagande aktörerna i det regionala utvecklingsarbetet eller i samband med större kriser. Den avvägningen bör i första hand göras av regionerna och kommunerna.

Vi ser också att det inte finns någon aktör som har ett uttalat helikopterperspektiv. Vi tror att det skulle underlätta om någon aktör hade ett sådant mandat. Detta skulle kunna minska fragmentiseringen av stödåtgärderna, konkurrensen om medel och säkerställa att eventuella stöd så långt det är möjligt inte överlappar varandra. Det skulle också underlätta dialogen mellan de olika nivåerna och bidra till en ökad transparens och tydlighet. Vem som skulle ha ett sådant mandat är en svår, men viktig fråga.

Flera regioner uttrycker ett stort behov av inter-regionalt och inter-kommunalt lärande nu när de allra flesta restriktioner är borta och stödåtgärderna antingen är över eller fasas ut. Det gäller med största sannolikhet alla nivåer. Sådana insatser finns, till exempel Coronakommissionen och en engångsinsats av Tillväxtverket gentemot regionerna, men vi ser att det finns behov av en bättre och mer övergripande genomgång för att samla in och sprida erfarenheter. Ett strukturerat erfarenhetsutbyte skulle också kunna vara en viktig del i resan framåt och i processen mot ökad framtida resiliens.

Referenser

AB Svensk Exportkredit, (2022), "Års- och hållbarhetsredovisning 2021."

Ekonomistyrningsverket, (2021), "Utfallet för statens budget 2020". Rapport. Del av ESV:s underlag till årsredovisning för staten 2020.

Ekonomistyrningsverket, (2022), "Utfallet för statens budget 2021". Rapport. Del av ESV:s underlag till årsredovisning för staten 2021.

Eliasson, K et al., (2021), "Strukturumvandling och omställningspolitik i svenskt näringsliv", *Ekonomisk Debatt* årg. 49, nr. 5, s. 50–64.

EUR-Lex, (2021), Document 32021R0241, Artikel 3 i EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2021/241. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0241>

Europeiska kommissionen, (2020), "Meddelande från kommissionen: Tillfällig ram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin under det pågående utbrottet av covid-19" (EUT C 091I, 2020-03-20, s. 1–9).

Europiska kommissionen, (2021), Statligt stöd: "Kommissionen preciserar framtiden för den tillfälliga ramen till stöd för den ekonomiska återhämtningen i samband med covid-19-pandemin". Pressmeddelande 18 november 2021.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_21_6092 [Hämtat 2022-03-23].

Filminstitutet, (2021), "Årsredovisning för stiftelsen svenska filminstitutet". Räkenskapsåret 2020.

Finansdepartementet, (2021), "Utökade möjligheter till tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt". PM Fi2021/04052.

https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html?lang=en.

https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=en

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-timeline/spring-package_sv

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-timeline/spring-package_sv

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_en

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_hu?2nd-language=sv

https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_sv

https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_sv

<https://tillvaxtverket.se/statistik/regional-utveckling/regionala-indelningar/stader-och-landsbygder.html>.

Konstnärsnämnden, (2021), "Konstnärsnämndens krisstipendier till konstnärer 2020".

Konstnärsnämnden, (2022), "Konstnärsnämndens krisstipendier till konstnärer 2021".

Kulturrådet, (2022), "Krisstöd till kulturen 2021 – behov och utfall – med anledning av covid 19".

OECD (2020), "The Territorial Impact of COVID-19: Managing the crisis across levels of government".

Official Journal of the European Union (2021), REGULATION (EU) 2021/241 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 12 February 2021 establishing the Recovery and Resilience Facility. Annex VI och VII.

Prop. 2020/21:83. "Extra ändringsbudget för 2021 – Förstärkta stöd till företag, nedsättning av arbetsgivaravgifter för unga och andra åtgärder med anledning av coronaviruset".

Prop. 2021/22:86. "Extra ändringsbudget för 2022 – Ersättningar på sjukförsäkringsområdet, stöd till företag, medel för testning och smittspårning samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset".

Regeringsbeslut 2020-12-17. "Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser". N2020/03083.

Skatteverket, (2022), "Årsredovisning för Skatteverket".

SOU 2022:10, *Sverige under pandemin*. Slutbetänkande från Coronakommissionen.

Sveriges författarfond, (2021), "Verksamhetsberättelse för år 2020".

Sveriges författarfond, (2022), "Verksamhetsberättelse för år 2021".

Tillväxtanalys, (2014), "Bättre statistik för en bättre regional- och landsbygdsolitik".

Tillväxtanalys, (2016), "De regionala företagsstöden – ändamålsenliga eller otidsenliga?"

Tillväxtanalys, (2021), "Effekter av stöd vid korttidsarbete – lärdomar från finanskrisen".

Tillväxtanalys, (2021), "Självskattade effekter av företagsstöden under pandemins första år".

Tillväxtanalys, (2021), "Styrmedelsmix i pandemin – hösten 2021". PM 2022:03.

Tillväxtanalys (2022) "Analyser och utvärderingar av ekonomiska stöd till företag under coronapandemin".

Tillväxtanalys, (2022), "Företagens och pandemistödets utformning – miss eller match?".

Bilaga 1: Kommunkategorisering

Kommunkod	Kommunnamn	SL6kn_kod	SL6_namn
114	Upplands Väsby	30	Storstadskommuner
123	Järfälla	30	Storstadskommuner
126	Huddinge	30	Storstadskommuner
127	Botkyrka	30	Storstadskommuner
128	Salem	30	Storstadskommuner
136	Haninge	30	Storstadskommuner
138	Tyresö	30	Storstadskommuner
139	Upplands-Bro	30	Storstadskommuner
160	Täby	30	Storstadskommuner
162	Danderyd	30	Storstadskommuner
163	Sollentuna	30	Storstadskommuner
180	Stockholm	30	Storstadskommuner
181	Södertälje	30	Storstadskommuner
182	Nacka	30	Storstadskommuner
183	Sundbyberg	30	Storstadskommuner
184	Solna	30	Storstadskommuner
186	Lidingö	30	Storstadskommuner
191	Sigtuna	30	Storstadskommuner
1230	Staffanstorps	30	Storstadskommuner
1231	Burlöv	30	Storstadskommuner
1262	Lomma	30	Storstadskommuner
1280	Malmö	30	Storstadskommuner
1281	Lund	30	Storstadskommuner
1402	Partille	30	Storstadskommuner
1480	Göteborg	30	Storstadskommuner
1481	Mölndal	30	Storstadskommuner
687	Tranås	22	Glesa blandade kommuner
882	Oskarshamn	22	Glesa blandade kommuner
883	Västervik	22	Glesa blandade kommuner
884	Vimmerby	22	Glesa blandade kommuner
1060	Olofström	22	Glesa blandade kommuner
1080	Karlskrona	22	Glesa blandade kommuner
1082	Karlshamn	22	Glesa blandade kommuner
1272	Bromölla	22	Glesa blandade kommuner

Kommunkod	Kommunnamn	SL6kn_kod	SL6_namn
1290	Kristianstad	22	Glesa blandade kommuner
1407	Öckerö	22	Glesa blandade kommuner
1472	Tibro	22	Glesa blandade kommuner
1484	Lysekil	22	Glesa blandade kommuner
1486	Strömstad	22	Glesa blandade kommuner
1492	Åmål	22	Glesa blandade kommuner
1493	Mariestad	22	Glesa blandade kommuner
1494	Lidköping	22	Glesa blandade kommuner
1495	Skara	22	Glesa blandade kommuner
1496	Skövde	22	Glesa blandade kommuner
1497	Hjo	22	Glesa blandade kommuner
1498	Tidaholm	22	Glesa blandade kommuner
1499	Falköping	22	Glesa blandade kommuner
1784	Arvika	22	Glesa blandade kommuner
1982	Fagersta	22	Glesa blandade kommuner
2062	Mora	22	Glesa blandade kommuner
2481	Lycksele	22	Glesa blandade kommuner
2482	Skellefteå	22	Glesa blandade kommuner
2523	Gällivare	22	Glesa blandade kommuner
2583	Haparanda	22	Glesa blandade kommuner
2584	Kiruna	22	Glesa blandade kommuner
115	Vallentuna	21	Täta blandade kommuner
117	Österåker	21	Täta blandade kommuner
120	Värmdö	21	Täta blandade kommuner
140	Nykvarn	21	Täta blandade kommuner
187	Vaxholm	21	Täta blandade kommuner
305	Håbo	21	Täta blandade kommuner
330	Knivsta	21	Täta blandade kommuner
380	Uppsala	21	Täta blandade kommuner
381	Enköping	21	Täta blandade kommuner
461	Gnesta	21	Täta blandade kommuner
480	Nyköping	21	Täta blandade kommuner
481	Oxelösund	21	Täta blandade kommuner
483	Katrineholm	21	Täta blandade kommuner
484	Eskilstuna	21	Täta blandade kommuner
486	Strängnäs	21	Täta blandade kommuner

Kommunkod	Kommunnamn	SL6kn_kod	SL6_namn
561	Åtvidaberg	21	Täta blandade kommuner
562	Finspång	21	Täta blandade kommuner
580	Linköping	21	Täta blandade kommuner
581	Norrköping	21	Täta blandade kommuner
583	Motala	21	Täta blandade kommuner
584	Vadstena	21	Täta blandade kommuner
642	Mullsjö	21	Täta blandade kommuner
643	Habo	21	Täta blandade kommuner
680	Jönköping	21	Täta blandade kommuner
682	Nässjö	21	Täta blandade kommuner
683	Värnamo	21	Täta blandade kommuner
686	Eksjö	21	Täta blandade kommuner
765	Älmhult	21	Täta blandade kommuner
780	Växjö	21	Täta blandade kommuner
781	Ljungby	21	Täta blandade kommuner
880	Kalmar	21	Täta blandade kommuner
881	Nybro	21	Täta blandade kommuner
1233	Vellinge	21	Täta blandade kommuner
1261	Kävlinge	21	Täta blandade kommuner
1263	Svedala	21	Täta blandade kommuner
1275	Perstorp	21	Täta blandade kommuner
1277	Åstorp	21	Täta blandade kommuner
1282	Landskrona	21	Täta blandade kommuner
1283	Helsingborg	21	Täta blandade kommuner
1285	Eslöv	21	Täta blandade kommuner
1286	Ystad	21	Täta blandade kommuner
1287	Trelleborg	21	Täta blandade kommuner
1292	Ängelholm	21	Täta blandade kommuner
1380	Halmstad	21	Täta blandade kommuner
1382	Falkenberg	21	Täta blandade kommuner
1401	Härryda	21	Täta blandade kommuner
1440	Ale	21	Täta blandade kommuner
1441	Lerum	21	Täta blandade kommuner
1482	Kungälv	21	Täta blandade kommuner
1485	Uddevalla	21	Täta blandade kommuner
1487	Vänersborg	21	Täta blandade kommuner

Kommunkod	Kommunnamn	SL6kn_kod	SL6_namn
1488	Trollhättan	21	Täta blandade kommuner
1489	Alingsås	21	Täta blandade kommuner
1490	Borås	21	Täta blandade kommuner
1715	Kil	21	Täta blandade kommuner
1761	Hammarö	21	Täta blandade kommuner
1763	Forshaga	21	Täta blandade kommuner
1780	Karlstad	21	Täta blandade kommuner
1781	Kristinehamn	21	Täta blandade kommuner
1782	Filipstad	21	Täta blandade kommuner
1785	Säffle	21	Täta blandade kommuner
1862	Degerfors	21	Täta blandade kommuner
1880	Örebro	21	Täta blandade kommuner
1881	Kumla	21	Täta blandade kommuner
1883	Karlskoga	21	Täta blandade kommuner
1884	Nora	21	Täta blandade kommuner
1907	Surahammar	21	Täta blandade kommuner
1960	Kungsör	21	Täta blandade kommuner
1961	Hallstahammar	21	Täta blandade kommuner
1980	Västerås	21	Täta blandade kommuner
1981	Sala	21	Täta blandade kommuner
1983	Köping	21	Täta blandade kommuner
1984	Arboga	21	Täta blandade kommuner
2080	Falun	21	Täta blandade kommuner
2081	Borlänge	21	Täta blandade kommuner
2085	Ludvika	21	Täta blandade kommuner
2104	Hofors	21	Täta blandade kommuner
2180	Gävle	21	Täta blandade kommuner
2181	Sandviken	21	Täta blandade kommuner
2262	Timrå	21	Täta blandade kommuner
2280	Härnösand	21	Täta blandade kommuner
2281	Sundsvall	21	Täta blandade kommuner
2380	Östersund	21	Täta blandade kommuner
2480	Umeå	21	Täta blandade kommuner
2580	Luleå	21	Täta blandade kommuner
2581	Piteå	21	Täta blandade kommuner
2582	Boden	21	Täta blandade kommuner

Kommunkod	Kommunnamn	SL6kn_kod	SL6_namn
2023	Malung-Sälen	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2039	Älvdalen	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2361	Härjedalen	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2417	Norsjö	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2418	Malå	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2421	Storuman	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2422	Sorsele	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2425	Dorotea	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2462	Vilhelmina	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2463	Åsele	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2505	Arvidsjaur	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2506	Arjeplog	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2510	Jokkmokk	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2518	Övertorneå	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
2521	Pajala	13	Mycket glesa landsbygdskommuner
428	Vingåker	12	Glesa landsbygdskommuner
512	Ydre	12	Glesa landsbygdskommuner
617	Gnosjö	12	Glesa landsbygdskommuner
662	Gislaved	12	Glesa landsbygdskommuner
684	Sävsjö	12	Glesa landsbygdskommuner
685	Vetlanda	12	Glesa landsbygdskommuner
821	Högsby	12	Glesa landsbygdskommuner
860	Hultsfred	12	Glesa landsbygdskommuner
980	Gotland	12	Glesa landsbygdskommuner
1081	Ronneby	12	Glesa landsbygdskommuner
1083	Sölvesborg	12	Glesa landsbygdskommuner
1256	Östra Göinge	12	Glesa landsbygdskommuner
1273	Osby	12	Glesa landsbygdskommuner
1291	Simrishamn	12	Glesa landsbygdskommuner
1293	Hässleholm	12	Glesa landsbygdskommuner
1419	Tjörn	12	Glesa landsbygdskommuner
1421	Orust	12	Glesa landsbygdskommuner
1427	Sotenäs	12	Glesa landsbygdskommuner
1435	Tanum	12	Glesa landsbygdskommuner
1438	Dals-Ed	12	Glesa landsbygdskommuner
1446	Karlsborg	12	Glesa landsbygdskommuner

Kommunkod	Kommunnamn	SL6kn_kod	SL6_namn
1447	Gullspång	12	Glesa landsbygdskommuner
1460	Bengtstors	12	Glesa landsbygdskommuner
1471	Götene	12	Glesa landsbygdskommuner
1473	Töreboda	12	Glesa landsbygdskommuner
1730	Eda	12	Glesa landsbygdskommuner
1737	Torsby	12	Glesa landsbygdskommuner
1762	Munkfors	12	Glesa landsbygdskommuner
1765	Årjäng	12	Glesa landsbygdskommuner
1766	Sunne	12	Glesa landsbygdskommuner
1783	Hagfors	12	Glesa landsbygdskommuner
1863	Hällefors	12	Glesa landsbygdskommuner
1864	Ljusnarsberg	12	Glesa landsbygdskommuner
1962	Norberg	12	Glesa landsbygdskommuner
2021	Vansbro	12	Glesa landsbygdskommuner
2034	Orsa	12	Glesa landsbygdskommuner
2121	Ovanåker	12	Glesa landsbygdskommuner
2161	Ljusdal	12	Glesa landsbygdskommuner
2182	Söderhamn	12	Glesa landsbygdskommuner
2183	Bollnäs	12	Glesa landsbygdskommuner
2184	Hudiksvall	12	Glesa landsbygdskommuner
2260	Ånge	12	Glesa landsbygdskommuner
2282	Kramfors	12	Glesa landsbygdskommuner
2283	Sollefteå	12	Glesa landsbygdskommuner
2284	Örnsköldsvik	12	Glesa landsbygdskommuner
2303	Ragunda	12	Glesa landsbygdskommuner
2305	Bräcke	12	Glesa landsbygdskommuner
2313	Strömsund	12	Glesa landsbygdskommuner
2321	Åre	12	Glesa landsbygdskommuner
2326	Berg	12	Glesa landsbygdskommuner
2513	Överkalix	12	Glesa landsbygdskommuner
2514	Kalix	12	Glesa landsbygdskommuner
2560	Älvsbyn	12	Glesa landsbygdskommuner
125	Ekerö	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
188	Norrälje	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
192	Nynäshamn	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
319	Älvkarleby	11	Tätortsnära landsbygdskommuner

Kommunkod	Kommunnamn	SL6kn_kod	SL6_namn
331	Heby	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
360	Tierp	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
382	Östhammar	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
482	Flen	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
488	Trosa	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
509	Ödeshög	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
513	Kinda	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
560	Boxholm	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
563	Valdemarsvik	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
582	Söderköping	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
586	Mjölby	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
604	Aneby	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
665	Vaggeryd	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
760	Uppvidinge	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
761	Lessebo	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
763	Tingsryd	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
764	Alvesta	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
767	Markaryd	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
834	Torsås	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
840	Mörbylånga	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
861	Mönsterås	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
862	Emmaboda	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
885	Borgholm	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1214	Svalöv	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1257	Örkelljunga	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1260	Bjuv	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1264	Skurup	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1265	Sjöbo	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1266	Hörby	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1267	Höör	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1270	Tomelilla	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1276	Klippan	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1278	Båstad	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1284	Höganäs	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1315	Hylte	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1381	Laholm	11	Tätortsnära landsbygdskommuner

Kommunkod	Kommunnamn	SL6kn_kod	SL6_namn
1383	Varberg	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1384	Kungsbacka	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1415	Stenungsund	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1430	Munkedal	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1439	Färgelanda	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1442	Vårgårda	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1443	Bollebygd	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1444	Grästorps	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1445	Essunga	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1452	Tranemo	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1461	Mellerud	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1462	Lilla Edet	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1463	Mark	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1465	Svenljunga	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1466	Herrljunga	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1470	Vara	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1491	Ulricehamn	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1760	Storfors	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1764	Grums	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1814	Lekeberg	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1860	Laxå	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1861	Hallsberg	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1882	Askersund	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1885	Lindesberg	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
1904	Skinnskatteberg	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2026	Gagnef	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2029	Leksand	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2031	Rättvik	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2061	Smedjebacken	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2082	Säter	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2083	Hedemora	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2084	Avesta	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2101	Ockelbo	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2132	Nordanstig	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2309	Krokom	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2401	Nordmaling	11	Tätortsnära landsbygdskommuner

Kommunkod	Kommunnamn	SL6kn_kod	SL6_namn
2403	Bjurholm	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2404	Vindeln	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2409	Robertsfors	11	Tätortsnära landsbygdskommuner
2460	Vännäs	11	Tätortsnära landsbygdskommuner

På vilket sätt statens insatser bidrar till svensk tillväxt och näringslivsutveckling står i fokus för våra rapporter.

Läs mer om vilka vi är och vad nyttan med det vi gör är på www.tillvaxtanalys.se. Du kan även följa oss på LinkedIn och YouTube.

Anmäl dig gärna till vårt [nyhetsbrev](#) för att hålla dig uppdaterad om pågående och planerade analys- och utvärderingsprojekt.

Varmt välkommen att kontakta oss!

Tillväxtanalys

Studentplan 3, 831 40 Östersund

Telefon: 010-447 44 00

E-post: info@tillvaxtanalys.se

Webb: www.tillvaxtanalys.se